

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Středisko Ibero-amerických studií

Diplomová práce

Bc. Martina Kaňáková

Asijská menšina v Peru

Asian Minority in Peru

Poděkování:

Ráda bych poděkovala prof. PhDr. Josefu Opatrnému, CSc. za cenné rady, trpělivost a vstřícný přístup při vedení diplomové práce. Zároveň bych připojila i poděkování za možnost studia na Středisku Ibero-amerických studií, které bylo pro mne velkým přínosem.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušně knihovně Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, na webových stránkách Univerzity Karlovy a byla používána ke studijním účelům i k jiným účelům v souladu s autorským právem.

V Praze, dne 4. ledna 2018

.....

Martina Kaňáková

Klíčová slova

Imigrace; Latinská Amerika; Peru; japonská menšina; fujimorismus; multikulturalismus; čínská menšina; nikkei

Key words

Immigration; Latin America; Japan Minority; Fujimorismo; Multiculturalism; Chinese Minority; Nikkei

Abstrakt

Počátky asijské imigrace do Latinské Ameriky sahají do první poloviny 19. století a svým významem se řadí mezi nejvýraznější migrační procesy v latinskoamerických dějinách. Jedním z hlavních center asijské menšiny se stalo Peru, kam v průběhu druhé poloviny 19. století směřovala většina čínských a počátkem 20. století i japonských přistěhovalců.

Diplomová práce si klade za cíl popsat historický vývoj asijské imigrace do Peru se zaměřením na japonskou imigraci v období let 1899 – 1945 a její proměny ze zdroje levné pracovní síly v silnou podnikatelskou elitu. V první části práce budou popsány jednotlivé faktory, které ovlivnily příliv japonských přistěhovalců do Peru. V druhé části budou na základě analýzy ekonomických, demografických a socioekonomických dat blíže popsány jednotlivé vývojové etapy japonského přistěhovalectví. V závěru práce bude stručně nastíněn vývoj japonské imigrace po roce 1945.

Abstract

The beginnings of Asian immigration to Latin America dates back to the early 19th century and with its significance ranks among the most compelling migration processes in Latin American history.

One of the main centers of Asian minorities on the South American continent became Peru, into which directed vast number of immigrants who represented a cheap source of labor, such as Chinese in the second half of the 19th century and Japanese in the early of 20th century. This thesis aims to describe the historical development of Asian immigration to Peru focusing on Japanese immigration in the period of 1899 - 1945 and its importance in contemporary Peruvian society. The first part aims to describe the evolution of Asian immigration to Peru in the period of the 20th century and the change of Japanese immigrant status from cheap labor forces into entrepreneurial elite. The second part concentrates on economic analysis, demographic and socioeconomic data that is used for better understanding of each period of Japanese immigration in Peru. At the end of the thesis will be briefly described the development of Japanese immigration after 1945.

Vymezení pojmů

issei - označení pro příslušníky první generace japonských imigrantů, tj. původní japonští přistěhovalci do Peru

kuliové - označení pro námezdního dělníka z Asie. Pro účely této práce se omezíme na označení kulie pro čínské námezdní dělníky v průběhu druhé poloviny 19. století. V kontextu latinskoamerických dějin by se dalo přirovnat ke španělskému výrazu peón, ačkoli oba termíny jsou používány v některých zemích s mírně odlišným významem

nikkei - označení pro japonské obyvatelstvo žijící mimo území Japonska. Označení odkazuje nejen k prvním japonským přistěhovalcům ale obyvatelům japonského původu obecně.

nisei - označení pro příslušníky druhé generace japonských imigrantů, děti původních japonských přistěhovalců do Peru

sansei - označení příslušníky třetí generace japonských imigrantů, tj. vnuci původních japonských přistěhovalců do Peru

yonsei - označení pro příslušníky čtvrté generace japonských imigrantů, tj. pravnuci původních japonských přistěhovalců do Peru

Obsah

1	Úvod.....	11
1.1	Struktura práce	12
2	OD ČÍNSKÝCH NÁMEZDNÍCH DĚLNÍKŮ K JAPONSKÉMU PŘISTĚHOVALECTVÍ..	13
2.1	Čínská imigrace v Latinské Americe	13
2.2	Počátek dovozu čínských kuliů do Peru.....	16
2.3	Vývojové etapy čínského přistěhovalectví.....	20
3	OD IZOLACIONISMU K MODERNÍMU JAPONSKÉMU STÁTU.....	23
3.1	Od šógunátu k období Meidži	23
3.2	Zahájení japonské migrace v duchu éry Meidži.....	25
4	VLIV USA NA VÝVOJ ASIJSKÉHO PŘISTĚHOVALECTVÍ.....	28
4.1	Čínští kuliové v USA	28
4.2	Japonská imigrace v USA	29
4.3	Migrační politika Spojených států.....	30
5	JAPONSKÁ IMIGRACE DO LATINSKÉ AMERIKY.....	32
6	HISTORICKÝ KONTEXT JAPONSKÉ IMIGRACE DO PERU	37
6.1	Systém <i>enganche</i> jako řešení nedostatku pracovní síly	38
7	KLASIFIKACE JAPONSKÉ IMIGRACE.....	40
7.1	Obecná typologie japonské imigrace	40
7.2	Typologie japonského přistěhovalectví v Peru	42
8	JAPONSKÁ IMIGRACE NA ZÁKLADĚ SMLUVNÍHO SYSTÉMU (1899 – 1923).....	44
8.1	Role migračních společností	44
8.2	Obsah námezdních smluv.....	49
8.3	Profil japonského přistěhovalce	51
8.4	Rodina jako stabilizační prvek	52
8.5	Počátky trvalého usídlení	55
9	PROMĚNA JAPONSKÉHO DĚLNÍKA V EKONOMICKY PROSPERUJÍCÍHO JEDINCE (1899 – 1923).....	56
9.1	Od plantáží k vlastnictví pozemků	58
9.2	Případová studie: japonská komunita v údolí Chancay.....	59
9.3	Z plantáží do měst	61
9.4	Role podpůrných organizací.....	63
9.5	Systém <i>tanomoshi</i>	65
9.6	Fenomén japonských holičství.....	65

9.7	Přechod do terciálního sektoru	67
9.8	Význam instituce školství	70
9.9	Problematika nízké míry míšenectví	71
10	JAPONSKÝ PŘISTĚHOVALEC JAKO NEPŘÍTEL STÁTU (1936 – 1945).....	73
10.1	Faktory růstu protijaponských nálad	75
10.2	Význam role tisku v protijaponské kampani	79
10.3	Prosinec 1941	82
10.4	Násilné deportace	84
11	JAPONSKÁ IMIGRACE PO ROCE 1945	90
11.1	Zahájení procesu opětné integrace do společnosti	91
12	Závěr	95

Předmluva

Téma japonské imigrace v Peru je předmětem zkoumání zejména americké, japonské, peruánské a brazilské historiografie, tedy v zemích s významným podílem obyvatel japonského původu. V evropském kontextu dějin není problematika japonské imigrace nějak obsáhleji zastoupena a je předmětem zkoumání v rámci obecnějšího výkladu asijské imigrace v rámci dějin latinskoamerického regionu jako celku. Vzhledem k úzkému zaměření práce a poměrně složité dostupnosti literárních pramenů k dané problematice jsem vycházela primárně z níže uvedených zdrojů. Jednou z podnětných prací je studie amerického historika Jamese Tignera „*Japanese Immigration into Latin America*“. Tigner zde obecněji obsáhl fenomén japonského přistěhovalectví v jednotlivých zemích Latinské Ameriky. Dále bych jmenovala práci amerického antropologa ruského původu Mishi Titieva zaměřující se blíže na význam role institucí v jednotlivých vývojových etapách japonské imigrace. Titieva studie vycházela z práce Roberta Halla sepsané ve čtyřicátých letech. Robert Hall přinesl podrobnější analýzu japonské imigrace v zemích Latinské Ameriky z hlediska sociokulturního významu. Velmi přínosnou studií pro účely této práce se stal text japonské autorky Ayumi Takenaka působící v současné době ve Velké Británii. Její stručná, avšak velmi podnětná práce se zaměřuje na hlavní charakteristiky japonské imigrace v první polovině 20. století.

V rámci studijního pobytu na *Universidad de Lima* jsem dále měla možnost setkat se s předními studii na toto téma. Mezi jinými jmenuji knihy Amelie Morimoto Hayashi, jedné z předních peruánských historiček japonského původu zabývající se v obecné míře fenoménem japonské imigrace v Peru. Práce Amelie Morimoto „*Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*“, mi posloužila jako jeden z hlavních zdrojů k získání socioekonomických a demografických dat vztahujících se k japonské imigraci v letech 1899 – 1945. Dále jmenuji velmi obsáhlou práci Mary Fukumoto „*Hacia un nuevo sol: japonesa y sus descendientes de el Perú*“. K poukázání na řadu socioekonomických a demografických údajů k první a druhé etapě japonské imigrace do Peru posloužila starší práce od Irie Toraji *History of Japanese migration to Peru* z počátku padesátých let. Značné množství zdrojů tvoří práce z konce devadesátých let, které vyšly u příležitosti výročí sta let od zahájení peruánsko-

japonských diplomatických vztahů. V rámci nakladatelského fondu *Asociación Peruano Japonesa* byla publikována řada studií vztahující se k historii japonské imigrace v Peru.

V českém prostředí je problematika asijské imigrace komentovaná především s důrazem na čínskou imigraci. Na rozdíl od fenoménu čínské imigrace bylo japonské přistěhovalectví orientováno do konkrétních zemí regionu a nelze jej tedy považovat za obecný fenomén doby.

1 Úvod

Počátky asijské imigrace do Peru sahají do druhé poloviny 19. století, kdy do země proudila první vlna čínské imigrace. Během necelých třiceti let do Peru přicestovalo na sto tisíc čínských přistěhovalců určených na práci na plantážích, na těžbu guána a výstavbu železnice. Koncem sedmdesátých let 19. století byl dovoz čínských dělníků ukončen a vyvstala potřeba hledat náhradu v podobě nové pracovní síly. Přibližně ve stejné době byla v Japonsku zahájena éra Meidži, kdy po několika desítkách let bylo opuštěno od politiky izolacionismu, a byla zahájena vstřícnější zahraniční politika. Nová japonská vláda výrazně podporovala emigraci svých obyvatel. S navázáním diplomatických vztahů mezi Peru a Japonskem byly do země od konce 19. století dopraveny na základě smluvního systému stovky Japonců. Do poloviny dvacátých let 20. století představovali japonští dělníci hlavní pracovní sílu na peruánských plantážích. S ukončením smluvního systému námezdní práce se většina Japonců usídlila v peruánské metropoli Limě, kde s postupně začala budovat první japonské podniky. V polovině dvacátých let byl každý čtvrtý obchod v Limě provozován Japonci. Japonská menšina brzy získávala na významu i díky zakládání podpůrných institucí, škol a kulturních zařízení. Za necelých pětadvacet let od příjezdu prvního japonského dělníka si dokázala komunita *nikkei* vydobýt významné ekonomické postavení, které se později stalo jedním z hlavních důvodů protijaponské kampaně.

V současnosti se Peru s podílem obyvatel japonského původu řadí k druhé nejpočetnější japonské menšině v Latinské Americe. Obyvatelé japonského původu přirozeně nedosahují tak vysokého podílu na celkové populaci Peru, avšak svým významem přesáhli migraci čínskou. Původní záměr obsáhnout období asijské imigrace ve svém celku se ukázal vzhledem k rozsahu problematiky těžko schůdný, proto jsem svoji práci zaměřila na studium japonské imigrace v první polovině 20. století. Ve své práci jsem neopomenula význam čínské imigrace na utváření fenoménu japonského přistěhovalectví do Peru.

1.1 Struktura práce

Tato práce si klade za cíl na jedné straně hledat příčiny, které položily základ budoucího rozvoje japonského přistěhovalectví v Peru v rozsahu, který z této imigrace učinil fenomén ztělesněný v podobě sto tisíců obyvatel japonského původu. Na straně druhé si klade za cíl vymežit jednotlivá období japonské imigrace do Peru a s využitím demografických a socioekonomických dat sledovat proměnu japonského dělníka ve výraznou elitu země, která se ve čtyřicátých letech stala terčem útoků ze strany peruánské veřejnosti.

Diplomová práce je členěna do sedmi kapitol. Po obecném úvodu k problematice asijské migrace následuje první část práce, která se blíže zabývá problematikou čínské imigrace na základě smluvního systému námezdní práce uplatňované v zemích Latinské Ameriky převážně v druhé polovině 19. století. Následně poukazují na jednotlivé historické faktory, které položily základy směřování prvních japonských přistěhovalců do Peru, mezi jinými stručně zmiňují historický vývoj Peru a Japonska v druhé polovině 19. století. V druhé části práce vymezují na základě podrobné analýzy prostudovaných bibliografických podkladů jednotlivé vývojové etapy japonského přistěhovalectví do Peru. Jejich cílem je charakterizovat v dané etapě nejen japonskou imigraci, ale také peruánskou imigrační politiku a poměry v dané době. Skrze vymezení základní typologie japonského přistěhovalectví se snažím podrobněji vylíčit procesy, které vedly k postupné transformaci japonského přistěhovalce z námezdního dělníka v ekonomickou elitu peruánské společnosti. V jednotlivých kapitolách na základě dostupných socioekonomických dat se dále snažím formulovat určité charakteristiky vývojových etap japonské imigrace. Podstatná část práce je věnována období prvních dvou desetiletí 20. století, které byly stěžejní pro utváření fenoménu japonské imigrace v Peru. V závěrečné části práce definuji jednotlivé faktory, které vedly k nárůstu protijaponských nálad během druhé poloviny 30. let. Na základě podrobnější analýzy se snažím objasnit hlavní motivy, které vedly k protijaponské kampani v Peru, která vrcholila počátkem čtyřicátých let s událostmi spojenými s II. světovou válkou. V závěru práce se krátce zmiňuji o poslední etapě japonského přistěhovalectví po roce 1945.

2 OD ČÍNSKÝCH NÁMEZDNÍCH DĚLNÍKŮ K JAPONSKÉMU PŘÍSTĚHOVALECTVÍ

Fenomén japonského přistěhovalectví byl obdobně jako každý migrační proces výsledkem dlouhodobého historického vývoje a vnějších okolností, které se staly podnětem k emigraci tisíců Japonců do vzdálených zemí latinskoamerického regionu. V průběhu analýzy historického vývoje japonského přistěhovalectví jsem se pokusila definovat některé z mnoha faktorů, které vytvořily spouštěcí mechanismus pro příliv prvních Japonců do Peru, potažmo celé Latinské Ameriky. V následujících kapitolách budou blíže popsány jednotlivé historické události, které vedly roku 1899 k vylodění prvních japonských námezdních dělníků v peruánském přístavu Callao.

Jednou z historických etap, která předcházela japonské imigraci do Latinské Ameriky byl příchod čínských *kuliů*, který zasáhl podstatnou část latinskoamerického regionu. Termínem „*coolie*“, „*culi*“, „*culi*“ (česky *kuli*)¹ jsou označováni asijské smluvní dělníci pocházející především z Indie a z Číny (termínu se taktéž užívalo pro označení asijských imigrantů v Evropě a na americkém kontinentě). V následující kapitole budou stručně popsány počátky přílivu prvních čínských námezdních dělníků do zemí Latinské Ameriky.

2.1 Čínská imigrace v Latinské Americe

Zrod fenoménu čínských *kuliů* v Latinské Americe je datován do období konce 40. let 19. století. Ve zmíněné době byla uplatněna řada restriktivních opatření směřujících k zákazu obchodu s otroky. Proces rušení obchodu s otroky byl záležitostí několika desítek let a stal se jedním z hlavních politických a především ekonomických

¹ Původ termínu je přisuzován významům slova *kuli* = námezdní, odkazující svým významem k původnímu tureckému výrazu *qul* označující otroka. Pravděpodobně pochází z hindštiny, kde *quili* znamená najatý sluha. Dále se uvádí původ tohoto slova odvozením z „*kuli*“, což je jeden z domorodých kmenů indického státu Gujarat. Odtud pocházeli první smluvní dělníci putující za prací na ostrov Mauritius. Etymologie anglického slova „*coolie*“ a španělského „*culi*“ není úplně jednoznačná. Některé další prameny zmiňují i jiný původ slova. V historických publikacích zabývajících se problematikou asijské migrace v Peru je tento termín autory běžně užíván.

Blíže k tématu: BALBOA NAVARRO, Imilcy. *La protesta rural en Cuba, resistencia cotidiana, bandolerismo y revolución (1878-1902)*. Colección Tierra nueva e cielo nuevo – Svazek 47. ISSN: 1698-0778, ISBN: 840008148X.

témat předminulého století. Latinskoamerické země přistupovaly k uplatňování zákazu otroctví v čase rozdílně.² Mezi první země (opomineme-li území dnešního státu Haiti), které skoncovaly s obchodem s otroky, se řadila Argentina (1813), Chile (1823) a Mexiko (1829).³ Naopak Peru s uzákoněním zákazu importu otroků poměrně dlouho otálelo, a to až do roku 1851, obdobně jako Kolumbie (1852) a Venezuela (1854). V Brazílii, radící se s odběrem přes 40% všech otroků dovezených do Ameriky mezi největší trh, se udržel systém otrokářství nejdéle (až do konce 80. let 19. století).⁴

Čínskou námezdní sílu využívaly především země, jejichž hospodářství bylo založeno na plantážním zemědělství. Ukončení obchodu s otroky mělo vážné ekonomické důsledky pro řadu latinskoamerických států, neboť pracovní sílu na plantážích tvořili převážně afričtí otroci. S omezením přísunu otrocké pracovní síly bylo nutné hledat optimální náhradu. Z počátku se nabízela různá řešení, jedním z nich byla například nahrazení černých otroků Indiány. Někteří vyzývali i k zapojení pracovníků z řad bílého obyvatelstva.⁵ Avšak obě varianty narazily na omezení v podobě nedostatečné fyzické odolnosti pracovníků. Majitelé plantáží navíc upřednostňovali zajištění takové pracovní síly, jejíž udržitelnost by byla garantovaná na základě smluv. Obsah těchto smluv byl však těžko akceptovatelný ze strany většiny mocností, neboť pracovní podmínky dělníků byly v mnoha ohledech totožné s podmínkami afrických otroků. Uplatnění pracovníků z řad evropských států tak nepřipadalo v úvahu. Zájem byl logicky upřen na země, které nespádaly pod zákonnou ochranu Západu. U pracovníků, pocházejících z těchto zemí, bylo garantováno, že uvedené podmínky přijmou bez výhrad. Silící vlna asijské migrace se v tomto ohledu zdála být vhodnou náhradou za africké otroky. Jednalo se především o čínské kulie (v menší míře byli zastoupeni i indičtí námezdní dělníci). Během relativně krátkého období od zrušení otroctví se Číňané stali dominantní pracovní silou na amerických plantážích a plně tak nahradili černé otroky.

² Obdobně heterogenní proces můžeme sledovat v roli hlavního odběratele otrocké pracovní síly. Ten se přesouval z regionu na region na základě politického a hospodářského vývoje.

³ Nelze opomenout Velkou Kolumbii, federativní republiku sdružující v letech 1819 - 1830 dnešní státy Ekvádor, Kolumbii, Venezuelu a Panamu, která přistoupila k zrušení dovozu otrocké pracovní síly již v roce 1821.

⁴ Blíže viz: KLÍMA, Jan. *Dějiny Brazílie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2011. ISBN: 978-80-7422-107-1

⁵ K tomuto kroku přistoupila například Kuba, která problém s nedostatkem pracovní síly z počátku řešila dovozem yukatánských Indiánů. Argumenty ve prospěch tohoto řešení prosazoval i kubánský intelektuál José Antonio Saco. Blíže k tématu: OPATRŇÝ, Josef: *Kuba - stručná historie států*. Libri. Praha, 2002.

Do karibské oblasti, přesněji na Kubu, směřovaly od poloviny čtyřicátých let první dodávky čínských dělníků.⁶ Španělská koloniální správa a místní statkáři se tak pokoušeli řešit problém s pracovní silou na plantážích potom, co povstání *Escalera*⁷ paralyzovalo ilegální dovoz afrických otroků. Jedna z předních společností, která se angažovala v tomto obchodě, patřila vlivnému obchodníkovi koloniální ekonomiky Juliánovi Zuluetovi. Ten využil zkušenosti plantážníků s prací čínských kuliů na Filipínách a od poloviny čtyřicátých let dopravil na Kubu první dvě stovky zemědělských dělníků. Příkladu karibského ostrova později využila řada zemí v regionu, kterým by bez dostatečné náhrady za africké otroky zůstaly rozlehlé plantáže „ležet ladem“. Bývalá *Hispaniola* (tj. území státu Dominikánské republiky a Haiti) se stala po vzniku první nezávislé černošské republiky odstrašujícím příkladem pro řadu zemí, v níž otroci tvořili významnou část populace.⁸ Pro kubánskou statkářskou elitu však Číňané nepředstavovali potencionální hrozbu obdobnou příkladu povstání na *Hispaniole*.

Čínská imigrace zasahovala převážně do oblasti tichomořského pobřeží Ameriky od Kalifornie po Peru a do karibské oblasti.⁹ V pozdním devatenáctém století směřovalo mnoho čínských pracovníků v souvislosti s kaučukovým boomem i do oblasti Amazonie.¹⁰ V letech 1879 – 1900 se v oblasti peruánské Amazonie usídlilo několik stovek čínských kuliů a ve zmíněné době zde vytvořili jednu z nejpočetnějších zahraničních menšin.¹¹

⁶ Juan Pérez de la Riva odkazuje na osobu Juliána Zuluety, zámožného majitele pozemků, který v roce 1846 měl navrhnout projekt na dovoz 600 asijských kuliů do Havany přímo jihovýchodní provincie Číny.

⁷ Povstání *Escalera* známé též pod názvem Žebříčkové spiknutí proběhlo na Kubě v roce 1843. Povstání bylo ze strany Španělska tvrdě potlačeno, koloniální úřady nechaly popravit na 78 účastníků a stovky dalších musely opustit ostrov. Právě kvůli krutému mučení zadržených rebelů přivázaných k žebříkům dostala vzpoura svůj název. Všechny tyto události vedly místní bělošské obyvatelstvo k dočasnému potlačení myšlenek na případnou emancipaci otroků. Více: OPATRŇÝ, Josef: *Kuba - stručná historie států*. Libri. Praha, 2002.

⁸ Blíže k tomuto tématu: KABOŇOVÁ, Petra. *Čínští smluvní dělníci na Kubě ve třetí čtvrtině 19. století*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Středisko Ibero-amerických studií. Vedoucí práce Josef Opatrný.

⁹ Celkově bylo do zemí Latinské Ameriky odhadem dopraveno na 250 000 čínských kuliů.

¹⁰ V letech 1890 – 1920 se stalo hlavním centrem kaučukového boomu brazilské město Manaus.

¹¹ Početná čínská komunita zamířila ke konci 19. století za prací do Amazonie, konkrétně do měst Yurimaguas, Nauta a převážně do hlavního města peruánské Amazonie Iquitos.

Většina čínských přistěhovalců pocházela z provincií Guangdong a Fujian na jihu Číny. Více jak dvě třetiny čínských námezdních dělníků byly určeny k práci na plantážích cukrové třtiny a na budování železničních tratí (v Peru byli ve velké míře využiti i na práci v dolech). Menší část čínských pracovníků byla přidělena jako pomocná síla do domácností, či jako nekvalifikovaní dělníci do továren. Od konce 19. století narostl počet čínských přistěhovalců uchylujících se do měst, kam Číňané soustředili ekonomické aktivity, a to převážně maloobchodní prodej. Ve velmi krátké době si vybudovali výnosné podnikání a brzy se jim dostalo pojmenování „*Chinos de la esquina*“.¹² S narůstající silou čínské komunity se začaly objevovat i první čínské čtvrti. V Limě byla už od šedesátých let 19. století soustředěna do ulice Capón v této době ještě početně nevýznamná čínská menšina. Později zde vznikla jedna z prvních čínských čtvrtí na západní polokouli známá pod názvem „*Calle Capón*“, která dodnes patří mezi známá místa peruánské metropole.¹³

2.2 Počátek dovozu čínských kuliů do Peru

Peru v období druhé poloviny 19. století patřilo k zemím s nebývalým hospodářským růstem. Ekonomické prosperitě země nicméně předcházela dvě desetiletí výrazné politické a ekonomické nestability, která nastala po vyhlášení nezávislosti. Se vznikem nezávislé peruánské republiky se hospodářská situace v zemi rovnala katastrofě. Několik let trvající boje za ukončení koloniální správy měly za následek rozsáhlou devastaci zemědělských ploch. Jednalo se především o cukrové plantáže a ovocné farmy na pobřeží, které tak po několik let nevykazovaly téměř žádnou úrodu. Hospodářské poměry v zemi navíc ztížil nepříznivý vývoj cen cukru na světových trzích. Stagnace peruánské ekonomiky trvala až do čtyřicátých let. Vážnost hospodářské a politické situace země přirozeně vedla k autoritářskému způsobu vlády (v latinskoamerickém kontextu k tzv. *caudillismu*).¹⁴

¹² Slosloví „*chinos de la esquina*“ je užíváno v hovorové španělštině, které označuje čínské přistěhovalce. Vzhledem k velkému počtu čínských restaurací, obchodů se spotřebním zbožím, apod. se zachoval tento výraz pro obecné označení čínské menšiny v Peru.

¹³ Blíže k tématu: LAUSENT-HERRERA, Isabelle. *The Chinatown in Peru and the Changing Peruvian Chinese Communities*. Journal of Chinese Overseas, Singapore University Press VII. 2011. Dostupné z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/halshs-00598155/document>

¹⁴ *caudillismus* = označení politického systému nebo politického režimu založeného na autoritě a politické či vojenské síle v čele s výraznou osobností, charismatického vůdce - *caudilla*. *Caudillismus* se považuje za

K výraznější stabilizaci země dochází až v roce 1845 s nástupem generála Ramóna de Castilla – významné postavy latinskoamerických dějin 19. století. Přínos Castillovy vlády je přičítán zejména reformám v oblasti sociální a ekonomické politiky. Země pod vedením Castilly vykazovala po několika letech první známky stability. Kromě reformy ve státní správě byl s konečnou platností zrušen dekret o indiánském tributu. Důležitým zákonným opatřením bylo rovněž zrušení otroctví, které Castilla učinil necelých deset let po nástupu do prezidentského úřadu. Byla to právě Castillova vláda, která fakticky otevřela dveře asijské migraci do Peru. Uklidněním politických poměrů začal do země proudit značný příliv zahraničních investic. Peruánské hospodářství se v poměrně krátké době zotavilo z několik let trvající recese. Udržení ekonomické prosperity země nezáleželo pouze na stabilitě vládnoucího aparátu, ale především na příznivých cenách vývozních komodit na světových trzích.¹⁵

Objevením guánových ostrovů ve čtyřicátých letech 19. století byla zahájena tzv. „Éra guána“ (*Era del Guano*).¹⁶ Na ostrovech při tichomořském pobřeží se začaly usídlovat anglické společnosti, které později ve značné míře ovládly těžbu guána. Export následně směřoval primárně na evropské a severoamerické trhy. Peru se během krátké doby stalo významným světovým vývozcem. Období guánového boomu je v peruánské historiografii taktéž označovaná jako *La República del Guano* („Guánová republika“). Historikové tímto pojmenováním odkazují na politickou a ekonomickou stabilitu země, která byla zajištěna finančními zisky z vývozu guána. Časově je toto období vymezeno rokem nástupu Ramóna del Castilla do prezidentského úřadu a rokem 1872, kdy došlo k výraznému úpadku těžby guána.

V guánovém boomu můžeme nalézat příčinu dlouho odkládaného zrušení obchodu s otroky. Úbytek otrocké pracovní síly pro majitele zemědělských velkostatků znamenal mimořádné náklady. Díky množství příjmů plynoucích z vývozu guána byl stát schopen odškodnit původní majitele otroků a tak umožnit další rozvoj plantážního

typicky latinsko-americký jev, který se formoval během konce 19. století, tj. v době po získání nezávislosti. Pojem *caudillismus* se používá i pro označení politických režimů ve 20. století.

¹⁵ Obecně o této problematice viz: TANENBAUM, Barbara E. *Encyklopedia of Latin American History and Culture*, Free Press, 1996. ISBN: 0684804808. s. 363 – 364

¹⁶ termínu „éra guána“ se používá i v česky vydaných historických pracích věnovaných peruánským dějinám. Viz: ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007. ISBN: 978-80-7106-839-6

zemědělství. Výnosy z exportu ptačího trusu (od 70. let 19. století i příjmy z těžby ledku) měly podíl na celkovém zlepšení socioekonomického postavení rodící se peruánské „střední třídy“.¹⁷ Lokální elita obchodníků disponujících velkými příjmy a majetky vytvořila společenský základ zemědělských velkostatků při peruánském pobřeží. Socioekonomický vzestup ve společnosti umožnil investice do zemědělských usedlostí, čímž se podařilo oživit do té doby skomírající export cukrové třtiny a bavlny, které tvořily hlavní vývozní artikly.¹⁸

V souvislosti s hospodářskou prosperitou země logicky vzrostla poptávka po levné pracovní síle. S ohledem na nízkou míru disponibilní pracovní síly z řad samotných Peruánců bylo zajištění dostatečného počtu pracovních sil o to složitější. V roce 1826 přesahoval počet obyvatel země zhruba milion, z čehož více jak polovinu obyvatel tvořila indiánská populace obývající převážně horské oblasti Peru. Vzhledem k udržujícímu se systému samozásobitelství v peruánských Andách bylo indiánské obyvatelstvo ekonomicky soběstačné, z čehož plynul i nízký zájem o možné pracovní uplatnění na zemědělských usedlostech při pobřeží. Využití indiánské populace bylo navíc ztíženo jejich obtížnou adaptací na práci v nížinných oblastech.¹⁹ Na stále početnějších plantážích tak bylo možné počítat pouze s limitovaným počtem peruánských pracovníků, což logicky vedlo k poptávce po pracovní síle v zahraničí.

Je třeba podotknout, že zrušení obchodu s otroky nemělo v Peru obdobně fatální důsledky jako v zemích, jejichž hospodářství bylo úzce provázáno se systémem otrocké práce. Udává se, že počet černých otroků v Peru v první třetině 19. století čítal kolem 50 000. Se zrušením otroctví v roce 1854 se počet svobodných otroků blížil k 17 000 (některé prameny uvádí počet 26 000 otroků).²⁰ V porovnání s ostatními státy regionu se jednalo o poměrně marginální číslo. Afričtí otroci se objevovali především tam, kde původní obyvatelstvo buď kolonizaci nepřežilo nebo nevyhovělo požadavkům osadníků (uvedme příklad Brazílie a ostrovů v karibské oblasti). Relativně malé množství

¹⁷ Pojem střední třída nelze v latinskoamerickém kontextu dávat do souvislosti s evropským výkladem tohoto pojmu.

¹⁸ ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007.

¹⁹ MEAGHER, Arnold J. *The Introduction of Chinese Laborers to Latin America. The Coolie Trade (1847-1874)*, Ph. D. Dissert a t i o n, U. of California at Davis, 1975, s. 21

²⁰ STEWART, Watt. *La servidumbre china en el Perú. Una historia de los culíes chinos en el Perú (1849-1874)*, Lima, Mosca Azul Editores, 1976. ISSN: 2076-5827. s. 21

černých otroků pak směřovalo do oblasti náhorních plošin středních And (oblasti dnešního Peru).²¹

Z výše uvedeného vyplývá, že příliv asijské pracovní migrace byl v Peru zapříčiněn nejen zrušením obchodu s otroky, ale i výrazným hospodářským rozkvětem země. Neexistence otrockého systému logicky snížila nabídku disponibilní pracovní síly, která byla schopna čelit vysoké poptávce po pracovní síle. Bylo tudíž nutné se poohlížet po novém zdroji pracovní síly, jímž se stali právě Číňané.

Čínská imigrace do Peru (1849 - 1874)

rok	počet kuliů	Rok	počet kuliů	rok	počet kuliů
1849	75	1858	---	1867	3 360
1850	669	1859	---	1868	4 307
1851	800	1860	1 092	1869	2 861
1852	945	1861	2 116	1870	7 544
1853	1 739	1862	1 691	1871	11 812
1854	586	1863	1 620	1872	13 026
1855	2 335	1864	6 562	1873	6 176
1856	4 220	1865	5 943	1874	3 827
1857	1 001	1866	6 725		
Celkem					91 052

zdroj: RODRÍGUEZ PASTOR, Humberto. *Herederos del dragón: historia de la comunidad china en el Perú*. Fondo Editorial del Congreso del Perú, Lima, 2000.

Demografické údaje vztahující se k čínské imigraci do Peru se v jednotlivých historických pracích liší. U většiny zdrojů počet nepřekračuje hranici sto tisíc.²² Mezi

²¹ Celkem bylo mezi počátkem 16. století a rokem 1870 dovezeno do Brazílie 31% všech otroků, do Severní Ameriky 6%, na britské karibské ostrovy 23%, na francouzské karibské ostrovy 22%, do španělské Ameriky 9%, na holandské karibské ostrovy 8% a na dánské karibské ostrovy 1%. Blíže: OPATRŇÝ, Josef. *Amerika v proměnách staletí*. Libri, 1998, Praha. ISBN: 80-85983-42-7 s. 410

²² V knize Humberta Rodrígueze Pastora: *Hijos del Celeste Imperio en el Perú* je uváděno 92 130 čínských dělníků, kteří přicestovali mezi lety 1850 - 1900 do Peru.

více: RODRÍGUEZ PASTOR, Humberto. *Hijos del Celeste Imperio en el Perú (1850-1900)*, Lima, Instituto de Apoyo Agrario, 1989.

Dle údajů z knihy Marie E. del Ría *La Inmigración y su Desarrollo en el Perú* je počet příchozích kuliů do Peru odhadován na 87 393 osob. více: DEL RÍO, Mario E., *La Inmigración y su Desarrollo en el Perú*, Lima, 1929. ISSN: 2306-1715

lety 1849 - 1874 se odhaduje, že do Peru přicestovalo zhruba na 90 000 čínských dělníků.²³ S ohledem na údaje Rodrigueze Pastora byl počátkem 70. let devatenáctého století (konkrétně v letech 1870 – 1873) dopraveno na čtyřicet tisíc čínských kuliů, což odpovídalo přibližně polovině celkového počtu čínských námezdních dělníků dovezených do Peru.

2.3 Vývojové etapy čínského přistěhovalectví

Vymezení období přílivu čínské migrační vlny se u jednotlivých autorů odlišuje. Čínskou migrační vlnu lze rozdělit v základu na migraci nucenou a migraci dobrovolnou. Za počátek dobrovolné migrace je považován rok 1878. Migrace nucená je zařazena do období od konce čtyřicátých let 19. století do r. 1878, kdy byl peruánskou vládou oficiálně zrušen dosavadní systém smluv, v rámci něhož byla nájímána asijská pracovní síla. Pokud bychom se soustředili i na další kritéria: sociální původ, příčina a motiv migrace, sociální status v rámci peruánské společnosti, forma adaptace do prostředí apod., bylo by nutné využít podrobnějšího vymezení vývojových etap čínské imigrace. Podrobnější klasifikaci se zabývaly studie Changa-Rodrigueze²⁴ a Juana Péreze de la Riva.²⁵ Zatímco kubánský badatel a demograf Pérez de la Riva sestavuje obecnou klasifikaci čínských kuliů bez ohledu na cílovou destinaci, Chang-Rodríguez se zaměřuje na fenomén čínské imigrace v konkrétní zemi.

Ve své poměrně obsáhlé studii o čínském přistěhovalectví na Kubě postavil Pérez de la Riva svou poměrně zobecněnou klasifikaci, která byla rozdělena do třech kategorií. První skupinu tvořili dělníci směřující převážně do Spojených států. Další skupina sestávala z námezdních dělníků najmutých na práci do anglických a francouzských ostrovních kolonií. Do třetí kategorie byli zařazeni čínští kuliové, jenž pracovali v rámci systému námezdní práce, jež se často protáhla na neurčito. Do posledně jmenované kategorie bychom zařadili právě Peru.

²³ RODRÍGUEZ PASTOR, Humberto. *Herederos del dragón: historia de la comunidad china en el Perú*. Fondo Editorial del Congreso del Perú, Lima, 2000.

²⁴ CHANG-RODRÍGUEZ, Eugenio. *The Chinese in Peru: Historic and Cultural Links*. Review: Literature and Arts of the Americas, Vol. 39, N° 1, 2006, 131-145. Londres: Routledge.

²⁵ PERÉZ DE LA RIVA, Juan: *Los culíes chinos en Cuba (1847 – 1880), Contribucion al estudio de la inmigración contratada en el Caribe*. Editorial de Ciencias Sociales, Havana, 2000.

Klasifikace Chang-Rodrígueza naopak pracuje s kritériem přistěhovalectví podle cílové země, kam byli poptáváni čínští dělníci. V případové studii vymezuje čtyři etapy čínského přistěhovalectví do Peru. První etapu autor časově ohraničuje obdobím do roku 1792.²⁶ V rámci prvního období čínské migrační vlny se v odborných publikacích můžeme setkat s termínem *sangleyes*, kterým byli v koloniálním období nazýváni Číňané pocházející ze souostroví Filipín.²⁷

V pořadí druhá etapa datovaná do let 1849 – 1874 je spojena s dovozem prvních čínských smluvních dělníků do Peru. Rodríguez považuje rok 1849 za oficiální počátek čínské imigrace do Peru. Jednalo se konkrétně o devadesát až sto tisíc kuliů, kteří byli po vylodění v přístavu Callao přiděleni do různých částí země. V pořadí třetí fázi čínské imigrace autor zařazuje do období let 1883 a 1899, v kterém do Peru směřovalo na tisíce rodinných příslušníků a jim spřízněných osob na základě tzv. Tientsinské dohody, *Tratado de Tientsin* (1858). Čtvrtá fáze vývoje čínské imigrace do Peru je vymezená rokem 1900 a pokračuje až do současnosti. V posledním jmenovaném období směřovala do Peru nejpočetnější čínská menšina.

Z historických pramenů vyplývá, že status většiny čínských námezdních dělníků odpovídal v mnoha aspektech statutu afrického otroka. Samozřejmě je nutné na tuto problematiku nahlížet s určitým odstupem. Pracovní podmínky čínských smluvních dělníků se v jistém ohledu shodovaly s podmínkami afrických otroků, nicméně podstatný rozdíl mezi smluvním systémem a systémem otročké práce byl především v právním postavení dělníka a otroka. Otroek byl na rozdíl od čínského dělníka považován za majetek. I přesto se ozývaly stále častější požadavky na zlepšení pracovních podmínek čínských dělníků. Na mnoha místech světa vznikaly obdobné kampaně jako v případě hnutí za zrušení obchodu s otroky.²⁸ Na základě zvyšující se

²⁶ Nezačlenění období před rokem 1492 je zřejmé, autor opodstatňuje nedostatkem historických zdrojů pro možné potvrzení či vyloučení čínské přítomnosti v Peru před objevením Nového světa

²⁷ Zajímavým poznatkem v souvislosti se studiem fenoménu čínské imigrace v koloniálním období, je myšlenka vycházející ze strany tehdejšího místokrále Ambrosia O'Higinse. Ten Filipíny považoval za ukázkový případ země, která nahrazením otročké pracovní síly čínskými námezdními dělníky vyřešily dlouholetý problém s nedostatkem pracovních sil. O'Higgins zde zmínil možné následování a navrhl osídlit peruánské pobřeží čínskými dělníky. O'Higgins považoval filipínský model za aplikovatelný a finančně výhodnější, oproti stávajícímu systému otročké práce.

ESTELLÉ MÉNDEZ, Patricio. *Epistolario de Don Bernardo O'Higgins con autoridades y corresponsales ingleses, 1817-1831*. Universidad Católica de Chile, 11, 1976.

²⁸ PERÉZ DE LA RIVA, Juan: *Los culies chinos ...*, str. 170.

kritiky byla v roce 1874 na Kubu vyslána mezinárodní komise se zástupci Číny, Anglie a Francie. Na základě důkladného prověření pracovních podmínek čínských kuliů byla o dva roky později vydána oficiální zpráva, jejíž závěry přispěly ke zrušení dosavadního smluvního systému námezdní práce. I přes snahy o zachování systému vedly závěry mezinárodní komise v listopadu 1873 k ukončení stávajícího systému dovozu čínských kuliů na Kubu a následně i do dalších zemí.²⁹ O rok později do Peru přicestovali poslední čínští kuliové. Oficiálně byl ukončen systém dovozu čínských námezdních dělníků až v roce 1878, a to na základě tzv. pekingské dohody.

²⁹ PERÉZ DE LA RIVA, Juan: *Los culíes chinos ...*, str. 309.

3 OD IZOLACIONISMU K MODERNÍMU JAPONSKÉMU STÁTU

Dějinný kontext počátku japonské emigrace do Latinské Ameriky je úzce spjat s vývojem Japonska v druhé polovině 19. století, zejména s koncem tzv. *tokugawského šógunátu* a s počátkem vlády rodu *Meidži*. Toto období, rovněž známé jako *Reformy Meidži*, znamenalo rozsáhlý proces modernizace země, během něhož došlo k zásadní proměně zaostalé ostrovní země směrem k modernímu japonskému státu.

3.1 Od šógunátu k období Meidži

Éra Edo, jak je taktéž nazýváno patnáct generací trvající vláda *tokugawského šógunátu*³⁰, se datuje mezi lety 1603 až 1867. Během zmíněného období se země na téměř čtvrt tisíciletí uzavřela okolnímu světu. Režim *šógunátu* byl postaven na politice národní izolace (izolacionismu), skrze níž měla být dosažena vnitřní integrita země a zamezeno možnému přílivu západních hodnot, které se neslučovaly s politikou vládnoucího režimu.³¹ Politika izolacionismu, známá jako období *Sakoku*, byla uplatňována až do roku 1854.³² Pro vládnoucí režim se její uplatňování později promítlo ve vysokých výdajích na obranu státu, které v dlouhodobém měřítku zhoršovaly ekonomickou situaci země. Vládnoucí představitelé *šógunátu* si uvědomovali nestabilitu a dočasnost stávající situace. Se zvyšujícím se nátlakem ze strany převážně západních mocností bylo nutné zahájit postupné uvolňování zahraničního obchodu, které by zajistilo budoucí hospodářský růst.

³⁰ V některých odborných publikacích se setkáme taktéž s označením období *Edo*. Termínu Edo používá pro označení éry tokugawského šógunátu například Herbert Gowen v knize *Historia del Japón*. Viz: GOWEN, Herbert, *Historia del Japón*. Santiago de Chile, Ed. Ercilla, 1942.

³¹ Vládnoucím režimem byly uplatňovány přísné restriktce vztahující se na šíření křesťanského náboženství, lidé vyznávající křesťanství byli během období vlády rodu Tokugawa značně perzekuováni. Oficiálním náboženstvím a zároveň jediným povoleným náboženským vyznáním *šógunátu* se stal buddhismus.

³² Období *Sakoku* je vázáno s politikou izolacionismu Japonska v letech 1635 - 1854. Série opatření *šógunátu*, jimiž byla země téměř uzavřena cizím vlivům, zejména evropským. Od roku 1635 platil pro všechny Japonce zákaz opustit Japonsko. Po vypovězení Portugalců v roce 1639 Japonsko udržovalo velmi omezené styky s Čínou, Koreou, Nizozemci (prostřednictvím nizozemské obchodní faktorie v Nagasaki) a s královstvím Rjúkjú. *šógunát* byl donucen zřici se *Sakoku* v roce 1854 podpisem smlouvy o přátelství s USA. Z evropských zemí smělo s Japonskem obchodovat Nizozemí, z asijských zemí pak Čína.

Jedním z prvních dokumentů symbolizující proměnu vztahů se západním světem bylo podepsání japonsko-americké smlouvy o míru z roku 1854³³. Smlouva garantovala uvolnění japonských přístavů pro možné zásobování amerických lodí. V následujících letech byly obdobné dohody podepsány s Ruskem, Velkou Británií, Francií, Nizozemím, o dvě desetiletí po podepsání japonsko-americké smlouvy tak učinilo i Peru. Země se tak po více než 250 letech v izolaci oficiálně otevřela celému světu. S uvolněním vztahů se postupně rozvíjel obchod a s ním se i diversifikovala japonská společnost. Nově zrozená střední vrstva soustředěná kolem obchodu a bankovníctví se stala hybnou silou pro následující politickou a sociální transformaci v podobě nově ustavené vlády.

Zahájení období vlády rodu *Meidži* probíhajícího v letech 1868 - 1912 ukončilo několik desítek let trvající politiku izolacionismu. V rámci otevřené zahraniční politiky došlo k postupnému navazování vztahů se západním světem (vzhledem k dominantní úloze Západu v 19. století a jeho představě o kulturní nadřazenosti měli Japonci v období *Meidži* tendenci k přejímání evropských kulturních zvyklostí).³⁴

V duchu reform *Meidži* došlo k výrazné centralizaci správního systému. Mezi další významné reformy patřilo zavedení povinné vojenské služby, změna systému vzdělávání a zrušení restrikcí proti křesťanství. Postavení Samurajů, kteří byli dědičně u moci od 11. století, bylo degradováno a s nimi tak i symbol japonského feudalismu.³⁵ V hospodářské oblasti režim primárně usiloval o rozvoj agrárního sektoru, v němž bylo nezbytné přistoupit k redistribuci zemědělské půdy. Pozemková reforma byla postavena na systému odkupu pozemků, což logicky znevýhodňovalo chudší a početnější vrstvy japonské společnosti. Hromadění zemědělské půdy v rukou malého počtu vlastníků byl zapříčiněn i vysokou měrou daňového zatížení na pozemkové vlastnictví. Řešení,

³³ Kanagawská smlouva, celým názvem Japonsko-americká smlouva o míru a přátelství, byla podepsána 31. března 1854 komodorem Perrym a Hajašim. Tím se otevřely dva japonské přístavy: Šimoda a Hakodate. Více: LABUS, David. *Stručná historie států: Japonsko*. vyd. 1. Praha: Libri, 2009, s.78.

³⁴ Industrializace spolu s politickou a vojenskou modernizací závisely na nových způsobech práce, nových přístupech a na širších a hlubších znalostech. Vláda si uvědomovala, že nutným předpokladem podobného vývoje i v ostatních oblastech je především sociální a myšlenková modernizace. Z dlouhodobého hlediska však byla ještě důležitější než osvícenost vlády reakce tisíců jednotlivců ze všech vrstev společnosti, která i na tomto poli prokázala podobnou vnímavost, jakou jsme zaznamenali v ekonomice. Blíže: CRAIG M., Albert; REISCHAUER O., Edwin. *DĚJINY JAPONSKA*. Houghton Mifflin Copmpany. 1989. překlad: David Labus, Jan Sýkora, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006, s. 122.

³⁵ WINKELHOFEROVÁ, V., BOHÁČKOVÁ, L.: *Vějíř a meč*, Panorama, 1987

v podobě získání kreditu na pokrytí výše daňových sazeb, bylo pro drobné zemědělce fakticky nemožné. Jediným krokem k získání půdy se stal pro drobné zemědělce prodej svých pozemků a následný pronájem půdy od nového vlastníka.

Souběžně probíhal proces modernizace v japonském zemědělském sektoru, jednalo se zejména o aplikování nových zemědělských strojů, které postupně nahrazovaly lidskou pracovní sílu. Modernizace na jednu stranou urychlila zemědělskou výrobu, na druhou stranu učinila z většiny venkovanů nezaměstnané.³⁶ Vážnost problému kolem nezaměstnanosti nabrala na významu ve spojitosti s demografickým růstem obyvatelstva. Jen mezi lety 1888 - 1947 se počet obyvatelstva Japonska zdvojnásobil, konkrétně z 38 milionu na 79 milionu obyvatel (vizte tabulka níže). Zmíněný populační růst a s ním spojená narůstající míra nezaměstnanosti a počtu obyvatelstva v chudobě byly hlavními problémy, s kterými se Japonsko potýkalo koncem druhé poloviny 19. století. Řešení nastálé situace nalézal vláda režimu *Meidži* v podpoře emigrace, skrze níž mohlo dojít k částečnému snížení populace.³⁷

Demografický nárůst japonské populace (1745 – 1947)

rok	celkový počet obyvatel
1745	31 milionů
1888	38 milionů
1920	56 milionů
1947	79 milionů

zpracování: vlastní

3.2 Zahájení japonské migrace v duchu éry Meidži

Nově zahájená emigrační politika se soustředila na vývoz japonských smluvních dělníků do zahraničí. Pomineme-li Čínu a Koreu, kam směřovala většina řízené migrace, se stala významnou destinací právě Amerika. Třetí destinací s nejvyšším počtem obyvatel japonské národnosti tvořila Oceánie. Odůvodněním je především již

³⁶ Více o historii hospodářského boomu v Japonsku viz: JONES, E., *Agricultural Improvement in Japan (1870 - 1950)*. Londres, Methuen Co. Ltd., 1969.

³⁷ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...*s. 41

zmíněná velká koncentrace Japonců na Havaj, kam směřovaly od 80. let 19. století první dodávky pracovní sil (vizte tabulka níže).

Počet japonských residentů v zahraničí (1906)

oblast	počet usídlených Japonců
Asie	136 000
Amerika	90 000
Oceánie	70 000
Evropa	690

zdroj: RODRÍGUEZ, J. M. *La vitalidad del Japón*. El Economista Peruano, num. 2, Lima, 1909, s. 14

Už v roce 1869, tedy rok po nástupu režimu *Meidži*, se uskutečnila první dodávka japonských dělníků v počtu sto padesáti šesti mužů.³⁸ Cílovou destinací těchto pracovníků se stal ostrov Havaj.³⁹ Co do počtu významnější migrační vlna se uskutečnila až o několik let později. Časem si japonská vláda uvědomila možné negativní dopady pracovní migrace obyvatel, které čím dál více lákala myšlenka odchodu ze země. Netrvalo dlouho a vláda přistoupila k zákonným opatřením, která měla zajistit jistou kontrolu nad migračními procesy. Vláda k migraci nepřistupovala pouze jako kontrolní orgán ale především jako garant skrze podporu nově vzniklých agentur zprostředkovávajících „pracovní výjezdy“.

V roce 1885 spustila japonská vláda oficiální podporu pracovní migrace Japonců směřující na Havajské ostrovy, kam již od šedesátých let směřovaly stovky dělníků za námezdní prací.⁴⁰ Možnost získání kontraktu na ostrově bylo pro mnoho Japonců velkým lákadlem. V roce 1895 již bylo na Havaji usídleno zhruba třicet tisíc Japonců. Ve většině případů se jednalo pouze o dočasné usídlení, následně migrace směřovala na další ostrovy v Tichomoří, jmenujme například Novou Kaledonii, Fidži a v pozdějších letech na Filipíny. Na přelomu 19. s 20. století se dalším centrem japonské migrace staly Spojené státy americké, kde pracovní uplatnění sháněli zejména mladí Japonci.⁴¹

³⁸ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...s.* 41

³⁹ Havaj v této době byl pod správou havajského království, k připojení souostroví ke Spojeným státům americkým došlo až v roce 1898. Více: OPATRŇY, Josef; RAKOVÁ, Svatava. *Dějiny USA, stručná historie států*. Libri, Praha, 2003. ISBN: 80-7277-157-4, s.

⁴⁰ Pracovní migrace japonských námezdních dělníků byla stvrzena dohodou z roku 1885 mezi americkou (potažmo havajskou vládou) a japonskou vládou.

⁴¹ Japonská migrace ve Spojených státech směřovala do měst na západě USA, hlavními centry japonské menšiny se stalo např. Sam Francisco, Seattle a Portland. Viz: CÓRDOBA TORO, Julián. *Los japoneses en*

Souběžně s přílivem japonské migrace do USA započala migrace prvních japonských námezdních dělníků do zemí Latinské Ameriky.⁴²

el Perú. Iberoamerica Social [online]. 10. 12. 2017 [cit. 2017-12-20]. Dostupné z: <https://iberoamericasocial.com/los-japoneses-en-el-peru-inmigracion-iberoamericana-no4/>

⁴² MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 42

4 VLIV USA NA VÝVOJ ASIJSKÉHO PŘISTĚHOVALECTVÍ

V průběhu 19. století byl proud asijských imigrantů, z většiny tvořené čínskými a později i japonskými námezdními dělníky. Na počátku 20. století však již tlak na omezení migrace ze strany USA narostl do takové míry, že bylo nezbytné zavést přísnější legislativní opatření. Tato opatření měla za důsledek přeměrování migračního proudu. Imigrační politika Spojených států tak měla zásadní význam pro posílení fenoménu asijské migrace do Latinské Ameriky.

4.1 Čínští kuliové v USA

V průběhu celého 19. století byla v USA přítomna početná čínská menšina. V Kalifornii tvořili Číňané v roce 1870 zhruba desetinu populace. Většina čínských přistěhovalců sestávala ze smluvních dělníků najmutých na stavbu transkontinentální železnice. S jejím dokončením vyvstal problém se začleněním pracovně neaktivních migrantů do americké společnosti. Na deset tisíc čínských dělníků přišlo o práci a snaha uchytit se na americkém pracovním trhu budila přirozeně pozornost u představitelů místních odborů. Ti spatřovali v čínských pracovnících možnou konkurenci, neboť oproti Severoameričanům byla asijská pracovní síla finančně méně náročná. Právě Číňané patřili mezi první přistěhovaleckou skupinu, která se stala předmětem kritiky dosavadní migrační politiky uplatňované ze strany Spojených států. Již v 19. století americká vláda přistoupila k prvním legislativním opatřením, která měla za cíl výrazné omezení čínské imigrace do USA.⁴³

⁴³ Uveďme federální zákon *Chinese Exclusion Act* z roku 1882, který pro určitou dobu zakázal imigraci čínských kuliů. Platnost zákona byla původně stanovena dobu 10 let, ale v roce 1892 byl obnoven tzv. Gearyovým zákonem a v roce 1902 se stal již součástí legislativy Spojených států a to bez časového omezení. *Chinese Exclusion Act* byl vůbec prvním zákonem, který stanovoval omezení či úplný zákaz migrace konkrétní etnické skupině přistěhovalců do Spojených států. Zákon byl zrušen v roce 1943. Více: THOMPSON. Stephen I. *Assimilation and Nonassimilation of Asian-Americans and Asian Peruvians*. *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 21, No. 4 (Oct., 1979), pp. 572-588.

4.2 Japonská imigrace v USA

Navázání diplomatických vztahů Spojených států s Japonskem v roce 1860 se stalo impulsem pro zahájení japonského přistěhovalectví do obou Amerik a souostroví Havaj se stalo jakousi mezistanicí pro následný přesun na západní pobřeží USA.⁴⁴

Počet obyvatel japonské národnosti v USA (1880 - 1908)

rok	počet obyvatel japonské národnosti registrovaných v USA
1880	120
1890	2 039
1900	24 326
1908	86 100

zdroj: *Statistical Abstract of the United States, 1908*, Department of Commerce and Labor, Government Printing Office, Washington. 1909.

Dostupné z: <https://www.census.gov/library/publications/1909/compendia/>

Počet japonských přistěhovalců ve Spojených státech dosáhl během let 1880 - 1908 výrazného růstu. Jak vyplývá z výsledků sčítání lidu uskutečněného v roce 1908 ve Spojených státech: z celkového počtu 86 100 Japonců se část Japonců usídlila do státu Kalifornie (jednalo se celkově o 10 151 Japonců). Nejpočetnější japonská menšina byla tradičně usídlena na souostroví Havaj (celkově 61 111 Japonců). Obě zmíněné destinace nabízely pracovní uplatnění pro velké množství námezdních dělníků z asijských zemí.⁴⁵ Poptávka po pracovní síle na jižanských plantážích byla pro Japonce dostatečnou motivací pro odchod z mateřské země. Příčinu výrazného nárůstu počtu japonských imigrantů je nutné dávat do souvislosti s historickým vývojem na Havajských ostrovech. Připojením Havaje v roce 1898 ke Spojeným státům se pro japonské imigranty otevřel nový pracovní trh.

⁴⁴ Morimoto uvádí ve své knize *“Los Japoneses y sus descendientes en el Perú”* na 25 tisíc japonských smluvních dělníků, kteří během let 1885 - 1893 přicestovali na Havajské ostrovy. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...s.* 34

⁴⁵ Z údajů lidové sčítání z roku 1908 taktéž vyplývá, že japonská imigrace do Spojených států byla tvořena převážně muži, necelou ¼ z celkového počtu tvořily ženy.

4.3 Migrační politika Spojených států

S prvními desetiletími 20. století ve Spojených státech výrazně vzrostla podpora hnutí za omezení migrace, s čímž sympatizovala stále větší část americké veřejnosti. Ve stejné době se zvýšila i aktivita stoupců známé organizace Ku-klux-klan, kteří s hesly „narozený v Americe, bílý a protestant“ přispívali k dalšímu zostření rasistických nálad ve společnosti. Organizace považovala za své nepřátele nejen obyvatele černé pleti, ale také židy, katolíky a pronásledování se nevyhnula ani početná asijská menšina. Odpovědí na nastalou situaci ve společnosti mělo být zavedení imigračních kvót. V roce 1921 prošel americkým Kongresem zákon omezující přistěhovalectví na základě předem stanovených kvót. Úřady tímto krokem zastavily volný příliv imigrantů do země a povolovaly pro danou národnost či stát jen určitý počet přistěhovalců (procentuálně odvozený od počtu imigrantů před první světovou válkou). V dalších dvou letech byl zákon dále zpřísněn a jeho konečné znění v podobě *National Origins Act* znamenalo v roce 1924 podstatné zmírnění přistěhovalického proudu.⁴⁶ *National Origins Act* byl součástí souboru imigračních zákonů *Immigration Act* který vešel v platnost v roce 1924 podpisem tehdejšího prezidenta Coolidge. Tento federální zákon navazoval na imigrační zákony z roku 1921 a stanovoval konkrétní počet přistěhovalců na základě jejich národnostní příslušnosti. Dle dané kvóty se ročně mohlo do Spojených států přistěhovat z každé evropské země takový počet přistěhovalců, který odpovídal 2% počtu imigrantů z dané země, která byla zastoupena v lidovém sčítání z roku 1890 (na základě něhož byly stanoveny dané kvóty). Cílem bylo výrazné snížení přistěhovalectví ze zemí jižní a východní Evropy. Zvláštním zněním zákona byl upraven i systém přijímání imigrantů z asijských zemí. Zákon na určité období zamezil imigraci přistěhovalců, kteří byli zbaveni nároku na americké občanství. Na seznamu zemí, pro které platilo toto omezení, bylo kromě Číny i Japonsko. Jednalo se o jedno z dalších velmi radikálních opatření namířených proti přílivu asijské migrace. Přijetím zákona tak byl na určité období zastaven další příliv japonských imigrantů do Spojených států.

⁴⁶ Více: STEPHENSON, George M. *A History of American Immigration. 1820–1924*. New York: Russel & Russel. 1964, p. 190

Celkový počet migrantů směřujících do USA se v důsledku přijetí *National Origins Act* v následujícím roce snížil o téměř polovinu z původního počtu.⁴⁷ Zajímavé je, že přestože se tento zákon zaměřoval na zachování americké rasové homogenity, nestanovil žádné omezení imigrace ze zemí Latinské Ameriky.

⁴⁷ Z dostupných údajů vyplývá, že v roce 1924 přicestovalo do USA 707 000 imigrantů a o rok později se jednalo jen o necelou polovinu z tohoto počtu. Viz: OPATRŇY, Josef; RAKOVÁ, Svatava. *Dějiny USA...* s. 160

5 JAPONSKÁ IMIGRACE DO LATINSKÉ AMERIKY

Počet japonských imigrantů ve vybraných zemích Latinské Ameriky (1889 - 1976)⁴⁸

země	počet japonských imigrantů
Brazílie	188 985
Peru	33 070
Mexiko	14 667
Argentina	5 398
Paraguay	709
Kuba	616
Chile	538
Panama	456
Bolívie	222

zdroj: GABACIA, Donna R. HOERDER, Dirk. *Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*, 2011, s. 421

Za neoficiální zahájení procesu japonské imigrace do Latinské Ameriky lze považovat období konce šedesátých let 19. Století spojených s nástupem rodu *Meidži*, který zahájil vstřícnou emigrační politiku. Ta byla uplatňována i vůči zemím Latinské Ameriky, kde rostla poptávka po zemědělské pracovní síle. Vzrůstající počet japonského obyvatelstva a zoufalý nedostatek zemědělské půdy vytvořil z pracovní migrace jedno z důležitých politických témat země. S ohledem na ekonomický boom, který zažíval cukerný a důlní průmysl, se latinskoamerický region ukázal být vhodným místem pro uplatnění tisíců japonských bezzemků. Japonská vláda tak brzy přistoupila k uzavření diplomatických vztahů potřebných k zahájení pracovní migrace Japonců do vybraných zemí Latinské Ameriky.

Prvním státem latinskoamerického regionu, který s Japonskem navázal diplomatické vztahy, se stalo v roce 1873 Peru. Diplomatickou úroveň vztahů stvrzoval dokument *Primer Tratado entre Perú y el Japón: Tratado de Paz, Amistad, Comercio y Navegación*. Obdobné dohody o obchodní, diplomatické a námořní spolupráci byly

⁴⁸ Uvedené časové rozpětí nelze vztahovat na všechny státy jednotlivě, neboť japonské přistěhovalectví do zemí Latinské Ameriky se uskutečnilo nezávisle na sobě tedy v různých časových etapách (např. do Paraguaye a Bolívie je japonská imigrace záležitostí druhé poloviny 20. století, tj. po roce 1952).

podepsány i s dalšími latinskoamerickými státy. Peruánský příklad následovalo v roce 1888 Mexiko, o sedm let později se připojila Brazílie. Právě tyto dvě zmíněné země tvořily společně s Peru hlavní cílové destinace, kam směřovala většina japonská imigrace koncem 19. století a v první polovině 20. století.

Brazílie byla druhou zemí po Peru, která poptávala námezdní dělníky z Japonska. Už roku 1894 byl do Japonska vyslán pověřenec zemědělské společnosti *Preto Jordao do Brazil*, aby zde pro stát Sao Paulo poptal určité množství pracovníků. O čtrnáct let později byli do Brazílie vysláni první japonští pracovníci.⁴⁹ Dle dostupných demografických údajů bylo mezi lety 1908 – 1978 do Brazílie dovezeno na 260 000 Japonců. Koncem sedmdesátých let byl počet obyvatel japonského původu odhadován na zhruba milion a půl *nikkei*.⁵⁰ *Nikkei* je označení pro japonské obyvatelstvo žijící mimo území Japonska. Původní název vychází z japonského slova “*nikkeijin*”. Výraz *nikkei* se značně rozšířil v 80. letech 20. století s působností organizací sdružující japonskou komunitu v jednotlivých státech amerického kontinentu.

Od první poloviny 20. století se Brazílie řadila k zemím s nejpočetnější japonskou menšinou na světě. Ve dvacátých letech minulého století se stala doslova magnetem pro japonské přistěhovalce. Příčinu můžeme hledat ve velmi dynamickém rozvoji ekonomiky a otevřeném přístupu k imigraci v podobě odbytu japonských námezdních dělníků v tzv. *coffee estates* a dále v možnosti “kolonizace” odlehlých oblastí brazilského vnitrozemí.⁵¹ Brazílie je s počtem kolem zhruba 1,5 milionu obyvatel japonského původu zemí s největší japonskou menšinou v Latinské Americe.⁵² Následuje Peru, kde je uváděno zhruba 160 000 obyvatel japonského původu (konkrétně se uvádí počet 100 000 *nikkei*, kteří se trvale usadili v Peru, zbylých 60 000 peruánských *nikkei* se přesunulo zpět do Japonska, avšak vybrané zdroje je zahrnují do

⁴⁹ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 45

⁵⁰ LESSER, Jeffrey. *Asians in South America*. [online] 2010 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.everyculture.com/South-America/Asians-in-South-America.html>

⁵¹ MASTERSON, Daniel M., FUNADA-CLASSEN, Sayaka; Searching for Home Abroad: Japanese Brazilians and Transnationalism by Jeffrey Lesser. *The Japanese in Latin America*. Latin American Politics and Society, Vol. 47, No. 4 (Winter, 2005), pp. 184-189 Published by: Distributed by Wiley on behalf of the Center for Latin American Studies at the University of Miami... s. 185

⁵² *Brasil tem 1,5 milhão de cidadãos de origem japonesa*. Portal Brasil [online] 2017 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.brasil.gov.br/turismo/2017/06/brasil-tem-1-5-milhao-de-cidadaos-de-origem-japonesa>.

celkového počtu). I přestože Brazílie disponovala oproti Peru mnohonásobně vyšším počtem *nikkei*, vliv japonské imigrace se nepromítl do celkové podoby společnosti tak výrazně, jako tomu bylo v Peru, a to jak na úrovni kulturní, ekonomické tak politické. Odůvodněním může být velmi nízká hustota zalidnění. Vliv japonské imigrace v Peru na etnické složení společnosti je znatelný dodnes, naopak s ohledem na etnickou různorodost Brazílie se japonská imigrace do současné podoby společnosti nějak výrazně nepromítl. V druhé řadě je pak nutné zohlednit etnickou podobu brazilské společnosti, kde ve značné míře dominovalo africké obyvatelstvo, naopak v Peru africká složka obyvatelstva byla zanedbatelná a početnou menšinu tvořili zejména Asiaté.⁵³

Japonská pracovní migrace byla v Mexiku obdobně jako v Peru a Brazílii primárně soustředěna do zemědělského sektoru. Ve dvacátých letech tvořily významnou zemědělskou komunitu na mexických bavlníkových plantážích Japonci pocházející z oblasti Okinawy. Pozoruhodná je vysoká míra sociální integrace japonských přistěhovalců do mexické společnosti. Oproti jiným latinskoamerickým zemím (s výjimkou Bolívie) vykazovala poměrně vysokou míru míšenectví (z celkového počtu Japonců je doloženo v průběhu první etapy japonského přistěhovalectví na více jak 60% manželských svazků mexicko-japonských párů).⁵⁴

Asimilace japonského obyvatelstva nicméně dosáhla nejvyššího stupně v Bolívii, což se vysvětluje právě počtem uzavřených sňatků (je uváděno, že zhruba 85% *issei* tj. japonských imigrantů z první generace utvořilo smíšená manželství). Počet Japonců v Bolívii nicméně nebyl nijak závratný, mezi lety 1900 – 1941 se do země přistěhovalo zhruba 500 Japonců.⁵⁵ Donna Gabacia a Dirk R. Hoerder ve své studii „*Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*“ uvádějí počet o téměř polovinu nižší, a to pouhých 222 japonských imigrantů usídlených v Bolívii.⁵⁶ Je třeba podotknout, že velká část Japonců přicházela do Bolívie ze sousedního Peru. Celkový

⁵³ Pro japonské přistěhovalce přicházející do Latinské Ameriky v první polovině 20. století bylo kromě Peru a Brazílie velmi vyhledávanou zemí Mexiko a Argentina. Blíže k tomuto tématu: MASTERSIN, Daniel M.; FUNADA-CLASSEN, Sayaka. *The Japanese in Latin America*. Urbana: University of Illinois Press, 2004.

⁵⁴ V Mexiku byl v rámci první generace poměrně vysoký podíl Japonců, kteří byli ve svazku manželském s Mexickými ženami. Více: TIGNER, ... s. 463

⁵⁵ *Ibid.*, s. 466

⁵⁶ GABACIA, Donna R. HOERDER, Dirk. *Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*, 2011, s. 421.

počet obyvatel japonského původu v současnosti tvoří v Bolívii zhruba přes 11 tisíc obyvatel a je evidováno necelé tři tisíce Japonců usídlených v této zemi.⁵⁷ V porovnání s tradičními destinacemi japonského přistěhovalectví se jedná o poměrně marginální číslo, avšak japonská imigrace v Bolívii je z pozoruhodná především pro svou vysokou míru míšenectví.

V Argentině oproti již jmenovaným zemím (Peru, Bolívii, Mexiku a Brazílii) nebyla zastoupena japonská imigrace na základě smluvního systému námezdní práce. Většina z asi 2000 Japonců, kteří se do země přistěhovali před rokem 1920, pocházela z Brazílie nebo Peru. Po roce 1918 se většina japonských imigrantů do země dostala na základě pozvání ze strany svých příbuzných či rodinných příslušníků, kteří zde byli usídleni. Početná část Japonců usazených ve velkých argentinských městech založila své ekonomické aktivity na provozu prádel. V Buenos Aires a jeho předměstí byla od počátků přílivu Japonců do Argentiny usazena značná část imigrantů (až na 90%).⁵⁸ Dle údajů z roku 2012 čítá japonská menšina v Argentině na třicet tisíc obyvatel, z čehož tvoří více jak 2/3 potomci japonských přistěhovalců (tj. generace *issei*, *nisei*, *sansei* a *yonsei*).

Dle údajů v tabulce níže vyplývá, že země, které navázaly s Japonskem diplomatické styky před rokem 1900, vykazují nejvyšší počty obyvatel japonského původu. Kromě tradičních destinací (Peru, Brazílie a Mexiko) můžeme jmenovat Argentinu, zemi s tradičně velmi otevřeným přístupem k migraci, kde japonská menšina čítá zhruba 34 000 obyvatel (zahrnujeme-li i obyvatele japonského původu z pozdějších generací). V případě Chile nelze hovořit o obdobném fenoménu, byť zde byly diplomatické styky navázány již v roce 1897. Podíl obyvatel japonského původu byl s ohledem na celkový počet obyvatel poměrně zanedbatelný.

⁵⁷ Japonské Ministerstvo zahraničních věcí uvádí konkrétně 2 970 Japonců žijících v Bolívii (údaj je z r. 2016). Viz: MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN [online] 2017 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/latin/paraguay/data.html>

⁵⁸ TIGNER, ... s. 467 - 468

Aktuální počet japonských imigrantů a jejich potomků v zemích Latinské Ameriky

země	zahájení diplomatických vztahů	počet japonských imigrantů	počet potomků japonského přistěhovalců
Argentina	1898	11 711 (2012)	23 000
Bolívie	1914	2 970 (2016)	11 350
Brazílie	1895	56 217 (2013)	1 600 000
Dominikánská republika	1934	793 (2015)	-
Ekvádor	1918	434 (2009)	-
Guatemala	1935	378 (2015)	-
Honduras	1935	148 (2015)	-
Chile	1897	1 426 (2013)	2 600
Kolumbie	1908	1 280 (2013)	1 700
Kuba	1929	85 (2015)	-
Mexiko	1888	9 437 (2015)	20 000
Nicaragua	1935	151 (2015)	-
Panama	1904	334 (2015)	-
Peru	1873	3 949 (2013)	100 000
Salvador	1935	-	-
Uruguay	1921	344 (2014)	480
Venezuela	1938	-	850

zdroj: Ministry of Foreign Affairs [Online], 2013 [Citace: 1.7.2017]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/latin/index.html>

Počátek přílivu asijské migrace byl v jednotlivých zemích latinskoamerického regionu odlišný. Pokud bychom měli časově vymezit období, během něhož do Latinské Ameriky proudila hlavní migrační vlna asijských přistěhovalců, jednalo by se o období od druhé poloviny 19. století do první poloviny 20. století. Je zde nutné opět podtrhnout, že fenomén japonské pracovní migrace byl přítomný jen ve vybraných státech regionu, jak bylo patrné z výše uváděných demografických údajů.

6 HISTORICKÝ KONTEXT JAPONSKÉ IMIGRACE DO PERU

Ukončením smluvního systému dodávky čínských pracovníků v roce 1874 vyvstal v Peru podobný problém, s kterým se země potýkala ve čtyřicátých letech. Hospodářská situace země byla v této době již poměrně stabilní. Guánový boom postupně odezněl a vývoz byl nyní zaměřen na export nerostných zdrojů (zejména olova a tradičního stříbra) doplněné o cukrovou třtinu, bavlnu a nově kaučuk, který se začal masivně těžit na přelomu století.⁵⁹ Velmi řídko obydlená země se s ohledem na bohaté nerostné suroviny a obrovské plochy bavlníkových a cukerných plantáží potýkala s nedostatkem pracovních sil. Indiánské obyvatelstvo, které tvořilo většinu peruánské populace, nebylo fyzicky způsobilé pro náročnou práci na plantážích a v dolech. Po určité období poptávku po pracovní síle uspokojili čínští *kuliové*, s koncem sedmdesátých let však smluvní systém byl ukončen a bylo nutno zajistit dostačující náhradu. Hospodářská prosperita země byla navíc zatížena vojenským konfliktem tzv. pacifickou válkou (v odborných publikacích se můžeme taktéž setkat s pojmenováním „válka ledková“, odkazující k zásobám ledku v hraniční oblasti mezi Peru, Bolívií a Chile), která probíhala v letech 1879 - 1884. Vleklý konflikt měl poměrně zásadní dopad na zemědělské výrobní oblasti na pobřeží. Během válečných let směřovala většina produkce k domácí spotřebě, důsledkem čehož byl vývoz omezen na minimum. Ke stabilizaci hospodářských poměrů došlo až v druhé polovině 80. let 19. století, kdy země již vykazovala podobný růst jako v předválečných letech.

Jedním z odvětví průmyslu, který v této době zaznamenal výrazný nárůst, byl průmysl cukerný (k roku 1890 tvořil export cukru 28% z celkového vývozu země).⁶⁰ Již v předválečných letech (tj. v období před vypuknutím pacifické války) patřil mezi významná hospodářská odvětví země, zejména i proto, že většina produkce cukru byla určena na zahraniční trhy. Díky zahraničnímu kapitálu a velmi výhodným cenám na světových trzích se míra produkce cukru v poměrně krátké době dostala zpět na předválečnou úroveň. K úplnému obnovení a pozvednutí zemědělské produkce na

⁵⁹ V roce 1890 tvořily příjmy z vývozu: stříbra 33%, cukru 28% a vývoz bavlny, kaučuku a vlny tvořil kolem 37%. Blíže: ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2007. ISBN: 978-80-7106-839-6. s. 22

⁶⁰ *Historia de la economía peruana* [online] 2017 [cit. 2017-11-18]. Dostupné z: <http://www.deperu.com/abc/economia/3031/historia-de-la-economia-peruana>

pobřeží bylo nutné zajištění dostatečného počtu pracovních sil. Peruánští statkáři si uvědomovali vážnost problému a přistoupili k mnohým řešením. Jedním z nich byla snaha o znovuplatnění takzvaného systému *enganche*.⁶¹

6.1 Systém *enganche* jako řešení nedostatku pracovní síly

Ukončení smluvního systému dodávky čínské námezdní síly značně stěžoval další hospodářský rozvoj plantážního zemědělství. Řada peruánských statkářů se k řešení problému odhodlala samostatně, což vedlo v mnoha případech k různým alternativním řešením. Řada velkostatků začala uplatňovat systém *enganche* pár let po ukončení ledkové války. Jednalo se o poněkud zastaralý systém dodávky pracovní síly, který byl uplatňován i v dalších zemích regionu. Systém spočíval v pracovním začlenění indiánského obyvatelstva do práce na haciendách a do dolů. Pracovní vztah byl založen na základě předchozí úmluvy mezi *enganchadorem* a *enganchadem*.⁶² *Enganchado* poskytl pracovníkovi finanční zálohu, která mu měla být později splacena formou námezdní práce. *Enganchador* přirozeně vybíral své „vazaly“ z řad indiánské komunity (peruánské chudiny), pro které vidina možného výdělku mohla alespoň částečně zlepšit jejich velmi špatnou sociální situaci. V případě nesplacení dluhu bylo možné *pracovníky* trestně stíhat. Ve většině případů se stal systém *enganche* pouhou zástěrkou k dlouhodobému zajištění levné pracovní síly. Cílem bylo udržet si *enganchada* v pracovním poměru co nejdéle. Pro pracovníka bylo mnohdy nereálné dluh odpracovat, neboť veškeré potraviny a věci denní potřeby *enganchado* skupoval v obchodech dané haciendy. Vzhledem k tomu, že většina *enganchados* neměla k dispozici finanční hotovost, dále se zadlužovali a možnost vyvázat se z pracovního poměru byla téměř nemožná. Další formou, jak si udržet služby *enganchada*, bylo vyplácení mzdy prostřednictvím kuponů platných pouze pro nákup zboží v usedlosti haciendy. Míra vykonané práce převyšovala reálnou hodnotu finančního ohodnocení *enganchados* a pracovní podmínky dělníků z řad indiánského obyvatelstva se v mnoha případech nelišily od otrocké práce. Většina Indiánů tíživou situaci vyřešila útekem z haciendy a fakticky se tak vyvázala z „pracovní dohody“.

⁶¹ MORIMOTO, Amelia, *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* s. 48

⁶² Systém *enganche* byl založen na smluvním vztahu *enganchadora* (v tomto smyslu nájemce služeb pracovníka - statkáře) a *enganchada* (pracovníka, dělníka z řad domorodého obyvatelstva).

Nepřavidelnost zajištění pracovní síly ohrožovala stabilní chod haciend. Byť systém *enganche* částečně garantoval určité množství pracovní síly, byl využíván pouze dočasně a problém s nedostatkem pracovní síly tak i nadále přetrvával. Pokud mělo být předchozí řešení krize odpovědí na otázku, zda pracovní síla z řad peruánské indiánské populace je efektivním řešením problému, pak se prokázal opak.

Mezi lety 1899 - 1923 příliv japonské imigrace na téměř tři desetiletí tvořil stavební kámen peruánského pracovního trhu. Byl-li v padesátých letech 19. století symbolem práce na zemědělských plantážích čínský dělník, pak v první polovině 20. století se jím stal dělník japonský.

7 KLASIFIKACE JAPONSKÉ IMIGRACE

V odborných pracích zaměřujících se na problematiku japonského přistěhovalectví se setkáváme s více typy klasifikace japonské imigrace, které se od sebe více či méně odlišují. Pro účely této práce budu vycházet ze dvou hlavních typů klasifikací japonské imigrace. Přičemž první klasifikace zahrnuje japonskou imigraci jako celek a odráží v ní jednotlivé vývojové etapy s ohledem na dějinný vývoj Japonska. Druhý typ klasifikace se zaměřuje na rozdělení imigračního proudu japonských přistěhovalců do Peru. Byť se klasifikace japonské imigrace do Peru shoduje v určitých bodech s japonskou imigrací v ostatních zemích regionu, nelze ji obecně aplikovat na Latinskou Ameriku jako celek. Pro sestavení typologie japonského přistěhovalectví do Peru je nezbytné vycházet z obou těchto klasifikací. Skrze jednotlivé vývojové etapy můžeme dohledat příčiny socioekonomických procesů probíhajících v prvních desetiletích 20. století, které vedly k povýšení statutu japonského přistěhovalce v peruánské společnosti.

7.1 Obecná typologie japonské imigrace

Obecná klasifikace japonské imigrace se zaměřuje na popsání jednotlivých vývojových etap přistěhovalectví v kontextu dějin Japonska. Rozdělena je na tři období, která jsou vztažena k historickým etapám japonské vlády.

- a) první fáze probíhala v rozmezí let 1885 – 1912, tj. během vlády císaře Meidži. Zahájena je rokem 1885, kdy z Japonska směřovali na Havajské ostrovy první japonští imigranti. Jednalo se celkem o 945 námezdních dělníků, kteří byli na ostrovy poptáni v rámci smluvního systému dodávky pracovní síly. Po Havajských ostrovech směřovala japonská imigrace do Spojených států, kde byli Japonci již najímání na základě statusu „*free immigrant*“ (tj. na základě svobodné vůle, nikoliv na základě smluvního systému dodávky pracovní síly). Uplatňování restriktivní migrační politiky Spojených států značně omezilo pracovní migraci.⁶³

⁶³ TIGNER, James L. *Japanese Immigration into Latin America ...* s. 458

Další cílovou destinací Japonců byla Kanada, Austrálie, Mexiko, Peru, Nová Kaledonie a souostroví Fidži.

- b) druhá fáze japonské imigrace probíhala za období vlády císaře Taisho (1912 – 1926) a je úzce provázána s protiimigrační politikou uplatňovanou ze strany řady států v období od konce prvního desetiletí 20. století do zhruba poloviny 20. let 20. století. Během zmíněného období uplatňovala řada zemí restriktivní právní opatření namířené proti přílivu asijské migraci. Kromě již zmíněné protiimigrační politiky USA se k dalším státům řadila například Kanada či Austrálie, které zaujímaly obdobné stanovisko vůči asijské migraci.⁶⁴ Právě tato vývojová etapa japonské imigrace se stala námětem řady odborných publikací zaměřující se na studium problematiky japonské imigrace v Latinské Americe, neboť právě v této době země latinskoamerického regionu nahradily Spojené státy a staly se hlavní cílovou destinací pro tisíce japonských přistěhovalců. Obrovský nárůst počtu Japonců zaznamenalo v druhé polovině 20. let Peru a Brazílie. Během relativně krátkého období se tyto dvě jihoamerické země staly novými centry japonské imigrace na západní polokouli.⁶⁵ V následujících kapitolách budeme období mezi lety 1912 – 1926 věnovat dostatečnou pozornost, neboť pro studium problematiky fenoménu japonské imigrace v Peru jej považuji za stěžejní.
- c) třetí období japonské emigrace spadá do éry *Šówa* (1926 -1989). S ohledem na počet imigrantů směřujících do zemí Latinské Ameriky je za vrchol považována období pozdních dvacátých let a první poloviny třicátých let minulého století. V druhé polovině třicátých let je nicméně následován postupným úpadkem japonské imigrace, ke kterému dochází důsledkem uplatnění řady drastických zákonných opatření mířící k úplné eliminaci japonského přistěhovalectví do Peru.⁶⁶ I další latinskoamerické státy přistoupili k obdobným omezením japonského

⁶⁴ Restriktivní imigrační politika byla ze strany Spojených států uplatňována zhruba v období konce prvního desetiletí 20. století do poloviny 20. let 20. století.

⁶⁵ *Ibid.*, s. 459

⁶⁶ *Šówa* je označení pro historické období Japonska. Během tohoto období stál v čele Japonského císařství císař Hirohito, který pro název své éry zvolil označení *Šówa tennó*, v doslovném překladu císař z kterého září mír (*Šówa* znamená „zářící mír“, *tennó* znamená císař). Období *Šówa* je nejdelším obdobím vlády historického panovníka v dějinách Japonska

přistěhovaectví. Japonská migrace byla následně orientována zejména do zemí východní Asie.⁶⁷

7.2 Typologie japonského přistěhovaectví v Peru

Níže uvedená klasifikace japonské imigrace se na rozdíl od předešlé typologie zaměřuje na problematiku japonského přistěhovaectví v konkrétní zemi. Příkladová studie je zacílena na japonskou imigraci v Peru. Na základě této klasifikace je japonská imigrace rozdělena do čtyřech vývojových etap.

- a) první etapu japonského přistěhovaectví představuje imigrace na základě pracovních smluv a probíhala v letech 1899 – 1923. Významnou roli v ní sehrála úloha imigračních společností, které zprostředkovávaly námezdní dělníky povětšinou určené na cukrové plantáže na pobřeží Peru. Na základě smluvního systému námezdní práce bylo do Peru dopraveno na 18 000 Japonců.⁶⁸
- b) druhá etapa japonské imigrace do Peru počíná rokem 1923, kdy byla oficiálně zrušena migrace na základě smluvního systému. Nově příchozí Japonci do Peru přijížděli na základě pozvání ze strany svých přátel a rodinných příbuzných, kteří se v Peru usídlili, případně na základě zvláštního povolení ze strany japonských imigračních úřadů. Rokem 1924 je zahájena tzv. migrace „*Yobiyose Imin*“, taktéž nazývané jako „migrace na pozvání“ („*la migración por llamado*“), trvající až do roku 1936.⁶⁹ Co do počtu japonských imigrantů směřujících z Japonska do Peru se jednalo o období největšího rozkvětu japonského přistěhovaectví. Druhá polovina dvacátých a první polovina let třicátých byla obecně v Latinské Americe považována za vrchol japonské imigrace.
- c) počátek třetí etapy japonského přistěhovaectví je datován od roku 1936, kdy vstoupila v platnost řada zákonů vedoucích k drastickému omezení japonské imigrace. Období druhé poloviny třicátých let do konce II. Světové války bylo

⁶⁷ TIGNER, James L. *Japanese Immigration into Latin America: A Survey*, Journal of Interamerican Studies and World Affairs, vol. 23, No. 4 (Nov. 1981), s. 459

⁶⁸ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú...* s. 81

⁶⁹ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 89

obdobím ekonomické a sociální degradace japonského obyvatelstva v Peru. Samostatnou kapitolu zde tvoří rok 1941, konkrétně události spojené s útokem na americkou vojenskou základnu Pearl Harbor. Po půl století existence japonského přítomnosti v Peru bylo ze země deportováno do internačních táborů ve Spojených státech na 1 800 Japonců a zhruba 2 000 japonských imigrantů a jejich potomků zemi opustilo a navrátilo se zpět do Japonska.⁷⁰ V některých klasifikacích japonské imigrace do Peru je období první poloviny čtyřicátých let považováno za samostatnou kapitolu dějin japonského přistěhovalectví. V této práci je nicméně období následující po rok 1941 a konče rokem 1945 zahrnuto do třetí etapy japonského přistěhovalectví, neboť uplatňování restriktivních zákonů vůči japonské imigraci nebylo záležitostí pouze let 1941 – 1945. V tomto ohledu považují události z roku 1941 a jemu následující za vyústění protijaponských nálad v peruánské společnosti.

- d) v pořadí čtvrté období japonské imigrace zahrnuje období od roku 1945 do současnosti. Vzhledem k tomu, že účelem této práce je analýza historického vývoje japonské imigrace v Peru v letech 1899 – 1945. Čtvrtou etapu japonské imigrace jsem pro účely této práce rozdělila do dvou vývojových období: obnovení ekonomického a sociálního postavení japonské komunity v Peru a zapojení japonské intelektuální vrstvy do politického života a její přínos na spoluutváření národního vědomí.

⁷⁰ TAKENAKA, Ayumi. *The Japanese in Peru ...* s. 94

8 JAPONSKÁ IMIGRACE NA ZÁKLADĚ SMLUVNÍHO SYSTÉMU (1899 – 1923)

S opuštěním systému nucené migrace se dostává do popředí zájmu fenomén pracovní migrace založené na smluvním systému dodávky levné pracovní síly. Tento proces úzce souvisel se vznikem jednotlivých emigračních společností zajišťujících dodání levné pracovní síly do vybraných cílových destinací v zahraničí. Klíčovou roli v systému pracovní migrace sehrály migrační společnosti. Jejich úloha spočívala v najímání pracovní síly z řad obyvatel daného regionu a následného dodání pracovníků do cílové destinace na základě předem stanovených podmínek.

Aktivita migračních společností v Japonsku byla úzce propojena s japonskou vládou, která autorizovala činnost těchto společností (konkrétně činnost vykonával úřad pro zahraniční záležitosti). Japonským námezdním pracovníkům byla tímto zajištěna částečná ochrana jejich práv ze strany centrální vlády. Ve srovnání s čínskou pracovní imigrací, kde ochrana ze strany čínské vlády byla minimální, Japonsko vždy projevovalo zájem o své občany v zahraničí. V tomto ohledu můžeme špatné pracovní podmínky a vysokou úmrtnost kuliů částečně přisuzovat i projevené aroganci ze strany čínské vlády.⁷¹

8.1 Role migračních společností

La Compañía Morioka byla první společností, která v roce 1899 obdržela ze strany japonské vlády oprávnění na dodávku japonských dělníků na území Peru. První skupina čítala na 790 imigrantů pocházejících převážně z oblastí: Niigata (372 najatých pracovníků), Yamaguchi (187 pracovníků) a Hiroshima (176 pracovníků).⁷² Po vylodění v přístavu Callao byli japonští dělníci následně přiděleni do vybraných haciend a plantáží převážně na peruánském pobřeží. Jak vyplývá z údajů získaných z prací „*History of the Japanese migration to Peru*” od Toraji Irie a práce Billa Aberta „*The Peruvian sugar industry*”, nejvyšší počet pracovníků byl přidělen do oblasti Cañete,

⁷¹ CHOU, Diego. *Los Chinos en Hispanoamerica*, Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales, San José, Primera edición: octubre 2002, s. 22

⁷² ITO, Luis; GOYA, Ricardo. *Inmigración japonesa al Perú*. Lima, Ed. Perú. Lima, Ed. Perú Schipo S.A., 1974. s. 24.

kteřá se stala v pozdějších letech tradičním centrem japonského přistěhovalectví. Důvodem byly rozsáhlé plantáže cukrové třtiny, které se v oblasti vyskytovaly.⁷³ Haciendy na produkci „bílého zlata“ v údolí Cañete byly z velké části pod správou britské společnosti *British Sugar Company*. Právě ta obdržela v roce 1899 pracovní skupinu o počtu 226 japonských dělníků. Druhým největším „odběratelem“ první skupiny japonských imigrantů s počtem 150 Japonců byla hacienda San Nicolás (spadající pod správu peruánské společnosti *Negociación Agrícola San Nicolás*). Na rozdíl od haciend v údolí Cañete v této oblasti většina Japonců odešla ihned po skončení kontraktu. Právě v San Nicolásu taktéž došlo k prvním výrazným protestům ze strany japonských migrantů. Důvodem nespokojenosti byla výrazná náročnost práce na plantážích cukrové třtiny. Japonští pracovníci se ohrazovali konkrétně vůči obsahu pracovních smluv, neboť na základě jejich znění byli najati na práci na kávových, bavlníkových a rýžových plantážích nikoliv na fyzicky náročnou práci na plantážích s cukrovou třtinou.⁷⁴

Obecně jižní pobřeží Peru se svými plantážemi nabízelo uplatnění pro velký počet nově příchozích. V počátečních letech japonské imigrace byla zaznamenána poměrně vysoká míra úmrtnosti (jedny z nejvyšších počtů úmrtí dělníků byly zaznamenány v oblasti Cañete). Příčinou počáteční vysoké úmrtnosti byly především špatné pracovní podmínky námezdních dělníků a výskyt endemií v rámci haciend. Četnost úmrtí byla taktéž způsobena nedostupností zdravotní péče, neboť většina nemocničních zařízení se nacházela mimo plantážní oblasti. Mezi běžné nemoci se řadil tyfus, malárie a úplavice.⁷⁵

V počátečních letech se systém námezdní práce potýkal s řadou problémů, ať už v podobě velmi špatných hygienických podmínek, fyzicky náročné pracovní tempo či

⁷³ IRIE, Toraji. *History of the japanese migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review, N. XXXI, 1951 a ALBERT, Bill. *The peruvian sugar industry. 1880 - 1920*. Norwich, University of East Anglia, School of Social Studies, 1976.

⁷⁴ „...algunos de ellos me pidieron que le dijera a Ud. que en el Japón se les dijo que irían a plantaciones de café, algodón, arroz y que se encuentran en una plantación de azúcar, cuyo trabajo no son capaces de hacer por un contrato de 4 años...”

„...někteří z nich mě požádali, abych Vám řekl, že v Japonsku jim slibovali, že budou pracovat na kávových, bavlníkových a rýžových plantážích a že nyní se místo toho ocitli na cukrových plantážích, kde nejsou schopni vykonávat práci po dobu čtyř let, jak stanovuje námezdní smlouva...” MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú...* s. 59

⁷⁵ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 63

riziko v podobě nákazy nemocí. Migrační společnosti čelily ve značné míře i předčasně vypovězeným pracovním smlouvám. Řada dělníků se ze smluv vyvázala nelegálně, většinou útekem z dané haciendy. Velkým problémem byla i jazyková bariéra a značná kulturní odlišnost Japonců. Ze strany migračních společností tak docházelo často k neplnění smluvních závazků. Pro přiblížení závažnosti počátečních nedostatků smluvního systému cituji část z obsahu telegramu adresovanému zástupci japonské delegace v Peru a Mexiku od agenta společnosti *Co. Morioka* z června 1899. Píše v něm o velmi rozporuplných reakcích ze strany peruánské veřejnosti k japonským imigrantům, zmiňuje se zejména o předčasně rozvázaných pracovních smlouvách či o vysokém počtu uprchlých Japonců, apod.⁷⁶

Veškeré zmíněné problémy, se kterými se v prvních letech od zahájení imigrace potýkali japonští dělníci a zástupci migračních společností, se stejně ukázaly jako nepodstatné. Majitelé haciend i navzdory nedostatkům, které vyvolávaly pochybnosti o výhodnosti nově nastaveného systému, nadále trvali na navýšení dodávek japonských dělníků. V haciendě San Nicolás například požadovali navýšení z 300 dělníků na téměř dvojnásobek. Zájem byl i o dodání specializovaných pracovníků (zejména o mechaniky, kováře, truhláře aj.).⁷⁷

V létě 1903 doplula do Callaa druhá skupina japonských imigrantů. Pracovníci byli opět zprostředkováni ze strany společnosti *Morioka*, a to v počtu 1 270 osob. Na rozdíl od první skupiny tvořilo kromě námezdních dělníků i 194 Japonců, kteří nebyli vázáni pracovní smlouvou. Dle dostupných údajů vyplývá, že až do roku 1909 se jednalo o jedinou dodávku japonských přistěhovalců, kteří do Peru odcestovali na svou vlastní odpovědnost, tj. zaměstnání si zprostředkovávali samostatně nikoliv skrze migrační společnosti.⁷⁸

⁷⁶ „...*Fuertes sentimientos en contra de inmigrantes. Contratos rotos con débiles fundamentos. Muchos han regresado al Callao. Han tenido conflictos con peruanos. Situación fuera de control. Deseo ayuda de cónsul americano en el Callao...*”

„...*Silný odpor vůči imigrantům. Vypovězené smlouvy na slabých závazek. Mnozí se navrátili zpět do Callaa. Objevily se konflikty s Peruánci. Situace se vymkla kontrole. Žádám pomoc amerického konzula v Callau...*“
IRIE, Toraji. *History of the japanese migration to Peru*. ... s. 651

⁷⁷ „...*Creo conveniente que desde ahora se contrate mayor número de peones japoneses: 500 en lugar de 300, para que lleguen en partidos de 100 cada 6 meses, y que ente ellos se encargue especialmente algunos obreros para talleres, como carpinteros, caldereros, herreros, mecánicos, etc. ...*”

ARCHIVO DEL FUERO AGRARIO, Doc. Huelgas 1899 - 1921, složka 13-9 -16, San Nicolás.

⁷⁸ Viz příloha č. 4

O tři roky později následovala třetí skupina japonských imigrantů v počtu 774 osob opět pod hlavičkou společnosti *Morioka*. V této době se nám objevuje nová migrační společnost pod názvem *Meiji Shokumin Kaisha* (můžeme se setkat taktéž s názvem *Compañía de Colonización Meiji*). Zahájení činnosti další emigrační společnosti se nicméně neodrazilo na počtu nasmlouvaných dělníků. Naopak došlo k výraznému snížení (z původních 774 na 453 osob). Příčinu můžeme hledat ve vnitropolitické situaci země: Japonsko od února 1904 do léta 1905 bylo ve válečném stavu s Ruskem, který ukončila až mírová dohoda ze září téhož roku. Ačkoliv z rusko-japonské války vyšlo Japonsko jako vítěz, ztráty obyvatel byly značné (na 47 387 mrtvých a 173 425 zraněných). Pro Japonsko znamenalo vítězství ve válce zisk území Mandžuska, následkem čehož se otevřely nové možnosti pro japonskou imigraci, která v letech 1905 – 1907 směřovala právě do těchto území. Přirozeně tak došlo ke snížení počtu japonských přistěhovalců. Po skončení válečného konfliktu se v Japonsku utvořila poměrně početná menšina vojenských veteránů. Ti v roce 1906 tvořili jednu z významných skupin japonských imigrantů směřujících do Peru.⁷⁹

Až do roku 1909 byl dovoz japonských smluvních dělníků předmětem činnosti pouze těchto dvou výše zmíněných společností. V průběhu období, během něhož byla uplatňovaná migrace na základě smluvního systému (tj. až do roku 1923), zajišťovaly dodávku japonských pracovníků celkem čtyři japonské společnosti: *Morioka Company*, *Meiji Colonization Co.*, *Toyo Emigration Co.* a *Oversease Development Co.* Společnost *Morioka Co.*, se nicméně udržela po značné období dominantní postavení na trhu (celkově bylo touto společností přepraveno na více jak 4/5 japonských imigrantů). Zbylé tři společnosti si rozdělily zbylých 15% imigrantů (vizte tabulka níže).

⁷⁹ V záznamech imigračních společností se můžeme dočíst o přítomnosti vojenských veteránů z rusko-japonské války:

„...*La mayor parte son licenciados del ejército entre los que algunos ostentaron en el pecho medallas de batallas y acciones de guerra ganadas...*“

„...*Velkou část tvořili vojáci ve výslužbě, mezi nimiž se někteří honosili medailemi z vyhraných bitev a válečných akcí...*“

VARGAS HAYA, Sara. *Hacienda Paramonga: un caso de desarrollo capitalista en la costa norte*. Lima, memoria de Br. PUCP – programa de Cs. Ss., Sociología, 1978, s. 33. Citace z „El Imperial de Huacho“, článek „Desembarco en el pto, de Huacho“, ISSN 0254-8240.

Přehled počtu dovezených japonských námezdních dělníků (1899 – 1923)

název migrační společnosti	počet imigrantů	počet přepravených skupin
Morioka Co.	15 416	67
Meiji Colonization Co.	997	3
Toyo Emigration Co	762	19
Oversease Development Co.	1 083	13
Celkem	18 258	102

zdroj: MORIMOTO, *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*, s. 86

Pro efektivnější fungování systému dodávky námezdních pracovníků se v roce 1917 japonská vláda rozhodla sloučit migrační společnosti pod koncern *KKKK (Kaigai Kogyo Kabushiki Kaisha, Oversease Development Company, Ltd.)*.⁸⁰ Zároveň bylo nutné zefektivnit činnost migračních společností na lokální a regionální úrovni. K roku 1915 tak vznikly pobočky společnosti *KKKK* v prefekturách Hirošimě a Kumamoto, následovány dalšími regiony po roce 1918. Japonská vláda poskytovala finanční dotace na podporu emigrace a zakládala řadu institucí: Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí, Centrum pro emigraci.⁸¹ Řízená forma migrace na základě úzké součinnosti mezi soukromými migračními společnostmi a japonskou vládou se udržela až do II. světové války.⁸²

Celkový počet japonských námezdních dělníků dopravených do Peru prostřednictvím migračních společností *Morioko Co.*, *Meiji Colonization Co.*, *Toyo Emigration Co.* a *Oversease Development Co.* (tj. mezi lety 1899 – 1923) činil 18 258 osob.⁸³

⁸⁰ Společnost *KKKK* byla financována i ze strany japonské vlády. Roční finanční příspěvek se pohyboval v hodnotách mezi 100 000 až 250 000 yeny. Více: TIGNER, s. 460 - 461

⁸¹ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization ...* s. 78

⁸² Řízená migrace formou soukromých migračních společností v úzké provázanosti ze strany japonské vlády se udržela až do II. světové války. TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization ...* s. 78

⁸³ V práci *History of Japanese immigration* jsou uvedeny údaje o počtu japonských dělníků, kteří byli mezi lety 1899 – 1909 dopraveni do přístavu Callao. Jednalo se celkem o 6 295 osob. Tabulka dále udává jednotlivé počty mužů a žen, a to dle data vylodění a konkrétní imigrační společnosti skrze níž do Peru vycestovali. Velmi nízký počet žen, konkrétně necelá 4% z celkového počtu dovezených Japonců odráží obecný trend migrace na základě smluvního systému, neboť tradičně zde byli zastoupení především muži. Blíže viz tabulka v příloze č. 3.

8.2 Obsah námezdních smluv

Pro bližší osvětlení problematiky migrace na základě smluvního systému dodávky pracovní síly je nezbytná stručná analýza námezdních smluv. Je nutné upozornit, že pro účely této podkapitoly byly využity poznatky z obsahu pracovních dohod společnosti *Morioka*, nelze je tedy považovat za obecně platné.⁸⁴

Dohody byly vyhotoveny ve třech kopiích: jednou kopií smlouvy disponoval majitel haciendy, kam byla poptávána pracovní síla, druhá byla určena pro účely migrační společnosti a třetí vyhotovení bylo určeno do rukou samotného pracovníka, přesněji námezdního dělníka. Z obsahu smlouvy plynula práva a povinnosti pro všechny tři zmíněné smluvní strany.

Dohoda stanovila dolní a horní věkovou hranici pro možnost výkonu námezdní práce. Potencionální zájemce o práci v zahraničí musel být starší 20 let a mladší 45 let (u příkladu čínských kuliů se však věková hranice pohybovala mezi 10 – 40 lety). Zároveň byl posuzován jeho zdravotní stav a fyzická kondice. První kontrakty byly obdobně jako námezdní smlouvy kuliů sjednány na období čtyř let. Později byly dohody zkráceny na období dvou let, následně 1 roku a v závěru na pouhých šest měsíců.⁸⁵ Místo výkonu práce bylo stanoveno migrační společností na základě předem nasmlouvaných velkostatků, kam byla poptána pracovní síla.

Finanční odměna byla vyplácena v počtu odpracovaných dní, většina majitelů haciend tento požadavek nerespektovala a vyplácela na základě množství vykonané práce, nikoliv s ohledem na čas, který nad výkonem dané práce dělník strávil. Výše odměny byla stanovena v hodnotě 1 solu a 20 centů. Na rozdíl od Japonců, dostávala řada peruánských dělníků odměnu v podobě naturálií (jednalo se především o zboží určené k běžné denní spotřebě). Obdobný systém výplaty v kombinaci naturálií a finanční odměny chtěli majitelé haciend uplatnit i na japonské dělníky, avšak až na menší výjimky bezúspěšně. Pozoruhodná je i měna, v které byly odměny vypláceny. Jednalo se primárně o anglické libry doplněné o domácí měnu, peruánské soly. Japonští

⁸⁴ Znění ve španělském jazyce: k náhledu viz příloha č. 1

⁸⁵ MORIMOTO, Amelie. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú*,...s. 72.

dělníci si v Peru přišli na velmi slušný finanční výdělek.⁸⁶ Odměny dosahovaly v porovnání s platy místních námezdních dělníků vyšší hodnoty, avšak tento stav se zachoval pouze první roky od zahájení japonského přistěhovalectví. Později se výše finanční odměny výrazně snížila a Japonci se stali pro mnoho peruánských *hacendados* brzy stali velmi dostupnou pracovní silou (v některých haciendách dokonce patřili k nejméně placeným pracovníkům).⁸⁷ I přestože odměny nedosahovaly na místní poměry vysoké hodnoty, ve srovnání s obdobnou prací v Japonsku byly téměř dvojnásobné. Určitá část smluvních dělníků byla schopna posílat ušetřené peníze do mateřské země a zajistit tak finančně své rodiny.⁸⁸

Ze strany japonského dělníka bylo nutné uhradit imigrační společnosti poplatek za zprostředkování práce (v hodnotě patnácti jenů; konkrétně dvanáct jenů hradil imigrant za podepsání smlouvy a zbylé tři za žádost). Migrační společnosti poskytovaly smluvním dělníkům bezplatně oblečení, pár bot a sombrero.⁸⁹ Vybrané migrační společnosti vyplácely odměnu v prvních dvou letech nižší s tím, že v letech následujících dlužnou částku dělníkům vyplácely navíc nad jejich standardní plat.⁹⁰ Tímto způsobem si společnosti zajistily určitou formu ochrany před možným předčasným rozvázáním pracovní smlouvy.⁹¹ Rozvázání pracovního poměru ze strany nasmlouvaného dělníka představovalo pro migrační společnosti velké finanční ztráty. Zároveň došlo k narušení důvěry mezi peruánskými statkáři a představiteli migračních společností, což otevíralo dveře konkurenci.⁹²

⁸⁶ Dle údajů Amelie Morimoto se měsíční odměna za práci námezdního dělníka pohybovala mezi 1,20 soly až 1,50 soly. V proslulém údolí Chancay nabízeli na vybraných bavlníkových plantážích oproti jiným regionům poměrně velmi vysoké finanční odměny. Námezdní dělníci si zde vydělali kolem 2 až 2,4 solů. Viz: MORIMOTO, Amelie. *Los japoseses y sus descendientes en el Perú*,...s. 74.

⁸⁷ Jak uvádí Amelia Morimoto, někteří majitelé zemědělských velkostatků po dohodě s místními správci imigračních společností upravovali výši finanční odměny (skrže sepsání dodatků k původním znění pracovních smluv). Viz: MORIMOTO, Amelie. *Los japoseses y sus descendientes en el Perú*. ... s. 79

⁸⁸ Jeden z prvních finančních obnosů směřující z Peru do Japonska byl zaslán už rok od první dodávky smluvních dělníků. Jednalo se konkrétně o částku v hodnotě 962 jenů a byla odeslána skrže společnost Morioka. Viz: MORIMOTO, Amelie. *Los japoseses y sus descendientes en el Perú*. ... s. 65

⁸⁹ MORIMOTO, Amelie. *Los japoseses y sus descendientes en el Perú*. ... s. 53

⁹⁰ Pro upřesnění společnost Moriko vyplácela první dva roky o 8 šilinků méně, finální částka odpovídala hodnotě 10 liber.

⁹¹ V prvních letech japonského přistěhovalectví do Peru bylo rozvázání pracovní smlouvy ze strany námezdních dělníků častým jevem. Důvodem byly nestandardní pracovní podmínky, které se neslučovaly s podmínkami ve smlouvě. Migrační společnosti se následně zavázaly pracovní podmínky japonských dělníků zlepšit, zároveň si uvědomovali nutnost zavázat si je formou výplaty jen části z celkové odměny.

⁹² Majitelům haciend a plantáží byla smlouvou stanovena povinnost úhrady nákladů spojených s dopravením dělníka z japonského přístavu do Peru, konkrétně na dané místo výkonu námezdní práce. Jednalo se

Délka pracovní doby byla stanovena dle místa výkonu práce, a to na 10 hodin, jednalo-li se o práci na plantážích a na 12 hodin, pokud dělník pracoval v továrenské výrobě. Smlouva zohledňovala i přesčasy, ty byly stanoveny maximálně v délce dvou hodin a placeny extra. O nedělích a svátcích se nepracovalo.

S ohledem na vzrůstající počet japonských námezdních dělníků směřující do Peru bylo nezbytné je dále rozřazovat do skupinek. Ke skupinám čítající na padesát dělníků byl migrační společností přidělen *supervisor*. Ten plnil úlohu prostředníka mezi danou migrační společností a majitelem haciendy. Musel tedy kromě japonštiny ovládat anglický nebo francouzský jazyk.⁹³

8.3 Profil japonského přistěhovalce

Jak japonská vláda, tak migrační společnosti se snažily najímat dělníky z určitých prefektur a vesnic, neboť tím snižovaly celkové náklady na zprostředkování námezdní pracovní síly do zahraničí. Společný regionální původ zároveň částečně usnadnil adaptaci Japonců do hostitelské země. Z níže uvedených demografických údajů migračních společností je patrné, že japonští námezdní dělníci přicházející do Peru pocházeli z chudých venkovských oblastí země. Naopak z okolí velkých měst jako Tokio a Osaka či Kyoto přicházelo do Peru jen necelé čtvrt procento japonských přistěhovalců.

Regionální původ japonských přistěhovalců (1899 – 1923)

region	počet imigrantů	počet imigrantů (%)
Okinawa	3 686	20,1
Kumamoto	2 680	14,67
Hiroshima	1 702	9,32

konkrétně o 10 liber za každého námezdního dělníka (částka zahrnovala plavbu lodí z Japonska do Peru, náklady na zaslání telegramu). Dále mu ukládala povinnost zajistit dělníkovi denní stravu, lůžko a léky. Více: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes...*s. 53

⁹³ Finanční odměna *supervisorovi* byla vyplácena z jedné poloviny ze strany společnosti, z druhé ze strany majitele dané haciendy, na kterou byl *supervisor* přidělen. Více: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes...*s. 52

Fukuoka	1 485	8,13
Yamaguchi	1 452	7,95
Fukushima	1 376	7,53
Nagasaki	48	0,26
Tokio	20	0,1
Osaka	10	0,05
Kyoto	2	0,01

zdroj: ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración japonesa al Perú*
zpracování: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú...* s.75 - 76

Na základě dat uvedených v práci Luise Ita a Ricarda Goyi „*Inmigración Japonesa al Perú*“ vyplývá, že necelá polovina japonských imigrantů přicházejících do Peru v období od zahájení japonského přistěhovalectví do počátku II. světové války měla regionální původ v oblastech Okinawa, Kumamoto, Hiroshima a Fukuoka.⁹⁴ Z regionu Okinawa je zaznamenán vůbec nejvyšší počet japonských přistěhovalců. Okinawa se řadila mezi jednu z nejhudších oblastí Japonska, pro centrální vládu představoval region po dlouhá léta finanční zátěž pro státní pokladnu⁹⁵. Úroveň hospodářství byla trvale na velmi nízké úrovni. Veškeré zdroje příjmů regionu plynuly z cukerného průmyslu. Pokles cen cukru na světových trzích v roce 1920 měl pro lokální ekonomiku fatální důsledky. Velmi špatná úroveň a značná nestálost regionální ekonomiky se přirozeně promítla do počtu Japonců směřující z Okinawy s nadějí možného pracovního uplatnění ve Spojených státech, Brazílii a ve velké míře i v Peru.⁹⁶

8.4 Rodina jako stabilizační prvek

Z hlediska genderového složení tvořili většinu japonských námezdních dělníků muži. Nelze však opomenout roli žen, které na jednu stranu svým počtem netvořily výrazný prvek japonského přistěhovalectví, na druhou stranu jejich přítomnost měla poměrně velký význam na celkovou funkčnost systému námezdní práce. V prvních etapách přistěhovalectví tvořily ženy marginální složku japonské námezdní síly, v pozdějších letech jejich počet přibýval. Už v druhé skupině námezdních dělníků směřující do Peru (tj. v roce 1903) přicestovaly první Japonky, jednalo se konkrétně o

⁹⁴ ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración Japonesa al Perú ...*s. 83

⁹⁵ Z emigrantů, kteří odešli před rokem 1926 tvořili Japonci z regionu Okinawa na 11 % z celkového počtu imigrantů, v letech 1926 – 1941 tento podíl vzrostl na 15%. Více: JICA, ...1994

⁹⁶ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization...*s. 81

108 žen. Oproti mužům, poptávaly migrační společnosti ženy na práci do měst. Pracovní uplatnění nacházely ve službách, zejména jako pomocné síly v domácnosti. Celkově však bylo zastoupení žen v systému námezdní práce nízké.⁹⁷

Podíl žen a dětí na japonské imigraci do Peru (1899 – 1923)

rok	počet mužů	počet žen	počet dětí	celkem
1899	787	0	0	787
1903	1160	110	0	1 270
1906	586	9	1	596
1907	450	1	0	451
1908	2 362	82	4	2 448
1909	694	28	1	723
1910	447	11	1	459
1911	222	29	0	251
1912	575	74	13	662
1913	906	179	16	1 101
1914	730	186	32	948
1915	935	219	70	1 224
1916	963	138	36	1 137
1917	1 254	324	48	1 626
1918	1 230	426	4	1660
1919	1 991	158	0	1 349
1920	602	79	0	681
1921	565	79	0	644
1922	36	5	0	41
1923	192	8	0	200

Zdroj: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú*, str. 72

Podíváme-li se blíže na problematiku zastoupení žen na příkladu japonského přistěhovalectví do Peru, pak zjistíme, že žena plnila funkci jistého stabilizačního prvku. Jak již bylo zmíněno, první skupina přistěhovalců se potýkala s celou řadou problémů, které se migrační společnosti v následujících letech snažily eliminovat. Vzhledem k vysokému počtu svobodných Japonců patřilo mezi jeden z četných problémů navazování intimních vztahů s místními ženami, což přirozeně vyvolávalo

⁹⁷ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú...*s. 72

značnou kritiku ze strany místního obyvatelstva.⁹⁸ K řešení situace přistupovali majitelé haciend různě, například párkrát do roka pro dělníky zprostředkovali služby prostitutek z okolních vesnic, avšak to problém řešilo pouze dočasně. Jedním z dalších problémů byl alkoholismus a to zejména u mladých Japonců. Oproti tomu dělníci s rodinnými závazky se jevíli jako relativně bezproblémoví. Z toho důvodu řada imigračních společností upřednostňovala z pracovníků směřujících za prací do zahraničí ženaté muže. Jako vůbec nejstabilnější se však prokázaly partnerské dvojice, imigrační společnosti tak brzy přistoupily k náboru žen.⁹⁹

Je nutné stručně zmínit i početné zastoupení dětí. Dle údajů z let 1899 – 1923 byl podíl dětí v počátečních letech japonského přistěhovalectví téměř nulový. Ovšem v letech 1912 – 1917 přicestovalo do Peru již 215 dětí.

Obecně období I. světové války a meziválečných let bylo charakteristické vysokou podporou imigrace ze strany japonské vlády. Důvodem byl především prudký pokles emigrantů mířících z Evropy a stále velmi vysoká míra nezaměstnanosti v okrajových regionech Japonska. Události I. světové války zapříčinily prudký nárůst cen cukru a bavlny na světových trzích čímž logicky došlo ke zvýšení poptávky po pracovní síle. Pracovní migrace se jevila jako jediné schůdné řešení nastalé situace. Do Peru tak v letech 1914 – 1918 směřovaly desítky tisíc Japonců. Pro srovnání v letech 1909 – 1913 přicestovalo do Peru 3 196 japonských přistěhovalců, během válečných let (tj. mezi lety 1914 – 1918) se jednalo o 6 595 japonských přistěhovalců, navýšení tedy o více jak jednou tolik.¹⁰⁰

⁹⁸ např. v oblasti Cañete bylo z počtu 800 dělníků ve svazku manželském pouhých 10 % mužů. MORIMOTO, Amelia. *Los japosenes y sus descendientes en el Perú*, ...str. 71

⁹⁹ Zajímavostí taktéž jsou manželské svazky domluvené „na dálku“. Řada Japonců využívala služeb agentů – zprostředkovatelů kontaktu mezi japonským přistěhovalcem a ženami v Japonsku. Konkrétně využívali japonští přistěhovalci služeb agentur, které zprostředkovávaly vzájemnou výměnu fotografií. V případě oboustranné náklonosti byl domluven sňatek, řada z těchto žen následně přicestovala za svými snoubenci do Peru. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los japosenes y sus descendientes en el Perú* ... s. 72

¹⁰⁰ K roku 1915 byly založeny migrační společnosti v Hirošimě a Kumamotu - hlavních oblastech náboru japonských námezdních pracovníků. Jednou z významných organizací v této oblasti patřila již zmíněná „Oversease Development Company“.

8.5 Počátky trvalého usídlení

V předchozích kapitolách byly stručně popsány základní charakteristické znaky japonské migrace během období uplatňování smluvního systému. Další kapitoly se zaměří na problematiku japonského přistěhovalectví po roce 1923, tj. po ukončení smluvního systému námezdní práce, která patřila z hlediska počtu Japonců mířících do Peru k vůbec nejvýraznějším. Jedním z charakteristických znaků nové etapy japonského přistěhovalectví bylo trvalé usídlení Japonců a budování rodinného zázemí v nové zemi. Tento fenomén se projevil již v předchozí etapě japonského přistěhovalectví. Podíváme-li se na demografické údaje z let 1899 – 1909 uvedené v tabulce níže je zřejmé, že v prvních letech od zahájení přistěhovalectví do Peru se část Japonců navrátila zpět do země, popřípadě odešla za prací do jiných zemí. V následujících letech se tento fenomén výrazně prohloubil a ke konci prvního desetiletí 20. století se rovnal počet přichozích japonských imigrantů počtu trvale usídlených. V následujících kapitolách práce budou blíže osvětleny důvody, které vedly japonské přistěhovalce k trvalému usídlení v Peru.

Japonská imigrace do Peru (1899 – 1909)

rok a měsíc příjezdu	počet celkem	úmrť	usídlení v Peru	návrat do Japonska	emigrace do jiné země
2/1899	790	151	361	151	127
7/1903	1175	157	816	101	98
11/1906	774	36	702	28	8
2/1907	453	55	363	29	6
5/1908	894	24	821	49	-
11/1908	602	9	567	24	-
12/1908	946	47	871	27	3
7/1909	551	2	544	5	-
9/1909	56	-	56	-	-
10/1909	54	-	54	-	-

zdroj: IRIE, Toraji. *History of the japanese migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review, N. XXXI, s. 652

9 PROMĚNA JAPONSKÉHO DĚLNÍKA V EKONOMICKY PROSPERUJÍCÍHO JEDINCE (1899 – 1923)

K listopadu roku 1923 byl oficiálně ukončen smluvní systém dodávky japonské námezdní síly. Stalo se tak na základě vzájemné dohody uzavřené mezi japonskými imigračními společnostmi a majiteli haciend, kam byli poptáváni japonští dělníci. Zrušení smluvního systému bylo postaveno na základě dvou hlavních důvodů. Na jedné straně zájem o námezdní práci v Peru mezi japonskými přistěhovalci značně upadal. Důvodem byly poměrně nízké finanční odměny ze strany peruánských *hacendados*. Na straně druhé došlo v Peru ke snížení poptávky po pracovní síle ze zahraničí, podíl na to mělo výrazné snížení cen cukru a dalších vývozních komodit peruánské ekonomiky na světových trzích.

Migrační společnosti k roku 1923 ukončily svoji dosavadní činnost a nově se zaměřily na přepravu cestujících. Role migračních společností v rámci druhé etapy japonské imigrace byla již marginální, i přes zrušení migrace na základě smluvního systému se na peruánském trhu udržela řada z nich. Japonci jejich služby dále využívali, avšak nyní již v pozici nezávislých pracovníků (tj. nedisponující námezdní smlouvou). V průběhu let 1924 – 1930 se do Peru prostřednictvím migračních společností dopravilo na 2 202 Japonců, což odpovídalo zhruba necelé jedné třetině z celkového počtu japonských imigrantů, kteří do země přicestovali během zmíněného období. Společností, které svou činností zaměřily pouze na zprostředkování námezdních dělníků a nikoliv na další služby s tím spojené, zanikly úplně. Naopak ty, které se v rámci vedlejší činnosti věnovaly přepravě osob, eventuálně zahraničnímu obchodu, se na pracovním trhu udržely až do třicátých let (většina z nich po roce 1923 vystupovala pod hlavičkou koncernu *KKKK*).¹⁰¹

S ukončením první etapy přistěhovalectví započalo druhé období japonské imigrace trvající až do roku 1936. V některých publikacích se můžeme setkat

¹⁰¹ Společnost *Kaigai Kogyo Kabushiki Kaisha* vystupující pod zkratkou *KKKK* vznikla v roce 1917. K roku 1920 se sloučila se společností *Morioka* a vystupovala jako jedna z hlavních japonských společností zaměřující se na pracovní imigraci, přepravu osob a zahraniční obchod. S ukončením smluvního systému se pod *KKKK* sloučila většina bývalých japonských migračních společností, jejichž hlavním předmětem činnosti se stala přeprava osob. Viz. MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 87

s pojmenování *Oncenio* („Jedenáctiletí“), odkazující k jedenácti letům vlády Augustina Leguía.¹⁰² Proimigrační politika uplatňovaná v letech 1919 – 1930 měla za následek zvýšení počtu Japonců mířících do Peru. Co do počtu přistěhovalců bylo toto období japonské imigrace vůbec nejvýraznější (zejména v období let 1924 - 1930)¹⁰³. Vstřícná imigrační politika byla úzce spojena s osobou prezidenta Leguía, jehož nástupem do prezidentského úřadu bylo zahájeno období tzv. hnutí za „Novou vlast“ („*Patria Nueva*“).¹⁰⁴ Leguíaova administrativa prokazovala velmi vstřícný přístup vůči imigrantům ze zahraničí. To ostatně potvrzuje celkový počet japonských imigrantů, kteří v tomto období do země směřovali. Během období tzv. „*Oncenia*“ se roční nárůst japonských přistěhovalců zvýšil dvojnásobně, jak je zřejmé z údajů uvedených níže. V roce 1930 bylo v Peru evidováno celkem 20 295 japonských přistěhovalců včetně jejich potomků, tj. generace *issei* a *nisei*.¹⁰⁵

Japonská imigrace do Peru (1924 – 1930)

rok	počet japonských imigrantů
1924	751
1925	1 037
1926	1 362
1927	1 423
1928	1 153
1929	1 327
1930	880
Celkem	7 933

zdroj: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú*, s. 94

¹⁰² Augusto Bernardino Leguía y Salcedo (vykonával prezidentského funkci v letech 1908 – 1912 a následně v letech 1919 – 1930. V roce 1920 založil vlastní politickou stranu „*Partido Democrático Reformista*“ (PDR), která byla složena převážně z okruhu přátel Leguía a sloužilo především jako podpůrný orgán během druhého prezidentského období. Leguía byl v předchozích letech předsedou vlády (1904 – 1907). Více: ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. ... s. 105

¹⁰³ Distribuce japonských přistěhovalců k náhledu viz Příloha č. 3

¹⁰⁴ Jedním z cílů hnutí byla i obnova projektu na „kolonizaci“ odlehlých oblastí Amazonie. K těmto účelům měli posloužit přistěhovalci. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* ... str. 54

¹⁰⁵ Z počtu 20 295 Japonců z generace *issei* a *nisei* byla většina usídlena v Limě, dle údajů Mary Fukumoto se jednalo celkem o 17 525 Japonců. FUKUMOTO SATO, Mary. *Migrantes japoneses y sus descendientes en el Perú*,...str. 160.

9.1 Od plantáží k vlastnictví pozemků

Pro řadu japonských dělníků, kteří byli v Peru usídleni po delší časové období, neznamenalo zrušení smluvního systému nějakou závratnou změnu. Přesněji řečeno systém námezdní práce jako takový zrušen nebyl, Japonci obdrželi formálně statut „nezávislého pracovníka“ avšak již nadále nebyli vázáni námezdní smlouvou. Řada z nich zůstala pracovat ve službách původní haciendy, někteří přesídlili z plantáží na pobřeží do vzdálenějších regionů. S ukončením smluvního systému přirozeně klesl počet japonských dělníků pracujících pod peruánskými velkostatkáři. Možnosti pracovního uplatnění se dále rozšiřovaly a s počátkem dvacátých let se většina Japonců již věnovala vlastní podnikatelské činnosti, ať již v zemědělství či ve službách.

Na smluvní systém navázal poměrně brzy nový typ pracovního poměru, který se zformoval již v průběhu první etapy japonského přistěhovalectví. Jednalo se o systém *enganche*, uplatňovaný již v druhé polovině 19. století v Peru ale i v jiných zemích Latinské Ameriky. V tomto konkrétním případě nebyl vázán na místní populaci, nýbrž na bývalé *supervizory* a inspektory japonských migračních společností, neboť vzhledem k jejich zkušenostem s praktikami smluvního systému se velmi dobře orientovali v prostředí haciend a plantáží. Japonští *enganchados* si skrze nabídku lepšího výdělků poutali zájem většího počtu japonských přistěhovalců.¹⁰⁶ Někteří ze *supervisorů* nabízeli možnost práce na haciendách i po skončení oficiální lhůty uvedené v kontraktu. V tomto případě museli dělníci odvádět poplatek v hodnotě 5 – 10 % z platu. I přesto, že si *supervizoři* nárokovali určitou finanční částku, byl systém *enganche* pro japonské dělníky stále výhodný, neboť jim po určitou dobu garantoval pracovní místo. I přes značnou výhodnost zapříčinil systém *enganche* nejednotnost platů, která vedla k značné nespokojenosti z řad japonských dělníků.¹⁰⁷

V prvních desetiletích 20. století *hacendados* začali postupně přenechávat do pronájmu vybrané zemědělské usedlosti. Obrovské pozemky kolem haciend jim tak neležely ladem a příjmy plynoucí z pronájmu pro ně byly dostačující. S ukončením smluvního systému si řadu pozemků pronajala do částečné správy i část japonských

¹⁰⁶ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú*, ... s. 81 - 83

¹⁰⁷ *Ibid.*, str. 84

přistěhovalců, zejména bývalých námezdních dělníků.¹⁰⁸ Možnost částečné držby půdy zajistila nárůst počtu nezávislých zemědělců z řad japonských imigrantů (jak z první generace *issei*, tak představitelů generace *nisei*). Během dvacátých let jejich počet narostl zhruba o čtvrtinu.¹⁰⁹ Většina zemědělské produkce směřovala na vlastní spotřebu, později se japonscí zemědělci zaměřili na produkci bavlny, ta směřovala převážně na zahraniční trhy, včetně Japonska. V pozdějších letech, s ohledem na narůstající napětí v peruánské společnosti, se ekonomické aktivity společností zaměřených na produkci a prodej bavlny, staly jedním z hlavních argumentů protijaponské kampaně ve 30. letech.

Nárůst počtu nezávislých japonských zemědělců (1923 – 1929)

rok	počet nezávislých zemědělců
1923	1 145
1924	1 145
1925	1 347
1926	1 388
1927	1 504
1928	1 492
1929	1 640

zdroj: IRIE, Toraji. *History of the Japanese Migration to Peru...*s. 74

9.2 Případová studie: japonská komunita v údolí Chancay

S pozvolným úpadkem smluvního systému v druhé polovině desetiletí začali japonscí námezdní dělníci postupně směřovat za prací z pobřeží i do jiných oblastí země.¹¹⁰ Ve 20. letech se početná část Japonců soustředila do oblasti údolí Chancay. Na významu tento region nabral po I. světové válce, kdy bavlníkové plantáže zažívaly nebývalý rozkvět. Tím přirozeně rostla poptávka po pracovní síle. Výnosy plynoucí z exportu bavlny se promítly do navýšení platů. Díky tomu se oblast údolí Chancay

¹⁰⁸ Půda jim byla postoupena do krátkodobého pronájmu, jednalo se zejména o pozemky orientované na produkci bavlny

¹⁰⁹ IRIE, Toraji. *History of the Japanese Migration to Peru...*s. 74

¹¹⁰ Centrem první etapy japonského přistěhovalectví se stala oblast peruánského pobřeží kolem údolí Cañete a San Nicolás V oblasti Cañete se vytvořila menší japonská komunita, velká část Japonců si zde do pronájmu brala pozemky.

stala atraktivním místem pro mnoho japonských imigrantů. Jedním z nich byl Ikumatsu Okada, který do Peru přicestoval s prvními japonskými imigranty. V roce 1899 se uchýlil do údolí Chancay, kde jako smluvní dělník vykonával práci na zdejší haciendě. Později si v prostředí velkostatku otevřel menší krámk a získal část pozemků do správy tzv. „*yanaconaje*“.

Už v roce 1923 se mu podařilo získat pod správu haciendu *La Huaca a Jecuán*, o necelých deset let později byl správcem již šesti zemědělských velkostatků. V údolí Chancay byl pověstný nejen jako vlivný zemědělec, ale taktéž si získal zásluhy místních zavedením celé řady inovací (vybudováním vodní kanalizace, zavedením elektrického osvětlení, zakládáním škol, modernizací výroby, apod.). Počátkem čtyřicátých let už Okada spravoval nejen zemědělské usedlosti, ale kontroloval i značnou část obchodu s potravinami.¹¹¹ Díky vytvoření pracovních míst se do oblasti Chancaye hrnula stále početnější vrstva japonských přistěhovalců. Kolem Okady se tak brzy vytvořila početná japonská komunita.¹¹² Ve třicátých letech, v atmosféře zvyšujících se rasistických nálad ve společnosti, se stal příklad vlivnosti Japonců v údolí Chancay jedním z hlavních argumentů protijaponských kampaní. V důsledku událostí 2. světové války byl Okadovi zkonfiskován veškerý majetek. V roce 1941 byl Okada deportován do internačního tábora ve Spojených státech.¹¹³

Ekonomický a sociální vliv, kterého v relativně krátkém období Okada dosáhl, vytvořil z Chancaye jedno z hlavních center japonské imigrace. Na příkladu Okady můžeme částečně vykreslit charakteristiku japonského přistěhovalce, který položil základy budoucího směřování japonské komunity v Peru.

¹¹¹ Okada k roku 1941 vlastnil společnosti „*Negociación Agrícola Okada*“ a „*Sociedad Industrial Japonesa*“, skrze níž spravoval haciendy La Huaca, Jesús del Valle, Caqui, Miraflores, Jecuán a Laure, vlastnil obchody s potravinami, kontroloval výrobu v továrnách apod. Více: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*...s. 91

¹¹² MATOS MAR, José. *Yanaconaje y reforma agraria en el Perú*. Lima. Instituto de Estudios Peruanos. 1976. Dostupné z: <http://repositorio.iep.org.pe/bitstream/IEP/230/1/peruproblema15.pdf>

¹¹³ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 97

9.3 Z plantáží do měst

I přestože značná část Japonců byla i nadále zastoupena v zemědělském sektoru, výrazně narůstal počet těch, kteří postoupili z role námezdního dělníka do role drobných zemědělců a drobných podnikatelů.¹¹⁴ Podobným vývojem prošla i řada čínských námezdních dělníků.¹¹⁵

S rozvázáním pracovních dohod mohli námezdní dělníci využít finančních úspor nastrádané prací na plantážích k přesídlení do měst. Zároveň řada nově příchozích měla tu výhodu, že se mohla napojit na vznikající podnikatelské záměry svých japonských předchůdců. Ti nabádali k imigraci do Peru rodinné příbuzné a přátele ze své mateřské země. Nabídka možného pracovního uplatnění byla pro nové japonské imigranty vhodným začátkem. Řada z nich práci u svých japonských příbuzných vnímala pouze jako dočasné zaměstnání, které by jim dovolilo nastrádat dostatečné finance pro založení vlastního podnikání.¹¹⁶ Z počátku byla existence drobného podnikání záležitostí zemědělských velkostatků, kde byla v tomto období soustředěna nejpočetnější skupina japonské imigrace. Jednalo se konkrétně o zřizování a provoz menších obchůdků se smíšeným zbožím, hostinců, apod. I přestože v prvních letech 20. století byl počet japonských prodejen poměrně zanedbatelný, odráží se v něm budoucí směřování ekonomických zájmů Japonců v Peru.

Postupně Japonci rozšiřovali své ekonomické aktivity do oblastí obchodu a služeb, přednostně se jednalo o zřizování krámků s potravinami, obchodů s oblečením, restaurací a dalších provozoven spadající do drobného podnikání. S počátkem první světové války byl zaznamenán obrovský nárůst aktivit Japonců v drobném podnikání. Počet japonských podniků narůstal rychlým tempem. Dle údajů Ciry Alegría byl téměř

¹¹⁴ Ibid., s. 83

¹¹⁵ Vzhledem k tomu, že smluvní systém u čínských dělníků byl založen obdobně jako u japonských imigrantů na základě kontraktů, které vymezovaly přesné časové období (v případě čínských kulíů tomu bylo po dobu 8 let). Ve většině případů po uplynutí lhůty osmi let byla řadě Číňanů nedobrovolně prodloužena pracovní smlouva. Na znění dohod u čínských dělníků se tak v podstatě nebral zřetel. Po zrušení systému námezdní práce se Číňanům podobně jako japonským přistěhovalcům naskytly nové pracovní možnosti. Až do konce 19. století se většina z nich i nadále věnovala zemědělství. Až v souvislosti s urbanizačními procesy počátkem 20. století si bývalí kuliové uvědomovali nutnost přesídlit do měst a zkusit se zaměřit na drobný obchod. Na základě dat z národního censu z roku 1908 vyplývá, že z celkového počtu usídlených Číňanů v Limě se zhruba polovina věnovala obchodu. V tomto období můžeme vysledovat zrod čínské obchodní elity, kterou později nahradili Japonci.

¹¹⁶ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 93

každý třetí ze čtyř obchodů, kaváren či barů provozován japonskými přistěhovalci.¹¹⁷ Jen k roku 1917 bylo zřízeno na 85 holičství, téhož roku se objevily první japonské obchodní firmy věnující se vývozu peruánské bavlny, nerostů a vlny. Ve třicátých letech se drobnému podnikání věnovalo na 45 % japonských imigrantů. Největší počet tvořili provozovatelé obchodů s potravinami (na 20 % Japonců), dále kavárny (11 %) a tradičně holičství (9%).¹¹⁸

Japonci se začali angažovat v podnikatelském prostředí již před oficiálním ukončením přistěhovalectví na základě smluvního systému v roce 1923. Mary Fukumoto ve své knize uvádí, že Japonci vlastnili před první světovou válkou již na dvacet osm obchodů se spotřebním zbožím. *Bodegas* (tímto názvem jsou v Peru označovány obchody s potravinami) byly tradičně symbolem čínské imigrace a tvořily po dlouhá léta hlavní finanční zdroj čínských přistěhovalců v Peru. Později se v této oblasti prosadili italští obchodníci, nezískali však takového významu jako jejich asijsí konkurenti. Ve dvacátých letech počet japonských *bodegas* nicméně překonal čínské předchůdce. V relativně krátkém období v Limě narostl počet provozoven na několik desítek. Japonské obchody s domácími potřebami se rovněž staly velmi proslulými, už ve dvacátých letech jich bylo na více jak dva tisíce, o čtyři roky později se jejich počet zdvojnásobil.

Rozdělení japonských migrantů dle pracovní činnosti (1914)

činnost	muži	ženy	celkem	celkem*
zemědělství	2 310	86	2 396	58%
průmysl	478	27	505	12%
holičství, kadeřnictví	409	26	435	10%
pomocné práce v domácnosti	348	2	350	8%
restaurační řízení a kavárny	160	25	185	4%
obchod s potravinami	133	21	154	4%
zaměstnanci pracující pro cizince	131	-	131	3%

* uváděné procentuální hodnoty jsou zaokrouhleny na celá čísla
zdroj: FUKUMOTO, Mary. *Hacia un nuevo sol. Japoneses y sus descendientes en el Perú*. Lima: Asociación Peruano Japonesa. 1997.

¹¹⁷ ALEGRÍA, Ciro; SACO, Alfredo. *Japanese spearhead in the Americas*. Free World 2 (February), 1942.

¹¹⁸ TAKENAKA, Ayumi. *The Japanese in Peru, History of Immigration, Settlement, and Racialization*. ročník: 31 číslo: 3, 2004. s. 77-98. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0094582X04264745>

Počátkem roku 1924 bylo v Peru trvale usídleno na zhruba jedenáct tisíc Japonců. Z čehož více jak čtyři pětiny Japonců bylo soustředěno do provincie Lima (konkrétně se jednalo o 8 755 osob z celkového počtu 10 678).¹¹⁹ Ve srovnání s rokem 1909, kdy pobývalo v peruánské metropoli pouhých 493 japonských přistěhovalců, se jednalo o obrovský nárůst.¹²⁰ Finanční možnosti imigrantů byly poměrně limitované. Úspory nasbírané z námezdní práce na plantážích nedosahovaly takové výše, aby umožnily výraznější investice do podnikání. Z počátku svůj přivýdělek Japonci nacházeli v pouličním prodeji, větší část z nich byla zaměstnána jako pomocná síla v domácnosti. Možnost angažovat se v obchodní sféře byla pro Japonce okleštěna řadou omezení.¹²¹

9.4 Role podpůrných organizací

V poměrně krátkém časovém odstupu od první migrační vlny japonských dělníků byly již zřizovány první obchodní sdružení, spolky, asociace a další obdobné organizace sdružující japonskou menšinu v Peru. Řada těchto organizací nicméně přesahovala roli krajanského sdružení, které mělo primárně směřovat své aktivity k etnické soudržnosti a udržení tradičních hodnot japonského národa a zaměřila se spíše na podporu obchodních zájmů *nikkei*. S rostoucími finančními možnostmi se podařilo Japoncům postupně získat prostředky na podporu organizací, které jim zajistili snadnou integraci do peruánské obchodní sféry.

Oficiálně prvním sdružením japonských pracovníků bylo založeno v roce 1907 a byla jím asociace sdružující limské provozovatele kadeřnictví (*Asociación de Peluqueros de Lima*). V roce 1914 ji následovala asociace pro provozovatele obchodů s domácími potřebami (*Asociación de Comerciantes de Artículos para el Hogar*), následujícího roku zahájila s celkem dvaceti sedmi členy svou činnost Japonská obchodní komora (*Cámara de Comercio Japonesa*), která v roce 1919 měla již na 108

¹¹⁹ Amelie Morimoto uvádí ve své knize *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* počet 10 678 Japonců, kteří k roku 1924 pobývali v Peru. Tento údaj je nicméně sporný, neboť v jiných publikacích se můžeme setkat i s údajem o něco vyšším. Pro účely této práce nicméně vycházíme z demografických údajů Toraji Irie. Viz: IRIE, Toraji. *History of the Japanese Migration to Peru...* s. 662

¹²⁰ FUKUMOTO, Mary. *Hacia un nuevo sol: Japoneses y sus descendientes en el Perú*. Lima: Asociación Peruano - Japonesa del Perú, 1997.

¹²¹ V průmyslu například peruánská vláda upřednostňovala zájmy místních podnikatelů, popřípadě přistěhovalců evropského původu, pro asijské imigranty byl přístup na peruánský trh po dlouho dobu omezen

členů.¹²² Ve stejném roce vzniká asociace provozovatelů restaurací *Asociación de Proprietarios de Restaurantes* a obchodní sdružení *Asociación Central de Mercados*.¹²³ Obchodní asociace plnily převážně funkci poradenských a zastupitelských orgánů na regionální a místní úrovni. Na celostátní úrovni plnila funkci plnohodnotného krajanského spolku *Sociedad Central Japonesa* založená v roce 1917.¹²⁴ Prakticky všichni Japonci ve věku osmnácti a více let, kteří žili v Limě nebo v okolí, byli jejími členy. *Sociedad Central Japonesa* se řadila svým významem k nejdůležitějším organizacím japonské imigrace v Peru, později byla přejmenována na *Asociación Peruano Japonesa* a tento název si ponechala až do současné doby.¹²⁵ Mezi hlavní činnosti organizace patřilo:

- a) zlepšení podmínek v sociální a pracovní oblasti pro všechny japonské imigranty
- b) udržování diplomatických vztahů mezi Japonskem a Peru na vysoké úrovni
- c) zajištění sociální péče pro tělesně a duševně slabé
- d) pořádání společenských akcí a sportovních událostí
- e) zakládání a provozování japonských škol
- f) zakládání sportovních klubů a organizací

Funkci nejdůležitějšího orgánu v oblasti obchodních zájmů plnilo sdružení japonských společností (*Association of Japanese Societies in Peru*). Její význam byl především na celostátní úrovni, neboť byla nadřazená všem obchodním sdružením, která byla do té doby v Peru založena. Četnost vzniklých asociací dokládá vzájemnou sociální soudržnost mezi Japonci, která byla posílena i vznikem finančních skupin *tanomoshi* (zárodku pozdějších oficiálních bankovních institucí). Právě systém

¹²² MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 90

¹²³ Řada asociací byla založena na základě místního původu většiny japonských imigrantů, kteří v Peru byli usídlení. Jako jedna z prvních těchto asociací byla peruánská pobočka *Okinawa Overseas Association* (Okinawa v názvu není překvapující, z tohoto zchudlého regionu v Japonsku pocházelo na 60 až 70% peruánských *nikkei*). O něco později se zakládaly asociace v oblastech, kde se vyskytovala početná japonská menšina. Uveďme jako příklad japonskou asociaci v okrese Libertad (založena v roce 1917), následovaná v roce 1922 japonskou asociací Chiclayo, dále japonská asociace Victoria a mnoho dalších. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 96 - 97

¹²⁴ K roku 1917 měla *Sociedad Central Japonesa* na 2 365 členů, k roku 1919 se počet vyšplhal na 2 904 členů.

¹²⁵ Dnes plní asociace funkci kulturních sdružení a oficiálních institucí zastupující japonské občany a obyvatele japonského původu žijící v Peru. Je zároveň průkopnickou institucí při výuce japonského jazyka a vydavatelem mnoha odborných prací vztahující se k problematice japonského přistěhovalectví do Peru. Spolu s peruánsko – japonským kulturním centrem (*Centro Cultural Peruano Japonés*) je hlavní organizací sdružující japonskou komunitu v Peru.

tanomoshi byl primárně založen na důvěře a svým způsobem pomáhal rozvíjet vzájemnou solidaritu napříč japonskou komunitou v Peru. Výrazná forma solidarity mezi japonskými přistěhovalci je viditelná i v dalších zemích, kam směřovala japonská imigrace. Etnická soudržnost mezi Japonci byla dále posílena narůstajícími rasistickými náladami ve společnosti, které se byly přítomny již od poloviny 30. let minulého století.

9.5 Systém *tanomoshi*

Jedním z významných zdrojů umožňující rychlý ekonomický vzestup japonské imigrace v Peru se stal systém půjček - systém *tanomoshi*. Vzhledem k obtížnosti získání úvěru od peruánských bankovních domů byli Japonci odkázáni na vlastní finanční zdroje. *Tanomoshi* měl svým způsobem nahradit tradiční systém bankovních úvěrů, které byly pro Japonce po dlouho dobu nedostupné.

Systém *tanomoshi* byl založen na vkladu určité sumy peněz od každého z členů skupiny. Na základě losu nebo žádosti byl určen jeden z členů skupiny, který měl oproti jiným členům nižší hodnotu vkladu. Nicméně v případě, že podnikatelský záměr byl ziskový, musel člen skupiny *tanomoshi* garantovat určitý výnos ze svého dalšího podílu. Těm, kteří své vklady nevybírali a ponechávali je tak pro účely možné investice, z vkladů plynuly úroky. Úspěch této praktiky byl v počátku založen na důvěře a určité formě soudržnosti mezi jednotlivými členy japonské komunity. Plnění závazků tak bylo garantováno skrze určitý morální kodex celé skupiny. Později byla ustavena pozice garanta, která odpovídala svými finančními prostředky za případné neplnění závazků vůči podporovateli.

K roku 1915 je zaznamenáno na více jak 40 skupin *tanomoshi*, některé z nich se později staly formálními finančními institucemi v Peru. Systém *tanomoshi* zajistil Japoncům v poměrně krátké době výnosné podnikání.

9.6 Fenomén japonských holičství

Úsilí hostitelských zemí vytvářet restriktce vůči vzrůstu ekonomických aktivit zahraničních přistěhovalců vedla v mnoha případech k jejich koncentraci do určité

oblasti podnikatelské činnosti. Tento fenomén je viditelný nejen na příkladu Limy, ale i jiných latinskoamerických měst, kde se nacházela početná japonská menšina. Pro bližší pochopení uveďme jako příklad komunitu *nikkei* v Buenos Aires. Symbolem japonských přistěhovalců se zde staly prádelny. Předměstí argentinské metropole byly obklopeny stovkami prádelen, které provozovali z velké části právě Japonci. Budeme-li procházet fotografickou dokumentací k problematice japonského přistěhovalectví na příkladu peruánské metropole, pak zde velkou část z nich budou tvořit dobové fotografie japonských holičství (vizte Fotografická příloha).

Podobně jako u příkladu prádelen v Buenos Aires se symbolem japonské menšiny v Limě stala holičství.¹²⁶ Vzhledem k nízké hodnotě počátečního kapitálu pro zřízení holičského salónu byla tato forma podnikání poměrně snadno dostupná. Provozování kadeřnických služeb rovněž nevyžadovalo nějaké výraznější znalosti. Necelých pět let od dopravení prvních Japonců do Peru bylo v roce 1904 otevřeno první japonské holičství, o tři roky později se počet navýšil o dalších zhruba pětadvacet provozoven. V následujících letech jejich počet nadále stoupal. K roku 1914 bylo v Limě registrováno na 110 holičství, z čehož zhruba 80 provozoven spravovali Japonci. O deset let později se objevilo dalších dvacet japonských holičských salónů.¹²⁷

Vzhledem k vzrůstající aktivitě Japonců v této oblasti drobného podnikání bylo zapotřebí zakládat obchodní sdružení. V roce 1907 byla založena první asociace sdružující majitele a provozovatele japonských holičství, tj. *Asociación de Peluqueros de Lima*, o dva roky později vzniklo podobné sdružení v Callau. *Asociación de Peluqueros de Lima* se stala zároveň první oficiální asociací sdružující japonské pracovníky v Peru.

Přehled počtu zřízených japonských holičství a kadeřnictví (1904 – 1924)

rok	počet*	ostatní**	celkem	rok	počet	ostatní	celkem
1904	1	70	71	1915	85	45	130
1905	7	65	72	1916	85	40	125
1906	15	50	65	1917	85	40	125

¹²⁶ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization*. ... s. 85

¹²⁷ IRIE. *History of Japanese Migration to Peru*. *Hispanic American Historical Review* 32, 1951, s. 664

1907	25	40	65	1918	90	40	130
1908	35	40	75	1919	90	40	130
1909	50	35	85	1920	95	40	135
1910	55	35	90	1921	100	40	140
1911	65	35	100	1922	113	42	155
1912	70	30	100	1923	119	42	161
1913	75	30	105	1924	130	46	176
1914	80	30	110	-	-	-	-

* počet japonských holičských a kadeřnických salónů

** počet ostatních holičských a kadeřnických salónů

Zdroj: IRIE, Toraji. *History of Japanese Migration to Peru*. The Hispanic American Historical Review, N XXXI, 1951. str. 664

9.7 Přejechod do terciálníhoho sektoru

Rozdělení japonských migrantů v jednotlivých sektorech peruánské ekonomiky (1914, 1934, 1940, 1966, 1970)

sektor ekonomiky	1914 (%)	1934 (%)	1940 (%)	1966 (%)	1970 (%)
zemědělství	58	28	21,2	9,3	8,9
rybolov	12	-	1,8	10,2	5,4
průmysl	10	8,4	13,7	10,4	5,1
služby	8	63,5	60,2	70,1	80,5
informační sektor	-	2,9	-	-	-

zdroj: MORIMOTO, Amelia. *Población de origen japonés en el Perú: población y ocupación*. Informe de investigación, Fundación Ford, Lima, 1981, s. 27.

V předchozích podkapitolách byla stručněji popsána druhá etapa japonského přistěhovalectví, kterou charakterizuje Japonec jakožto nezávislý jedinec, jehož ekonomické aktivity jsou primárně soustředěny do oblasti drobného podnikání (konkrétně do oblasti poskytování služeb). Dochází tedy k proměně tradičního obrazu japonského přistěhovalce ze zemědělce na drobného podnikatele. Tato proměna nezahrnovala japonskou menšinu jako celek, avšak se týkala z počátku zhruba každého čtvrtého japonského přistěhovalce. Jako jednu z příčin postupné koncentrace Japonců do oblasti drobného podnikání lze považovat migraci založenou na smluvním systému.

Její zrušení fakticky umožnilo migraci i pro ekonomicky výše postavené Japonce. Ti zde hledali vhodné prostředí pro realizaci podnikatelských záměrů. Jako jednu z dalších příčin, kterou je nutné zmínit, byla obecná proměna ekonomického prostředí, ke které došlo zhruba od počátku 20. století a charakterizoval ji přesun pracovních sil ze zemědělství do oblasti služeb. Konkrétně lze tento trend demonstrovat na příkladu japonského přistěhovalectví. Do první světové války byla i nadále značná část Japonců soustředěna do zemědělského sektoru. K výrazné změně dochází už ke konci prvního desetiletí 20. století. S probíhajícím urbanizačním procesem se řada Japonců usídlila ve městech, což mělo přirozeně za důsledek změnu jejich ekonomického postavení a nutnost hledat nové formy výdělků.¹²⁸ Urbanizace v Latinské Americe představuje trend především období první poloviny dvacátého století.¹²⁹ Do Limy byla již v prvním desetiletí 20. století soustředěna většina obyvatel země. Nejvýraznější nárůst zaznamenala latinskoamerická města až v polovině století (mezi lety 1950 – 1960 se počet obyvatel Limy ztrojnásobil). Jednou z hlavních příčin nárůstu městské populace je uváděn vzestup domácího průmyslu, neboť průmyslová výroba byla soustředěna zejména do okolí velkých měst.¹³⁰

K bližšímu porovnání nám poslouží údaje z let 1934, 1940 a 1970. Na základě dostupných dat, byla v roce 1934 více jak polovina japonských imigrantů soustředěna do terciárního sektoru, v zemědělství tak došlo ke snížení o necelou třetinu pracovníků z řad japonských imigrantů. Sektor průmyslu zůstal beze změny. Ve čtyřicátých letech se počet Japonců pracujících v zemědělství dále snižoval. Nicméně zde se úbytek

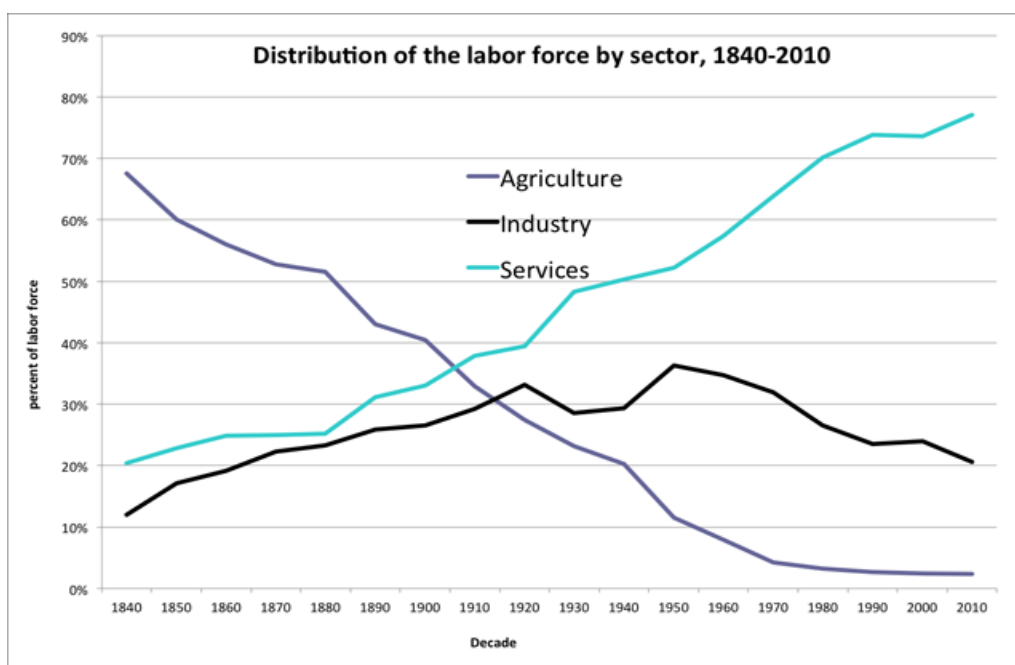
¹²⁸ Někteří autoři zabývající se studiem japonské přítomnosti v Latinské Americe, považují vzrůst ekonomických aktivit japonských imigrantů za záležitost přirozeného sledu událostí. Tato teorie je zastávána autory, kteří publikovali své práce ve čtyřicátých letech. Jednalo se například o studie Roberta Halla zaměřující se na problematiku japonské imigrace do Peru před II. světovou válkou, či autorů Joao Normana a Antonella Gerbiho. Z jejich prací vyplývá, že řada japonských imigrantů směřujících do Peru v období třicátých let byla pečlivě vybírána na základě určitých aspektů (zohledňována byla úroveň dosaženého vzdělání, zájem podílet se na obchodních aktivitách apod.), které měly zajistit jejich snadnou adaptaci do společnosti a zejména využití ekonomického potenciálu rozvíjející se latinskoamerické zemi. Tato teorie není nicméně podložena více zdroji a nelze ji tedy považovat za obecně platnou. HALL, Robert B. *The Japanese in Latin America ...s.* 32

¹²⁹ Viz: OLŠANOVÁ, Barbora. *Směry udržitelného rozvoje urbanizace v Latinské Americe. Mendelova univerzita v Brně Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií.* Diplomová práce. Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

¹³⁰ OLŠANOVÁ, Barbora. *Směry udržitelného rozvoje urbanizace v Latinské Americe. Mendelova univerzita v Brně Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií.* Diplomová práce. Vedoucí práce: Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D.

nepromítl do terciárního sektoru, nýbrž do sekundárního (v průmyslu bylo soustředěno na 14 % ekonomicky aktivních obyvatel japonského původu, o třetinu více než v polovině třicátých let). Příčinu můžeme nacházet v poklesu průmyslové výroby v evropských státech, který vedl ke zvýšení poptávky na dovoz průmyslových výrobků ze zemí Latinské Ameriky. Přirozeně tím došlo ke zvýšení poptávky po pracovní síle do oblasti průmyslu. Zajímavým poznatkem je i účast Japonců v informačním sektoru během čtyřicátých let. V druhé polovině 60. let dochází opět k viditelnému nárůstu počtu japonských pracovníků v terciárním sektoru.

Distribuce pracovní síly na základě rozdělení do sektorů ekonomiky (1840 – 2010)

zdroj: Robert E. Gallman and Thomas J. Weiss. "The Service Industries in the Nineteenth Century." In *Production and Productivity in the Service Industries*, ed. Victor R. Fuchs, 287-352. New York: Columbia University Press (for NBER), 1969.

Jak je viditelné z výše uvedeného grafu, vysoký nárůst ve službách byl charakteristickým rysem období, během něhož nabývali japonští přistěhovalci významného ekonomického postavení v oblasti drobného podnikání. Výrazný pokles pracovních sil v zemědělství (v polovině 19. století bylo soustředěno do zemědělství zhruba 70 % ekonomicky aktivní populace, v polovině 20. století již pouhých 10 %) probíhal v návaznosti na nastupující urbanizační tendence a používání moderních technologií.

9.8 Význam instituce školství

Komunita *nikkei* byla v Peru výrazně autonomní i v otázce školství. Obecně byli Japonci pověstní svým důrazem na vzdělání.¹³¹ Vzhledem k limitovanému počtu žáků v peruánských školách nebyla kapacita pro děti z řad imigrantů.

V roce 1908 byla založena první japonská škola v Cañete, Japonci tímto položili základ pro vytvoření vlastního systému školství. Až do období druhé světové války byly japonské děti soustředěny do specializovaných škol. Jednalo se převážně o školy nabízející základní vzdělání. Některé vybrané instituce nabízely možnost prodloužení studia o delší období a substituovaly tak částečně roli středních škol. Vznik japonských škol byl především dílem samotných japonských imigrantů, neboť značná část výdajů na provoz škol pocházela od rodin žáků. Školy byly zpočátku zřizovány v prostorách samotných haciend (obdobně jako v příkladu Cañete, kde byla škola vystavěna v *haciendě* Santa Bárbara). V dalších letech počet japonských škol rapidně narůstal, v roce 1935 bylo v Peru zřízeno na 35 škol, které poskytovaly vzdělání pro zhruba 2 500 žáků.¹³²

Počátkem dvacátých let byla v Limě zřízena škola *Lima Nikko*, která patřila mezi nejlepší vzdělávací instituce v peruánské metropoli.¹³³ Zároveň byla co do počtu žáků vůbec největší japonskou školou v Peru (s počtem 19 učitelů a 746 žáků narostl v roce 1935 na 50 učitelů a 1 500 žáků).¹³⁴ V dalších letech počet japonských škol rapidně narostl.¹³⁵ Před rokem 1941 byly v Limě čtyři japonské školy, hlavní institucí nicméně byla "*Lima Nikko*". Vzhledem k událostem z let 1939 – 1941 a stále vyostřenějším vztahům mezi Japonskem a Peru tato škola změnila svůj původní název na *Escuela de Jesús María*. Důvodem byla snaha vyhnout se rasistickým poznámkám ze strany odpůrců japonské migrace. Tito odpůrci spatřovali v japonských školách element

¹³¹ Nejstarší zprávy o japonských vzdělávacích zařízeních pocházejí z osmého století se vznikem takzvaných konfuciánských kolejí, určených výhradně pro příslušníky dvorské šlechty. Po celém Japonsku se tento typ vzdělávacích zařízení rozšiřuje až zhruba v 17. a 19. století, kdy zahrnuje i neurozené obyvatelstvo včetně dětí z rolnických rodin. Blíže: CRAIG, Albert a REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009.

¹³² TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 233

¹³³ *Ibid.*, s. 233

¹³⁴ *Ibid.*, s. 233

¹³⁵ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 90 - 91

potlačující peruánskou kulturu. V některých ohledech školy odpovídaly požadavkům peruánského vzdělávacího systému. Poměrně důležité je zmínit, že v japonských školách se kromě výuky japonské historie, jazyka a geografie vyučovaly předměty dle standardní učební osnovy dané peruánským Ministerstvem školství. Část předmětů byla vyučována ve španělském jazyce.¹³⁶

Vedle poskytování základního vzdělání měly školy zásadní význam v utváření národním vědomí a etnické příslušnosti Japonců. Dětem měla být skrze tyto vzdělávací instituce vtisknut určitý kulturní vzor, který měly následně přejmout další generace *nikkei*.

9.9 Problematika nízké míry míšenectví

V obecném kontextu je nízká míra míšenectví charakteristickým znakem Japonců, kteří do Peru přicházeli v první polovině 20. století oproti pozdějšímu období japonské imigrace. Vůbec nejnižší počty míšeneckých párů jsou zaznamenány v první etapě japonského přistěhovalectví. Příčinu můžeme hledat v přístupu japonských dělníků k imigraci, kteří spatřovali možnost práce v zahraničí za nástroj k zlepšení finanční situace a trvalé usídlení a zakládání rodinných vazeb pro ně nepřipadalo v úvahu. Vzhledem k tomu, že plánovali návrat do Japonska, neměli tak důvod zde zakládat rodiny.

Určitá izolace a komunitárnost, kterou zachovávali japonští přistěhovalci, byla předmětem pozdějších kritických ohlasů ze strany peruánské společnosti. V tomto ohledu se japonská menšina velmi odlišovala od svých čínských předchůdců. Míšenectví u čínských kuliů bylo výrazné už od počátku imigrace. Na základě údajů Normana a Gerbiho vyplývá, že z celkem 347 čínských dětí se jich do smíšených manželství narodilo 268. V případě japonské imigrace, z dvaceti pěti sňatků bylo šest manželství uzavřeno s Japonkami z generace *issei* a devatenáct s Peruánkami japonského původu (tj. s ženami z generace *nisei* a *sansei*, tedy z druhé a třetí generace japonské migrace).¹³⁷ Záznamy v matrikách z pozdějších třicátých let ukazují, že Japonci tvořili jedinou národní skupinu, u které převyšoval počet etnicky jednotných

¹³⁶ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru* ... s. 233

¹³⁷ NORMANO, J. F., GERBI, Anonello. *The Japanese in South America*. ... s. 102

svazků nad svazky smíšenými (tj. manželskými svazky uzavřenými s Peruánkami). Platnost těchto čísel je nicméně sporná, neboť většina Japonců se zdráhala zaregistrovat své sňatky na peruánských matrikách.

Další z příkladů nízké míry míšenectví byla snaha majitelů haciend držet stranou japonské dělníky od zbytku pracovníků velkostatku. Tato forma izolace byla aplikována od prvních let přílivu japonského přistěhovalectví do Peru. Majitelé haciend se tak snažili zabránit možným konfliktům ze strany místních pracovníků, kteří vnímali Japonce jako konkurenci. Zejména také chtěli předejít možnému zapojení japonských dělníků do organizovaných stávek peruánských zemědělců.¹³⁸ Z toho důvodu byla většina příbytků japonských dělníků umístěna v odlehlejších částech haciendy. Japonci taktéž pracovali v oddělených skupinách.

Někteří odborníci na asijskou migraci zastávají názor, že nízká míra míšenectví souvisela s určitou formou sebeobrany v nepřátelském prostředí. V pozdějších letech byla nízká míra adaptace do peruánské společnosti vnímána jako jeden z negativních rysů japonské imigrace. Odpůrci japonské imigrace v něm spatřovali možné ohrožení kulturní jednoty Peruánců.

¹³⁸ Pro majitele haciend Japonci nepředstavovali hrozbu v možném zorganizování protestů či stávek, ale v jejich možném zapojení a podpoření místních dělníků. Jak popisuje Morimoto objevily se manifestace peruánského dělnictva, v nichž japonské dělníky sehráli poměrně aktivní roli. Někteří je označovali termínem „japoneses peruanizados“, tj. „poperuánštění Japonci“. Více: MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú...* s. 80 – 81

10 JAPONSKÝ PŘISTĚHOVALEC JAKO NEPŘÍTEL STÁTU (1936 – 1945)

První projevy protijaponských nálad lze zaznamenat ještě před koncem první světové války. V roce 1917 bylo založeno tzv. anti-asijské sdružení, jehož představitelé měli za cíl prosadit zákon zamezující dalšímu přílivu asijských migrantů do Peru. Pro své aktivity využívali především různých propagandistických tiskovin (k nejznámějším patřila *Hoja Amarilla*, v českém významu odkazující k tzv. „žlutému nebezpečí“, které měla představovat asijská migrace).¹³⁹ V této době se jednalo pouze o tento konkrétní případ, rostoucí kritika vůči přítomnosti japonských imigrantů v Peru se v peruánské společnosti výrazněji projevila až v pozdějších letech.

Pokud bychom měli časově zařadit období, ve kterém v peruánské společnosti převládly názory odmítající japonskou imigraci v Peru, pak bychom je dávaly do souvislosti s obdobím, ve kterém byly uplatňovány zákony omezující japonskou imigraci a zejména pak zákonná opatření namířená k výraznému omezení ekonomického vlivu japonských přistěhovalců. Oproti vstřícné migrační politice prezidenta Leguía, byla třicátá léta ve znamení vlád, jejichž cílem bylo výrazné omezení přílivu migrantů do Peru. Nová vládní reprezentace se snažila o značné omezení aktivit zahraničních společností a obecně ekonomického vlivu přistěhovalců v Peru. Ať už se jednalo o vládu Sáncheze Cerra (1930 – 1933) či jeho nástupce Oscara R. Benavidese (1933 – 1939).

V souvislosti s událostmi Velké hospodářské krize se Peru na sklonku dvacátých let podobně jako řada dalších států potýkalo s nárůstem nezaměstnanosti, poklesem ekonomické produkce a celkově velmi špatnou sociální situací v zemi. To mělo za následek výraznou radikalizaci společnosti. Vojenská vláda hledala vhodné téma k odvrácení pozornosti od hospodářských problémů země. K tomuto účelu měli posloužit japonští imigranti, kteří nabývali stále většího vlivu, jak v zemědělských oblastech, tak ve městech. Přenesení viny na ekonomicky prosperující menšinu cizinců bylo sázkou na jistotu.

¹³⁹ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization ...* s. 86

Už s počátkem třicátých let se peruánská vláda začala zabývat problematikou japonské imigrace. Výsledkem bylo vydání řady zákonů mířících k potlačení vlivu Japonců v Peru. Již v druhé polovině roku 1930 byl ze strany generála Cerry schválen zákon nařizující všem imigrantům pro vstup a pobyt na území Peru povinnost uhradit poplatek ve výši dva tisíce solů (na finanční poměry doby se jednalo o enormní sumu peněz). Eventuálně museli zájemci o vstup do země disponovat legálním pracovním kontraktem nebo mít oficiální doporučení od některého z rodinných příslušníků, kteří byli trvale usídleni v Peru. O dva roky později schválila vojenská vláda zákonné ustavení číslo 7505, jímž nařizovala zahraničním společnostem povinnost zaměstnávat určitý počet pracovníků z řad domácí populace. Podíl Peruánců v zahraničních podnicích byl stanoven na osmdesátiprocentní hranici. S ohledem na japonské podniky, kde pracovní aparát tvořili především rodinní příslušníci, mělo přijetí zákona vážné důsledky.¹⁴⁰

Pod názvem *Ley de Nacionalidad* byl v roce 1936 přijat tehdejším prezidentem Benavidesem zákon, který měl obrovský dopad na budoucí vývoj japonského přistěhovalectví. Zákon uplatňoval systém kvót, na základě kterých byl definován určitý počet kvalifikovaných pracovníků pro určitou národnostní skupinu. Na základě kvót byl tudíž definován konkrétní počet zahraničních pracovníků, kteří mohli vykonávat dané zaměstnání. Kvóty byly stanoveny na 16 000 imigrantů na národ. Dle neoficiálních zdrojů pracovalo v zemi na 20 000 Japonců, což by znamenalo překročení dané kvóty ještě před uplatněním samotného zákona. Oficiální údaje uveřejněné japonským velvyslanectvím se pohybovaly ve výrazně nižších počtech tak, aby se předešlo možným problémům. Zákonné restrikce se vztahovaly nejen na japonské imigranty, ale i na Japonce disponující peruánským občanstvím.¹⁴¹ Restrikce rovněž směřovaly k omezení vlivu Japonců v údolí Chancay.¹⁴² Přijetí dekretu vyvolalo značnou kritiku ze strany japonského diplomatického sboru, který považoval jeho přijetí za nepřátelský akt namířený proti zájmům komunity *nikkei* v Peru.¹⁴³

¹⁴⁰ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 98 - 99

¹⁴¹ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 87

¹⁴² konkrétně omezení ekonomického vlivu Okady - jednoho z nevlivnějších japonských podnikatelů a statkářů této doby

¹⁴³ TITIEV, Mischa, *Japanese Colony in Peru*, ... s. 228

Po uvedení zákona *Ley de Nacionalidad* v platnost, peruánská vláda schválila v následujících letech další zákonná opatření již implicitně namířená proti japonské komunitě. V roce 1937 bylo pozastaveno udílení občanství cizincům, kteří se narodili v Peru před rokem 1936.¹⁴⁴ Japonci, kteří neregistrovali své děti před zmíněným rokem, již neměli možnost tak učinit zpětně. Registrace dětí do matriky byla navíc ztížena nedostatečnou mírou důkazních materiálů, které by jasně potvrzovaly jejich původ. Ve většině těchto případů tak dětem japonským imigrantům nebylo občanství uděleno. Ve čtyřicátých letech byly uplatněny další zákony omezující udílení peruánského občanství. Legislativní opatření z roku 1940 se týkalo Japonců náležících ke generaci *nissei*. Zákon stanovil, že v případě odcestování do mateřské země za účelem studia, návštěvy rodinných příslušníků či absolvování vojenského výcviku bylo peruánské občanství automaticky odebráno.¹⁴⁵ V úplném znění zákonů nebylo explicitně deklarováno, že se vztahuje na japonskou imigraci. Je více než zřejmé, že tato opatření implicitně směřovala k potlačení japonského přistěhovalectví a omezení jejich ekonomického vlivu. Uplatňování legislativních opatření ze strany peruánské vlády představovala pro Japonce zásadní omezení jejich ekonomických aktivit a celkově do peruánské společnosti vnesly rasistické nálady (vedené pod hesly „*yellow peril*“¹⁴⁶ tzv. „žluté nebezpečí“).

10.1 Faktory růstu protijaponských nálad

Třicátá leta byla i v Peru ve znamení výrazného nárůstu rasistických nálad ve společnosti. Vykreslení negativního obrazu japonské imigrace se stalo ústředním tématem řady kritiků komunity *nikkei*. V následující podkapitole jsem se na základě podrobnější analýzy pokusila definovat hlavní faktory, které až k zahájení protijaponské kampaně v Peru:

¹⁴⁴ Více o tomto tématu: BARNHART, Edward N. *Citizenship and political tests in Latin America republics in World War II*. *Hispanic American Historical Review* 42: 297 – 332.

¹⁴⁵ Posílání dětí na studia do Japonska byla předmětem řady kritik, Peruánci tento krok vnímali jako určitou formu znehodnocení peruánského školství. Více: TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization ...* s. 87

¹⁴⁶ Byť tento termín užívaný převážně ve Spojených státech na počátku 20. století odkazoval na možné vojenské nebezpečí ze strany Číny, v Peru byl obecně vztahován k asijské migraci a stal se jedním z hesel protijaponské kampaně druhé poloviny 30. let.

a) nárůst podílu japonské populace v rámci celkového demografického složení obyvatelstva

Pro popis nárůstu podílu japonské menšiny na celkovém etnickém složení peruánské společnosti využijeme demografické statistiky z let 1918, 1930 a 1940. Pro bližší srovnání využijeme údaje z japonsko-peruánského periodika *Perú Shimpō*¹⁴⁷. Podle něj došlo během let 1918 - 1930 k nárůstu japonské populace v Peru zhruba o dvojnásobek (z původních 9 890 obyvatel v roce 1918 na 20 385 obyvatel japonského původu v roce 1930). Už v polovině 20. let se Japonci stali nejpočetnější přistěhovaleckou skupinou v Peru a překonali tak do té doby početnější čínskou menšinu.¹⁴⁸ Jejich přítomnost byla obzvláště patrná z důvodu vysoké koncentrace ve městech, na 87 % Japonců bylo soustředěno v Limě, což představovalo zhruba třetinu všech cizinců v metropolitní oblasti.¹⁴⁹ Ve 30. letech čítala japonská menšina v hlavním městě dle některých údajů zhruba sedmnáct tisíc residentů.¹⁵⁰ Během protijaponské kampaně uváděl propagandistický tisk často velmi přemrštěné údaje o celkovém počtu japonských imigrantů. Obdobně i demografické údaje získané z všeobecného sčítání lidu se velmi odlišovaly od reálného počtu japonských rezidentů. Kupříkladu na základě výsledků z cenzu z roku 1940 byl počet Japonců v Peru stanoven na 25 000 obyvatel. Jiné zdroje oproti tomu uvádějí počty výrazně vyšší hodnoty.¹⁵¹ Rozdíl mezi demografickými údaji z oficiálních a nezávislých zdrojů je dán především skutečností, že v rámci oficiálního sčítání lidu byli považováni pouze představitelé první generace (tj. Japonci z generace *issei*, *nisei* a *sansei* v lidovém sčítání nebyli zohledněni).

b) narůstající ekonomický vliv japonských podniků

¹⁴⁷ Deník *Perú Shimpō* patří mezi nevýraznější japonsko – peruánské periodikum. Od roku 1950 bylo Peru *Shimpō* vydáváno pouze v japonském jazyce (jako první jednojazyčné periodikum japonské komunity v Peru). V roce 1955 jej následoval *Peru Asahi Shimbun*. Nicméně dodnes patří *Perú Shimpō* k významným informačním kanálům pro japonskou komunitu v Peru. Dostupný z: <http://www.perushimpo.com/>

¹⁴⁸ Představitelé čínské a italské imigrace byli částečně vstřebáni formou sňatků s Peruánci.

Viz: GERBI, ... s. 67

¹⁴⁹ TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigration, Settlement, and Racionalization* ... s. 90

¹⁵⁰ Mary Fukumoto uvádí k roku 1930 počet japonských residentů v Limě na 17 525, oproti tomu Luis Ito ve své práci uvádí počet 9 783 japonských residentů, zároveň uvádí další dvě nejpočetnější národnostní menšiny: Číňany s 5 404 residenty a Italy s 3 853 residenty.

¹⁵¹ SEOANE, Manuel. *The Japanese Are Still in Peru*. *Asia & Americas*, 43 (December 1943), p. 674 – 676

Počátkem 30. let výrazně narostl počet odpůrců japonského přistěhovalectví. Světové hospodářská krize výrazně přispěla ke kritickému vnímání japonské menšiny, ta byla považována za jednu z možných příčin ekonomického úpadku, neboť kontrolovala značnou část obchodních aktivit. Peruánská vláda přistoupila ve třicátých letech k podepsání dohod o obchodní spolupráci s Japonskem, na základě nichž měly být podrobeny kontrole veškeré obchodní aktivity japonských společností v Peru. Zároveň byla v polovině 30. let a let podepsána řada zákonů omezujících obchodní aktivity Japonců v Peru. Uvedme příkladem zákon z roku 1936 stanovující procentuálně počet cizinců, kteří mohli být zastoupeni v jednotlivých sektorech peruánské ekonomiky. Ekonomické aktivity Japonců byly výrazně soustředěny zejména do oblasti služeb. S přesunem centra japonské imigrace do měst získali Japonci v relativně krátké době dominantní postavení v oblasti maloobchodu. Narůstající počet japonských provozoven vyvolával přirozeně kritiku u peruánské veřejnosti.

c) kontrola produkce bavlny

Narůst počtu japonských společností orientovaných na produkci a prodej bavlny byl jedním z dalších důvodů, který vyvolával v peruánské společnosti značnou nevoli. Negativní ohlasy na vliv Japonců v oblasti produkce bavlny můžeme zaznamenat již s událostmi kolem velké hospodářské krize, která v důsledku vedla k vlnám nacionalismu v peruánské společnosti. Peruánští nacionalisté připisovali hospodářské problémy rostoucí přítomnosti zahraničních společností.¹⁵² V důsledku rozšíření obchodu s bavlnou v průběhu 30. let se japonský bilaterální obchod dostal do výrazně kladných čísel (oproti roku 1913, kdy přebytek činil 3.3 milionů \$, odpovídal v roce 1937 hodnotě 74 milionů \$ a o tři roky později se dostal až na hodnotu 87 milionů \$).¹⁵³ Bilaterální obchod mezi Peru a Japonskem byl postaven na dodávce bavlny výměnou za zprostředkování a dovoz textilních produktů určených k domácí spotřebě. V souvislosti s rostoucím přebytkem obchodní bilance a na základě tlaku ze strany prezidenta republiky byl v polovině třicátých let vydán dekret, který výrazně omezil dovoz textilu z

¹⁵² Jednalo se zejména o aktivity amerických společností, které kontrolovaly značnou část velkých korporací, dále britských firem ovládajících důlní průmysl, zemědělskou produkci a zpracovatelský průmysl. Italové se angažovali především v bankovním sektoru, Němci kontrolovali značnou část cukerného průmyslu. Japonci dominovali v oblastech produkce bavlny a oblasti maloobchodu.

¹⁵³ RIPPY, J. Fred. *The Japanese in Latin America*. Inter-American Economic Affairs 3(1): 50–65., 1949

Japonska. Ve stejném roce peruánská vláda odstoupila od obchodní dohody s Japonskem.¹⁵⁴

d) militarizace Japonska

Nepřátelství proti Japoncům bylo ve 30. letech umocněno zvyšující se militarizací a vojenskou agresí namířenou proti asijským státům. V důsledku hospodářské krize a s ohledem na události první světové války získávala japonská armáda stále větší vliv, což mělo za následek zvyšující se militarizaci společnosti. Jedním z možných řešení hospodářských problémů byla expanzivní politika vůči asijským státům, zejména Číně. Agresivní politika ze strany Japonska vyvolala řadu negativních reakcí a obav, především ze strany Spojených států. Americká vláda tak výrazně apelovala na latinskoamerické země s požadavkem omezení oficiálních styků s japonskou vládou.¹⁵⁵

V souvislosti s postupující militarizací Japonska ve třicátých letech, se v peruánské společnosti stále častěji objevovaly úvahy o potenciální vojenské hrozbě. Peruánci se obávali především možné loajality ze strany japonské komunity v Peru. Vlna podezření vyústila v květnu 1940 v první organizovaný útok proti japonské menšině. Spouštěcím momentem se stala oficiálně nepotvrzená zpráva o nalezení desítek střelných zbraní ve skladech jednoho z japonských velkostatků. Bez oficiálního potvrzení informace ze strany peruánských úřadů se shromáždilo na desítky Peruánců ve vybraných čtvrtích Limy a Callaa a vyrabovalo zde japonské obchody. Na 800 japonských podniků bylo zničeno či z velké části poškozeno, mnoho Japonců bylo během srážek s Peruánci zraněno. Útok si vyžádal tři oběti na životech a jeden případ znásilnění.¹⁵⁶ Na základě výše škod způsobených na majetku japonských obyvatel vyplatila peruánská vláda odškodnění v hodnotě milionu jenů. Událost z května 1940 se stala vůbec prvním

¹⁵⁴ ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración Japonesa al Perú ...* s. 36

¹⁵⁵ S uplatněním zákona z roku 1924 *National Origins Act* vyjádřily Spojené státy své obavy vůči vzrůstajícímu ekonomickému vlivu Japonska a zejména i japonských přistěhovalců usazených v USA. Obdobné restriktce vůči japonskému přistěhovalectví byly po vzoru americké legislativy uplatňovány v řadě latinskoamerických zemí, konkrétně v Guatemale, Panamě a dále taktéž ve Venezuele a Paraguai. Viz: TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...*s. 238 - 239

¹⁵⁶ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...*s. 238 - 239

organizovaným útokem na japonskou menšinu v Peru, do které byli zapojeni převážně Peruánci z řad studentů limské univerzity¹⁵⁷.

e) koncentrace finančních prostředků mimo peruánské bankovní instituce

Peruánci s nelibostí nesli, že řada japonských firem odmítala zveřejňovat údaje o skutečném obratu kapitálu. Je zřejmé, že mnoho finančních transakcí probíhalo ve formě uzavřeného okruhu mezi japonskými imigranty a bankovními domy v mateřské zemi. Na peruánskou ekonomiku z tohoto hlediska měly japonské obchodní aktivity téměř minimální dopad. Je překvapivé, že s ohledem na vzrůstající obchodní aktivity nebyla v Peru založena jediná japonská banka, stejně tak zde nebyla otevřena žádná zahraniční pobočka. I přesto Japonci nevyužívali služeb peruánských bank.¹⁵⁸ Japonci kromě systému půjček *tanomoshi* využívali pro své ekonomické aktivity převážně služeb finančních institucí usídlených v mateřské zemi. To samozřejmě způsobovalo nelibost u peruánských obchodních kruhů.¹⁵⁹

10.2 Význam role tisku v protijaponské kampani

Význam tisku v šíření povědomí o nebezpečí Japonců usídlených v Peru napříč peruánskou společností byl nesporný. Už ve dvacátých letech bylo možné dohledat v novinových plátcích články kritizující japonskou imigraci. Oficiálně byla

¹⁵⁷ „En la tarde se pretendió organizar manifestaciones de mayor volumen, habiendo circulado volantes invitando al pueblo para ello ... Recibimos ayer la visita de un grupo de miembros del Centro Federado de Derecho de la Universidad de San Marcos, quienes nos manifestaron que en vista de que el Comunicado Oficial de la Dirección de Gobierno establece la falsedad de los rumores sobre actividades japonesas contrarias a nuestra soberanía habían acordado no concurrir a la manifestación proyectada para el mediodía de hoy en los jirones centrales...“

„Odpoledne bylo naplánováno uspořádání větší demonstrace, mezi lidmi kolovaly letáky s informacemi o chystané manifestaci, které vyzývaly k účasti ... Včera jsme uvítali návštěvu skupiny členů Centra pro studium práva na Univerzitě San Marcos. Ti nám předali informaci, že představitel peruánské vlády oficiálně potvrdil nepravost zpráv o protizákonné činnosti japonských imigrantů. Z toho důvodu se rozhodli neúčastnit demonstrací plánovaných na dnešní poledne v centrálních částech města... Viz: LA PRENSA, 14-5-1940, MORIMOTO, Amelia, ... s. 105

¹⁵⁸ Ze záznamů peruánské průmyslové banky (*Banco Industrial*) vyplývá, že v roce 1941 poskytovaly peruánské finanční ústavy bankovní služby celkem 62 cizincům z 16 různých národností. Do uvedeného počtu cizinců nebyl zahrnut ani jeden Japonec, je otázkou, zda tyto údaje můžeme považovat za relevantní s ohledem na události čtyřicátých let. Viz: TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 228

¹⁵⁹ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 229

organizovaná protijaponská kampaň v tisku rozpoutaná v polovině 30. let. Konkrétně se jednalo o deník *La Prensa*, jehož kampaň nesla název *La Infiltración Japonesa* (v českém překladu doslova „japonské pronikání“). Na obsahu textů se podílela řada peruánských politiků a intelektuálů. Ve velké míře se v peruánském tisku objevovaly články zaměřené na ekonomickou aktivitu Japonců v peruánské ekonomice:

„...budoucnost našeho národa jsou vystaveny vážnému nebezpečí ze strany japonské kolonie, která zneužívá našich výrobních prostředků, zejména v oblasti zemědělství ... je proto nutné přijmout okamžitá opatření, která omezí jejich činnosti v takové míře, aby to bylo slučitelné s oprávněnými zájmy národa...“¹⁶⁰

Řada peruánských ekonomů se kriticky vyjadřovala k zaslání výrazného množství peněz do bankovních ústavů v Japonsku. Níže uvádím úryvek z článku od předního peruánského ekonoma Antonella Gerbiho:

„...skupina organizovaných cizinců, která zůstává oddělena od zbytku společnosti, nehovořící španělsky, nevyznávající katolickou víru, nepodílí se na společenském a kulturním rozvoji, posílá své peníze zpět do své mateřské země.“¹⁶¹

Řada článků svůj obsah zaměřila na úlohu japonských společností kontrolujících výrobu a produkci bavlny spolu se zvyšujícím se odkupem zemědělských pozemků. Některé objektivní texty byly doplněny o pasáže, které postrádaly jakékoliv známky objektivní a byly pouhou ukázkou rasistických a xenofobních projevů v kombinaci se zvyšujícím se nacionalismem ve společnosti. Méně radikálnější formy textů se objevily už v polovině dvacátých let, citovat můžeme například jeden z úryvků z článku peruánského novináře Genera Arbaizy:

¹⁶⁰ „...son muy graves los peligros que envuelve para el futuro de la nacionalidad el acaparamiento que la colonia japonesa lleva a cabo de nuestros medios de producción, principalmente los agrícolas ... siendo por esto necesario que se tomen inmediatas medidas que limiten esas actividades a un radio de acción que sea compatible con los verdaderos y legítimos intereses de la nación...“

¹⁶¹ „...un grupo extranjero que permanece separado y organizando, gente que no habla castellano, no profesa la religión católica, no intenta participar en la vida social y cultural del país, envía a su dinero fuera.“

Zdroj: GERBI, Antonello, *economista peruano del Banco de Crédito del Perú, 1943*. Viz: Morimoto, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...s.* 104

„...rasy žluté a domorodé, které by snad mohly být spojeny vzdáleným příbuzenstvím, se setkávají znovu po staletích odloučení, a obnova jejich kontaktu může přinést rasovou proměnu společnosti ... jestliže Japonci obsadí ve velkém počtu amazonskou pánev a aklimatizují se zde, pak budou vítězit tam, kde bílý muž selhal.“¹⁶²

Výraznou mírou do protijaponské kampaně přispěla i řada krajních politických hnutí včetně známé *Unión Revolucionaria* („Unie Revoluce“) a *Partido Aprista* („Apristická strana“), jejíž představitelé se podíleli na značném množství zpráv namířených zejména proti japonské komunitě v Peru. Své argumenty vztahovali na možné omezení národní a etnické kontinuity peruánské společnosti.

„...Ve skutečnosti by se naše domorodá rasa neměla mísit s rasou žlutou, neboť tento druh míšenectví nám nepřinese nic lepšího ani po stránce fyzické, natož morální, a je jen v našem zájmu, abychom naši rasu uchovali čistou, a pokud bychom se měli mísit, pak proto, abychom byli lepší, nikoliv proto, abychom etnicky splynuli ...“¹⁶³

Role tisku v protijaponské kampani získala na důležitosti především v období druhé poloviny třicátých let. S ohledem na události čtyřicátých let byla role propagandistického tisku spíše doplňující. Až do vypuknutí čínsko-japonského konfliktu v roce 1937 se v novinových článcích jen zřídka objevila ostřejší kritika vůči japonským imigrantům. Po roce 1937 se situace výrazně změnila a obavy z narůstající militarizace Japonska se staly tématem řady novinových plátku. Řada kritických článků z třicátých let byla postavena na událostech kolem vojenské expanze Japonska na asijském kontinentě.

„Japonci nezapomínají, ani to, že politická expanze není jen určitou transformací nebo snad pokračováním nějakého druhu ekonomického poručnictví. Po obchodníkovi

¹⁶² „...las razas amarillas y nativas, posiblemente enlazadas por un parentesco remoto, se están encontrando luego de siglos de separación, y sus renovados contractos pueden acarrear un cambio racial ... si los japoneses desembocan en la cuenca amazónica en gran numero y se aclimatan, ellos habrán conquistado en lo que el hombre blanco ha fracasado.“

Zdroj: KODANI, June. *La amenaza Japonesa en los escritos sobre la inmigración*. Primer Seminario sobre Poblaciones Inmigrantes. Lima, Consejo Nacional de Ciencia y Tecnología, 1988.

¹⁶³ „...Efectivamente nuestra raza aborígen no debe mezclarse con la amarilla porque este cruce no la mejora, ni física, ni moralmente, y es nuestro deber, si no podemos mantenerla pura, que al mezclarse sea para mejorar, pero no para retroceder étnicamente...“ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú* ... s. 103

obvykle přichází voják. Japonsko postupovalo v naléhavých situacích tím způsobem, že změnilo pořadí: nejprve poslat vojáka, aby později přišel obchodník...“.¹⁶⁴

10.3 Prosinec 1941

Napadením americké námořní základny Pearl Harbor dne 8. prosince 1941 bylo zahájeno temné období japonské imigrace. Ihned po oznámení vstupu Spojených států do válečného stavu s Japonskem svolal prezident Manuel Prado téhož dne mimořádné zasedání vlády. Představiteli peruánské vlády zde bylo rozhodnuto o oficiálním potvrzení spojenectví se Spojenými státy. Usnesením z 8. prosince byly bezodkladně zmrazeny veškeré finanční prostředky japonských společností, včetně Japonců pobývajících v Peru. Na základě znění prezidentského dekretu byly následně peníze svěřeny do správy oficiální instituce *Superintendencia de Bancos*, spadající do kompetence vedoucího orgánu řízení financí *Dirección General de Hacienda*. Následně byl sestaven registr japonských podniků a stanoven minimální finanční obnos, s kterým mohly podniky nakládat.¹⁶⁵ Využití finančních zdrojů bylo povoleno pouze v mimořádných případech, podniky navíc musely jasně specifikovat důvody pro udělení finančního příspěvku.¹⁶⁶

Ve sledu těchto událostí vydal konzulát v Limě příručku určenou všem japonským rezidentům, která byla následně uveřejněna i v tisku. Dle nařízení obsažených v této příručce byli Japonci vyzváni k zachování klidu a bylo jim doporučeno, aby se zdržovali jakýchkoliv politických debat a účasti na manifestacích či jiném druhu veřejných setkání. Zároveň byli vyzváni nepodnikat zbytečné cesty, které by snesly odkladu.

Během válečných let nebyly zaznamenány žádné případy výtržností či nepokojů vůči japonské komunitě v Peru. Po zmrazení veškerých finančních prostředků

¹⁶⁴ „Los japoneses no ignoran, tampoco que la expansión política no es una simple transformación o secuela del tutelaje económico. Tras del comerciante viene generalmente el soldado. El Japón a veces, ha tenido en la urgencia apremiante de los acontecimientos que invertir el orden, mandando primero al soldado para afirmar después al comerciante...“ MORIMOTO, Amelia. *Los japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 105

¹⁶⁵ Jednalo se o částku v hodnotě 500 sol, kterou mohly japonské podniky měsíčně využít.

¹⁶⁶ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 239

následovala další represivní opatření, která měla za následek vyvlastnění nebo nucené prodeje japonských podniků. Velká část z původního majetku následně přešla do rukou Peruánců. Ekonomické aktivity Japonců a jejich potomků tak byly v Peru během války prakticky zastaveny. Částečně bylo povoleno drobné podnikání, vše muselo nicméně podléhat kontrole ze strany peruánských úřadů. Celková hodnota majetků a finančních prostředků, která byly v průběhu války zabaveny nebo vyvlastněny je poměrně složitě ověřitelná. Nicméně je odhadováno, že ztráta na majetku byla v hodnotě zhruba 42 milionů peruánských solů.¹⁶⁷ Peruánská vláda také okamžitě jednala o uzavření japonského velvyslanectví a dalších japonských zastupitelských úřadů působících na území Peru. Na základě dohody o spojenectví se Spojenými státy přistoupilo Peru v lednu roku 1942 k přerušení diplomatických vztahů s jednotlivými zeměmi Osy, včetně Japonska. V důsledku ukončení činnosti zastupitelských úřadů, na základě čehož bylo na 290 lidí posláno zpět do Japonska.¹⁶⁸ V dubnu 1942 byly v souladu s vládní vyhláškou na dobu neurčitou uzavřeny japonské školy. Zákazu činnosti taktéž podléhala japonská periodika. Zároveň došlo k rozpuštění podpůrných spolků a komunitních center. V důsledku těchto drastických opatření se v dubnu roku 1942 rozhodlo odcestovat zpět do Japonska na zhruba sto čtyřicet japonských imigrantů. Velká část obyvatel japonského původu byla v pozdějších měsících na základě rozhodnutí peruánské vlády deportována do Spojených států.

Období následující po Pearl Harboru symbolizovalo pro japonskou komunitu v Peru jednu z temných stránek její historie. Více jak tři a půl let trvající útlak a společenská degradace ze strany peruánské společnosti vytvořila značnou nedůvěru vůči Japoncům. Pozastavení činnosti japonských škol a novin bylo dalším přispívajícím faktorem.¹⁶⁹ U Japonců se během války projevovala i neochota číst či poslouchat informační kanály ve španělském jazyce. V návaznosti na události ze srpna 1945, kdy byly shozeny atomové bomby na města Hirošimu a Nagasaki, se řada Japonců sdružila

¹⁶⁷ Ibid, s. 238

¹⁶⁸ Ibid, s. 240

¹⁶⁹ V Limě řada učitelů projevila snahy o opětovné otevření japonských škol, už necelý půl rok od uzavření škol podali učitelé žádost na Ministerstvo školství. Žádosti bylo částečně vyhověno a k roku 1942 byly opětovně otevřeny čtyři školy. Byly nicméně stanoveny striktní podmínky, za kterých bylo možné vykonávat činnost těchto vzdělávacích institucí. Školy měly být spravovány Ministerstvem školství, učitelský sbor musel být složen pouze z peruánských kantorů a výuka měla být vedena ve španělském jazyce. Jednou z dalších podmínek bylo například zpřístupnění výuky pro peruánské děti. I přes veškeré snahy o zachování činnosti japonských škol během válečných let byla část z nich uzavřena ještě tentýž rok. Více: TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 242

do tajných vlasteneckých společností.¹⁷⁰ V Peru vykonávaly svou činnosti čtyři vlastenecké organizace: *Aikoku Doshikai* (*Love Country-Together Association*), *Yamato Minzokukai* (*Yamato People Association*), *Kyodo Remmeikai* (*United Action League*) a *Hogokukai* (*Service Country Association*). Všechny tyto organizace se veřejně prezentovaly jako společenské kluby. Počet jejich členů nebyl nijak závratný, mnoho z řad mladých Japonců považovalo vlastenecké spolky za zastaralé. Překvapivé je, že jejich činnost přetrvala i po skončení války.

10.4 Násilné deportace

Japonský útok na severoamerickou válečnou základnu v Pearl Harboru vnímala řada latinskoamerických států jako bezprostřední hrozbu kontinentální bezpečnosti. Ve sledu těchto událostí se řada zemí zavázala k úzké spolupráci se Spojenými státy. Na základě oficiálního prohlášení z 8. prosince 1941 vstoupilo USA do válečného stavu s Japonskem. V lednu následujícího roku byla do Rio de Janeiro svolána panamerická konference, na které Spojené státy oznámily nutnost úzké vojenské spolupráce se zeměmi Latinské Ameriky. Současně se americká vláda zavázala poskytnout hospodářskou pomoc zemím, které byly v důsledku války postiženy ztrátou evropských trhů. Americký tisk v duchu politiky dobrého sousedství stále častěji proklamoval jednotu amerického kontinentu. S ohledem na to, že Spojené státy poskytovaly během válečných let peruánské vládě značné množství půjček, byl vliv americké zahraniční politiky v interních záležitostech země nesporný. Obdobně tomu bylo i v Peru. Na základě bezpečnostních opatření a doporučení Spojených států bylo nařízeno vyhoštění všech Japonců, kteří zastávali vedoucí pozice ve zmíněných organizacích. Jednalo se celkem o 510 Japonců. Vzhledem k tomu, že nebylo jasné, jak dlouho válka potrvá, se k zmíněnému počtu přidala i řada rodinných příslušníků, počet tak logicky narostl. K zahájení programu násilných deportací přistoupila peruánská vláda až o něco později.

¹⁷⁰ Jednou z neaktivnějších vlasteneckých organizací byla tzv. "*Aikoku Doshikai*" (*Love Country-Together Association*). Dle dostupných zdrojů nebylo potvrzeno, že by tyto vlastenecké organizace byly nějakým způsobem napojeny na ústřední japonskou vládu během válečného období. Více: TITIEV, Mischa. *Japanese Colony in Peru*, ... s. 243

V důsledku událostí z prosince 1941 a s ohledem na početnou japonskou menšinu ve Spojených státech čítající v době útoku na Pearl Harboru 112 tisíc *nikkei*, se v americké společnosti stupňovaly protijaponské nálady. Strach z možných sabotáží, terorismu a špionáže ze strany japonských rezidentů vyvolával v americké společnosti značné napětí.¹⁷¹ Ke zklidnění situace přistupovala americká administrativa v čele s prezidentem Franklinem Rooseveltem prostřednictvím zákonných restrikcí namířených proti japonské imigraci. Po útoku na Pearl Harbor následovala ze strany americké vlády, podobně jako v Peru, celá řada zákonů postihující velkou část japonské populace.¹⁷² V únoru roku 1942 vešlo v platnost vládní nařízení č. 9066. Dle tohoto nařízení byly zahájeny deportace osob japonského původu (bez ohledu na státní občanství) do speciálně zřízených internačních zařízení. Vláda tak chtěla zabránit možnému využití Japonců pobývajících na území Spojených států ke špionáži či jiným druhům sabotážních akcí.

Na základě dohod o spolupráci mezi Spojenými státy a vybranými zeměmi regionu přistoupila řada latinskoamerických vlád na základě výzvy ze strany Spojených států k uplatnění programu násilných deportací. Mezi lety 1942 – 1945 bylo ze zemí Latinské Ameriky do amerických internačních táborů deportováno na dva tisíce Japonců a zhruba tisíc Němců a Italů.¹⁷³ Z celkového počtu deportovaných Japonců ze latinskoamerických zemí pocházely čtyři pětiny z Peru. Část z nich byla použita v rámci výměn válečných zajatců uskutečněných na základě dohody mezi americkou a japonskou vládou. Seznam osob určených k deportaci do internačních táborů byl sestaven na základě tzv. „černých listin“ (*listas negras*), které byly vypracovány peruánskými tajnými službami na základě úzké spolupráce s agenty FBI a představiteli z řad americké diplomacie.¹⁷⁴ Mnohdy probíhalo zatýkání podezřelých osob ilegálním způsobem. Zadržené osoby byly určeny k deportaci bez pravomocného rozhodnutí

¹⁷¹ Již v roce 1940 schválil Kongres zákon o povinné registraci cizinců. Každý cizí rezident starší čtrnácti let se musel úředně registrovat a každý rok dostavit na místní poštu, aby poskytl přesné a aktuální údaje o svém bydlišti a zaměstnání. Cizinecké oddělení spolupracovalo s FBI a vojenskou rozvědkou a mělo tak velmi dobrý přehled o cizincích na území USA. viz: GILLON, Steven M. *Pearl Harbor: FDR vede národ do války*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013, 222 s., [8] s. obr. příl. Universum (Knižní klub).

¹⁷² zavíraly se japonské podniky, včetně obchodů a restaurací. Ministerstvo financí uvalilo totální embargo na obchod s Japonskem a zmrazilo aktiva všem japonským občanům. Více: OPATRŇÝ, Josef; RAKOVÁ, Svatava. *Dějiny USA*. Praha: Libri, 2003.

¹⁷³ MORIMOTO, Amelia. *Los japoses y sus descendientes en el Perú ...* s. 108

¹⁷⁴ Můžeme zde jmenovat například tajemníka amerického velvyslanectví v Peru Johna Emmersona. Viz: MORIMOTO, *Los japoses y sus descendientes en el Perú ...* s. 109

uděleného na základě výsledku podezřelé osoby, obviněným navíc nebyla poskytnuta žádná forma právního zastoupení.¹⁷⁵

Internační tábory byly označovány jako tzv. „přesídlovací centra“ (*Relocation Centers*)¹⁷⁶ Mezi osoby určené k deportaci patřili zejména vysoce postavení a vlivní lidé. Jednalo se zejména o ekonomicky vlivné lidi, osoby z intelektuálních a diplomatických kruhů.¹⁷⁷ Internační tábory disponovaly školami (děti a mladiství měli zajištěnu školní docházku), knihovny, nemocnicemi, obchody, dokonce i hřbitovy. Jednotlivým rodinám byla přidělena poměrně skromná obydlí. Jednalo se poměrně velmi malé místnosti, každá rodina měla k dispozici jednu místnost. Prostředí internačních táborů nicméně umožnilo Japoncům možnost pracovního uplatnění byť bez nároku na finanční odměnu. Japonci se zde věnovali různým typům pracovních činností, povětšinou byli zaměstnáni prací na okolních pozemcích či v továrnách umístěných u internačního tábora. Ženy se věnovaly například šití na stroji.¹⁷⁸ Během druhé světové války bylo do internačních táborů umístěno na více jak 120 000 osob japonského původu (jiné zdroje uvádí 110 000 osob).¹⁷⁹ Peruánská vláda nechala zadržet na 1 800 Japonců, kteří byli následně deportováni do internačních táborů ve Spojených státech.¹⁸⁰ Odhaduje se, že během druhé světové války celkově opustilo Peru celkem 2 000 až 2 500 Japonců, toto číslo odpovídalo zhruba 10% celkového počtu japonských rezidentů v předválečných letech. Dle některých zdrojů se jednalo o ještě vyšší číslo.¹⁸¹ Zhruba kolem osmi set z nich bylo na základě dohody mezi americkou a japonskou vládou využito k vzájemné výměně válečných vězňů.

¹⁷⁵ Během války mnoho Japonců usídlených ve Spojených státech přišlo o veškerý majetek. Americká vláda nařídila zkonfiskování veškerých finančních prostředků. Odhaduje se, že výše finančních ztrát činila 400 milionů dolarů. Po válce americká vláda zpětně vyplatila jen 40 milionů dolarů. Blíže o tématu: ELLEMAN, Bruce. *Japanese-American civilian prisoner exchanges and detention camps, 1941–45*. Routledge, 2006.

¹⁷⁶ Bylo vybudováno na deset internačních táborů, které se nacházely ve státech Arkansasu, Idaho, Wyomingu, Utahu, Kalifornii, Arizoně a Coloradu.

¹⁷⁷ MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú ...* s. 108

¹⁷⁸ *75 años de los campos de concentración en EE. UU.* El País [online]. 21. 2. 2017 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2017/02/17/album-02/1487363301_267437.html

¹⁷⁹ *75 años de los campos de concentración en EE. UU.* El País [online]. 21. 2. 2017 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2017/02/17/album-02/1487363301_267437.html

¹⁸⁰ Do Spojených států bylo v roce 1942 z Peru deportováno i tři sta Němců a třicet Italů

¹⁸¹ *Drama de los peruano-japoneses encarcelados en campos de EE.UU.* El Comercio [online]. 10. 1. 2015 [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <https://elcomercio.pe/mundo/actualidad/drama-peruano-japoneses-encarcelados-campos-ee-uu-183272>

Většinu Japonců, kteří zůstali během války v Peru, se podařilo přečkat válečná léta, ačkoli jejich ekonomické aktivity byly zatíženy řadou omezení. Ekonomické a sociální postavení japonských přistěhovalců se ale výrazně proměnilo. Velké množství těch, kteří se v předválečných letech vlastnili zemědělské plochy, nyní převzali vybrané pozemky do krátkodobého pronájmu a spláceli jej částí vypěstované produkce. Tato situace však netrvalo dlouho. Na základě vládní vyhlášky nebylo nadále možné přenechávat Japoncům pozemky do pronájmu. Někteří z japonských zemědělců následně přešli do služeb svých bývalých pronajímatelů. Jejich postavení se pak rovnalo zhruba postavení *peóna*.¹⁸² Jiní, kteří museli opustit práci v zemědělství, se přestěhovali do Limy, kde se snažili najít alespoň nějakou formu pracovního uplatnění. Jiní si během války vystačili s úsporami, které nastřádali během předválečných let.

Podepsání kapitulace Japonska v září roku 1945 znamenalo faktické ukončení činnosti internačních táborů ve Spojených státech. Dle nařízení prezidenta Trumana byla postupně zahájena jednání o navrácení osob z internačních táborů zpět do země Osy. Ke konci druhé světové války bylo na základě rozhodnutí rady latinskoamerických zemí odmítnuto zpětné přijetí Japonců, kteří byli během války deportováni do internačních táborů. Důvodem byla jistá podezíravost a nedůvěra. Následkem tohoto rozhodnutí bylo zhruba tisíc Japonců deportováno ze Spojených států do Japonska.¹⁸³ Od srpna 1945 opouštělo internační tábory na stovky Japonců. Vzhledem k tomu, že peruánská vláda povolila zpočátku návrat do země pouze Němcům, značná část Japonců tak byla nucena opustit internační tábory již pár měsíců po ukončení druhé světové války a odejít do Japonska. V prosinci roku 1945 bylo na osm set peruánských Japonců deportováno do Japonska, a to i přesto, že značná část z nich trvala na možném návratu do Peru. Až v říjnu roku 1946 bylo ze strany peruánské vlády vydáno povolení k návratu osob japonského původu, kteří disponovali peruánským občanstvím. Návrat do země byl povolen i těm, kteří byli ve svazku manželském či jiném příbuzenském vztahu s Peruánci. Po čtyřech letech strávených v internačních táborech bylo na podzim téhož roku do Peru navraceno prvních sto Japonců. I přesto na počátku roku 1947 bylo ve

¹⁸² *peón* = domorodý zemědělský dělník v Latinské Americe (tj. na území Střední a Jižní Ameriky, původně kolonizovaném převážně pod vlivem španělským a portugalským)

¹⁸³ V době útoku na Pearl Harbor žilo na západním pobřeží USA asi 112 000 obyvatel japonského původu. Zhruba 32 000 až 40 000 z nich náleželo ke generaci *Issei*, tj. první generaci přistěhovalců bez amerického občanství. Zbýlých zhruba 72 000 až 80 000 náleželo již k druhé generaci, tzv. *Nissei*, která disponovala americkým občanstvím. Jednalo se tedy zhruba o 62 % všech později internovaných osob.

Spojených státech na tři sta peruánských Japonců, kteří čekali na udělení povolení k návratu. V souvislosti s pozastavením zpětných deportací počátkem padesátých let se část Japonců z této skupiny rozhodla trvale usídlit ve Spojených státech. Řada Japonců se se svými nejbližšími setkala až po více než pěti let, někteří se se svými rodinami však již nesečkali.

Na počátku osmdesátých let byla americkým kongresem zřízena speciální komise ve věci vyšetřování násilných deportací a internaci civilistů během druhé světové války (*Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians, CWRIC*).¹⁸⁴ V roce 1983 vydalo *CWRIC* oficiální zprávu, na jejímž základě byly násilné deportace a internace obyvatel japonského původu shledány jako rasově a etnicky motivovaný čin. Komise zároveň doporučila vyplatit náhradu všem přeživším obětem. Americká vláda po více jak čtyřiceti letech od ukončení druhé světové války uznala svou odpovědnost za způsobená příkoří a Japoncům se koncem osmdesátých let dostalo oficiální omluvy.¹⁸⁵ V roce 1988 prezident Ronald Reagan podepsal zákon, na základě něhož bylo rozhodnuto odškodnit částkou ve výši 20 000 dolarů všechny dosud žijící oběti násilných deportací uskutečněných na obyvatelích japonského původu v letech 1942 – 1945. Celková výše odškodnění činila 1,25 miliardy dolarů. Zde je nutné podotknout, že nárok na odškodné měli pouze Japonci, kteří před rokem 1941 pobývali ve Spojených státech. Komunitě peruánských *nikkei* se ze strany peruánské vlády dostalo oficiální omluvy za události z válečných let až v roce 2011. Projev přednesl tehdejší prezident Alan García u příležitosti sedmdesáti let od zahájení

¹⁸⁴ Blíže: The Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians, *Personal Justice Denied*. Washington DC, Government Printing Office, 1982.

¹⁸⁵ V rámci padesátého výročí útoku na Pearl Harbor vydala americká vláda oficiální prohlášení: „*Mějme na paměti, že je důležité, vyrovnat se s minulostí. Žádný národ nemůže plně pochopit sebe sama nebo najít své místo ve světě, jestliže jasným zrakem nevidí úspěchy a hanebnosti své minulosti. My, občané Spojených států si umíme přiznat nespravedlnost v našich dějinách. Internace Američanů japonského původu byla velkou nespravedlností a nebude se již nikdy opakovat.*”

"In remembering, it is important to come to grips with the past. No nation can fully understand itself or find its place in the world if it does not look with clear eyes at all the glories and disgraces of its past. We in the United States acknowledge such an injustice in our history. The internment of Americans of Japanese ancestry was a great injustice, and it will never be repeated."

zdroj: George Bush: "Remarks to World War II Veterans and Families in Honolulu, Hawaii," December 7, 1991. Online by Gerhard Peters and John T. Woolley, The American Presidency Project. Dosuptné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=20316>.

násilných deportací obyvatel japonského původu. Prezident vyjádřil plnou odpovědnost za hrubé porušování lidských práv, kterých se dopustila peruánská vláda v roce 1941.¹⁸⁶

„Jako prezident Peru, který zosobňuje národ, před Vás dnes předstupuji, abych se za peruánský národ omluvil za závažné porušování lidských práv a důstojnosti, kterému byli vystaveni peruánští Japonci a japonští občané v roce 1941. Už jen z toho důvodu, že je tak lehké zamlčet události, během nichž peruánská vláda spolu s částí limské populace napáchala tolik závažných trestných činů. Mnoho z deportovaných Japonců se nevrátilo, mnozí z těch, co byli nespravedlivě uvězněni za drátěnými ploty Ancónu, byli svědky odebrání svého majetku, zničení veškerých podniků, které vybudovali. Mnozí z nich už nebyli schopni obnovit své zemědělské farmy. A to vše, jako by upadlo v zapomnění a nikdy se nestalo“¹⁸⁷

¹⁸⁶ Kompletní znění projevu prezidenta Garcíi ze 14. Června 2011 k náhledu v příloze č. 2

¹⁸⁷ „Hoy día vengo a decirles como Presidente del Perú que personifica la Nación que pedimos perdón por ese grave atentado contra los derechos humanos y la dignidad de los peruano-japoneses y japoneses en 1941. Porque es fácil dejar al olvido, dejar al silencio temas en los cuales tanto el gobierno peruano de entonces como parte de la población de Lima cometieron en verdad un grave delito. Muchos de los deportados no volvieron, muchos de los injustamente encarcelados tras alambradas en Ancón vieron cómo sus bienes habían desaparecido y se habían destruido sus pequeños comercios e industrias, y muchos no pudieron recuperar sus granjas y sus tierras agrícolas, y todo eso queda en el silencio como si nada hubiera ocurrido.“

Zdroj: HIGA SAKUDA, Enrique. *Justo desagravio a la colectividad nikkei, Alan García: pedimos perdón*. Asociación Peruano Japonesa.[online]2011[cit.2017-07-16]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/journal/2011/9/29/justo-desagravio/>

11 JAPONSKÁ IMIGRACE PO ROCE 1945

Poválečné období zahájilo v pořadí čtvrtou etapu japonské imigrace do Peru. Události první poloviny čtyřicátých let zapříčinily poměrně zásadní proměnu dosavadního pohledu na japonskou imigraci. K obnově japonské imigrace do Peru došlo až na počátku šedesátých let, tedy po zhruba dvaceti letech od vydání oficiálního zákazu vstupu Japonců do země. V prosinci roku 1960 tak do Peru přicestovalo na sto padesát Japonců, v pozdějších letech nicméně nedošlo k nárůstu přistěhovalectví v míře, která by alespoň z části odpovídala počtům japonských imigrantů v předchozích padesáti letech.¹⁸⁸

Vraťme se k období následující po skončení druhé světové války. Počáteční léta druhé poloviny 20. století se nesla ve znamení zpětné integrace, ať již v oblasti ekonomické tak sociální. Ideál v podobě očekávaného návratu do mateřské země, přítomný až do druhé světové války, pominul a byl postupně nahrazen cílem vytvořit z Peru novou vlast. Sami Japonci si uvědomovali nutnost se plně integrovat do peruánské společnosti. Během válečných let jim byla odebrána značná část jejich majetku, čímž se dostali do velmi tíživé finanční situace. Jejich sociální status v podstatě odpovídal době počátku dvacátého století, kdy Japonci zřizovali své první podniky. Návrat do válkou zdecimovaného Japonska pro ně v tuto chvíli nepředstavoval možnost zlepšení situace. Vzhledem k tomu, že většina Japonců pocházela z oblastí, které byly zničeny atomovou bombou, byl mnohým z těch, kteří uvažovali o návratu tento záměr znemožněn. Obecně se v poválečných letech mnoho Japonců nacházelo ve velmi špatné sociální situaci. I přesto, že čtyřicátá léta byla velmi traumatickým obdobím v historii japonského přistěhovalectví, značně posílila vzájemnou solidaritu. Od roku 1945 do poloviny sedmdesátých let činil nárůst japonských imigrantů necelých 8% oproti období let 1899 – 1944, kdy do Peru přicestovalo 92% Japonců. Proces přistěhovalectví byl ve své klasické podobě završen právě rokem 1941. Obecně lze považovat první polovinu 20. století za vrcholné období japonské imigrace, konkrétně období let 1899 – 1945.

¹⁸⁸ Jednalo se o přímé příbuzné peruánských Japonců, kteří byli v zemi již trvale usazeni. Viz: MORIMOTO, Amelia. *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú...* s. 148

Nárůst japonského přistěholectví do Peru (1899 – 1974)

časové období	podíl japonských imigrantů (%)
1899 – 1919	19 %
1920 – 1934	60 %
1935 - 1944	13 %
1945 - 1974	8 %

zdroj: Goya, R. en Ito, L ... s. 47

11.1 Zahájení procesu opětné integrace do společnosti

Důležitou úlohu v přijetí komunity *nikkei* sehrála otázka míšenectví. Od prvních let od zahájení byla charakteristickým rysem japonské imigrace jeho nízká míra. Později se stala výraznou překážkou k jejich úplné asimilaci do peruánské společnosti. Od druhé poloviny 20. století tento trend klesl a potřeba zakládat národnostně smíšené rodiny se ukázala být cestou k úspěšné integraci japonského obyvatelstva. Nárůst počtu japonsko-peruánských rodin od konce čtyřicátých let se stal určitým stvrzením kulturní asimilace *nikkei*. V této době se pro představitele generací *nisei* a *sansei* ve velké míře začalo užívat označení „*Peruano-Japonés*“, což dále stvrzuje úspěšnost integračního procesu Japonců do peruánské společnosti.¹⁸⁹ Co se týče japonských rodin, většina se zde natrvalo usadila a s odstupem času postupně přerušovala své rodinné vazby v Japonsku. V poválečných letech směřovalo do Japonska i nadále velké množství finančních prostředků ze strany japonské komunity v Peru, v tomto ohledu se však jednalo o finance směřující k obnově válkou zdecimovaných oblastí této ostrovní země.

Souběžně s upevňováním společenského postavení Japonci postupně obnovovali i své ekonomické aktivity. Ať již se jednalo o návrat k podnikatelské činnosti, kterou vykonávali před válkou, či o vyhledávání pracovního uplatnění v jiné oblasti. Situace byla nicméně ztížena nedostatkem finančních prostředků. S ukončením činnosti podpůrných obchodních sdružení a asociací ztratila komunita *nikkei* důležitý zdroj finanční podpory. Navzdory těmto znevýhodněním Japonci projevíli značnou iniciativu a vynalézavost, což jim umožnilo se přizpůsobit novým společenským poměrům v zemi, která pro mnoho z nich již představovala opravdový domov. V poměrně krátké době se

¹⁸⁹ TAKENAKA, The Japanese in Peru ... s. 94

tak podařilo obnovit původní obchodní činnost řady Japonců. Už necelé tři roky po skončení druhé světové války byla zprovozněna řada japonských podniků, zejména restaurací a kaváren. Většina z původních provozovatelů neměla dostatek kapitálu potřebného pro obnovení činnosti podniků. Někteří disponovali alespoň úsporami, které během války uschovali pro případ jejich možného zabavení peruánskými úřady. Většina byla ale odkázána na finanční pomoc ze strany svých japonských přátel a známých. Sounáležitost, kterou vyjádřila řada japonských imigrantů formou finanční podpory směřující na obnovu podniků, byla zásadní. Japonci se primárně snažili o obnovu podniků, které během válečných let přešly do majetku jiných vlastníků. Vzhledem k poměrně vysokému počtu zkonfiskovaného majetku si řada Peruánců přišla na poměrně výhodné koupě. Japonci byli ochotni zaplatit i několikanásobně vyšší částku, jen aby mohli opět nabýt zpět svůj majetek. Některým se tento záměr podařil a mohli koncem čtyřicátých let znovu otevřít své podniky, které jim byly státem zabaveny během války. Dle údajů Ministerstva financí (*Ministerio de Hacienda*) o počtu vydaných oprávnění na provozování obchodní činnosti vyplývá, že k roku 1941 bylo Japoncům vydáno na 109 obchodní licencí.¹⁹⁰ Následně během válečných let došlo k výraznému propadu, v roce 1945 nebyly již licence vydávány. Bezprostředně po ukončení válečného konfliktu a zahájení období narovnání vztahů s Japonskem bylo uděleno 48 obchodních licencí, o rok později se hodnota ztrojnásobila a dosáhla vůbec nejvyššího počtu, celkově 139 udělených obchodních oprávnění. Údaje z Ministerstva financí potvrzují, v jak krátkém čase byla japonská komunita v Peru schopna si zpět vydobýt své obchodní postavení. Většina z licencí pocházejících z poválečných let byla vydána pro podniky, v nichž Japonci byli aktivní před rokem 1941, jednalo se zejména o bazary, kadeřnické salóny, obchody se smíšeným zbožím, restaurace apod. V této době dostalo svého významu i drůbežnictví, tento byznys přilákal velký zájem i ze strany japonské menšiny. Na okraji Limy byla postupně odkoupena řada pozemků, na kterých vznikaly menší obytné domy. Předzahrádky domů byly využity k chovu drůbeže. V těchto odlehlejších limských čtvrtích se usídlila i řada japonských rodin. Obdobně jako u kadeřnických salónů byl chov drůbeže poměrně nenáročným podnikáním, počáteční kapitál byl minimální, náklady na provoz byly taktéž velmi nízké, neboť do chovu byli často zapojeni téměř všichni členové rodiny. Výnosy z prodeje navíc dosahovaly poměrně slušné výše. S ohledem na poměrně nízký finanční

¹⁹⁰ TITIEV, Mischa. *The Japanese Colony in Peru ...* s. 244

kapitál, kterým disponovala řada japonských rodin, se stal chov drůbeže brzy jednou z oblastí, kam směřovaly ekonomické zájmy komunity *nikkei*.

V poválečném období následovala řada jednání směřující k obnovení japonsko – peruánské obchodní dohody. Obdobně jako v předválečných letech mělo Japonsko primárně zájem bavlnu, k dalším produktů určeným k vývozu se řadily minerální nerosty (zejména uhlí) a cukr. Do Peru měly směřovat především produkty zpracovatelského průmyslu.¹⁹¹ Koncem čtyřicátých let byla podepsána dohoda o obchodní spolupráci mezi Japonskem a Peru (zastoupené společností *Importaciones Generales S.A.*). Pokud bychom se zaměřili na vývoj japonského přistěhovalectví z hlediska demografického vývoje, pak využijeme údajů z národního cenzu z roku 1966 a 1989. Dle nich vyplývá, že v roce 1966 odpovídal počet obyvatel japonského původu zhruba třiceti tisícům obyvatel. O více jak dvacet let později počet *nikkei* vzrostl na více jak čtyřicet pět tisíc osob. Ze sčítání obyvatel taktéž vyplývá, že v obou dekadách (tj. v r. 1966 a v r. 1989) patřila k nejpočetnější skupině Japonců generace *sansei* a *nisei*, tedy dětí a vnuků imigrantů, kteří směřovali z Japonska do Peru.

Obyvatelstvo japonského původu dle generací (1966, 1989)

generace	1966	%	1989	%
issei	5 863	18,3	2 311	5,1
nisei	13 807	43,1	15 183	32,4
sansei	11 956	37,4	21 827	48,8
yonsei	376	1,2	6 165	13,5
gosei	0	-	158	0,4
celkem	32 002	-	45 644	-

zdroj: ZAI PERU NIKKEIJIN SHAKAI JITTAI. *Peru kokuni okeru nikeijin shakai*. Tokio, 1969. (Censo 1966); MORIMOTO. *Población de origen japonés en el Perú: perfil actual*. Lima, Comisión Conmemorativa del Nonagésimo Aniversario de la Inmigración Japonesa al Perú, 1991. (Censo Nacional Nikkei 1989).

I v průběhu druhé poloviny 20. století byla do peruánské metropole soustředěna početná část Japonců. Peruánská metropole si tak i po následující století udržela pozici hlavního centra komunity *nikkei* v Latinské Americe (jednalo se zhruba o 85% populace *nikkei*, která byla usídlena v Peru). Region La Libertad byl po Limě dalším centrem

¹⁹¹ Ibid., s. 245

japonské komunity v Peru. V druhé polovině století se k těmto městům zařadil region Madre de Dios nacházející se v jižní části peruánské Amazonie, kde dle údajů z lidového sčítání byla usídlena početná japonská menšina.

Japonské přistěhovalectví do Peru jako fenomén období první poloviny 20. století, pokud opomeneme poslední desetiletí století devatenáctého, již nebyl ve své klasické podobě překonán. Nicméně nelze opomenout, že i v druhé polovině 20. století do Peru směřovala, byť ve velmi malém počtu, část japonských přistěhovalců. Naopak je v druhé polovině 20. století zaznamenán vysoký nárůst počtu peruánských imigrantů do Japonska. Tento fakt jen dokazuje, jak silné historické pouto vytvořily tyto dva kulturně velmi odlišné světy.

12 Závěr

Za faktory, které výrazně ovlivnily příliv japonské imigrace do Peru, můžeme na základě podrobnější analýzy shledat: ukončení dovozu čínských kuliů s kterými vyvstala potřeba nalezení vhodné pracovní síly; změnu politické garnitury v Japonsku, která výrazně podporovala pracovní migrace obyvatel a v pozdějším období japonské imigrace je nutné zmínit i úlohu migrační politiky Spojených států. V průběhu jednotlivých etap japonského přistěhovalectví můžeme zaznamenat několik základních tendencí. Na počátku japonské imigrace do Peru byl počet Japonců poměrně nízký, ekonomická aktivita námezdních dělníků byla soustředěna primárně do zemědělství a samostatné podnikání nebylo v tomto období u japonských imigrantů až na výjimky zastoupeno. Většina japonských námezdních dělníků byla soustředěna na plantáže při peruánském pobřeží, menší část byla poptána na práci do vnitrozemí a měst. Vnitřní fungování japonské komunity se teprve rodilo. Řada Japonců po skončení čtyřletého kontraktu se odebrala do oblasti hlavního města, kde své ekonomické aktivity soustředila zejména na drobné podnikání. Již v prvním desetiletí 20. století tak můžeme zaznamenat první japonské provozovny. Velký význam pro nárůst obchodních aktivit u japonských přistěhovalců mělo zakládání podpůrných organizací v podobě asociací sdružující japonské obchodníky, zemědělce apod. S ohledem na vysokou míru komunitního života u japonských přistěhovalců byly v Limě a okolí zemědělských velkostatků zakládány první školy.

Dvacátá léta 20. století byla charakterizovaná výraznou proměnou sociálního a ekonomického statusu japonského přistěhovalce. S ukončením migrace na základě smluvního systému byla již značná část Japonců soustředěna do měst, v první čtvrtině 20. století zde bylo usídleno na více jak dvě třetiny japonských přistěhovalců. Přesídlení do měst přirozeně vyžadovalo schopnost adaptace a to jak v ekonomickém, tak sociálním ohledu. Ze zemědělce se rodil drobný obchodník. Fenomén drobného podnikání byl v Limě symbolizován v podobě několika desítek kadeřnických salónů, restaurací, kaváren a obchodů se spotřebním zbožím. Velký význam pro neobvykle rychlý nárůst ekonomických aktivit japonských přistěhovalců měl systém *tanomoshi*. Skrze vytvoření různých sdružení v oblasti finančnictví, kulturních aktivit a vzdělávání se stali soběstačnou jednotkou ve společnosti a utužovali sounáležitost a loajalitu, která

jim později zajistila ekonomickou prosperitu a stabilní místo ve společnosti. Na jednu stranu spolky a asociace představovaly pro Japonce ochranný mechanismus, zároveň však vytvořily bariéru mezi Peruánci a jimi samotnými.

Nízká míra integrace, narůstající ekonomický vliv spolu s expanzivní politikou Japonska se staly koncem třicátých let hlavními argumenty, které v období militantního nacionalismu posloužily jako základ budoucí protijaponské kampaně. Významnou úlohu pro utvoření negativního pohledu na japonskou menšinu plnil propagandistický tisk. Vrcholem protijaponské kampaně byly nepokoje z roku 1940, které následovala řada represivních zákonných opatření ze strany peruánské vlády směřující k eliminaci ekonomických aktivit a obecnému omezení přistěhovalectví. Událostmi spojenými se vstupem Japonska do druhé světové války započalo temné období historie japonského přistěhovalectví v Peru. Konfiskace majetku; násilné deportace více jak 1800 Japonců do internačních táborů ve Spojených státech; kompletní dezorganizace; snížení sociálního a ekonomického statusu. I přesto se rozhodla většina původních japonských přistěhovalců navrátit zpět a plně se integrovat do peruánské společnosti. S koncem čtyřicátých let se většina z nich vrátila ke svým původním profesím, značná část obnovila podniky, které jim byly násilně vyvlastněny či zabaveny během válečných let. Spolu s obnovením ekonomických aktivit byla obnovena činnost japonských škol, japonského tisku, kulturních a sportovních organizací. V období druhé poloviny 20. století byla dokončena kompletní integrace japonské komunity do peruánské společnosti. V současné době komunitu *nikkei* v Peru tvoří zhruba sto tisíc obyvatel japonského původu z pěti různých generací: *Issei*, *Nisei*, *Sansei*, *Yonsei* a *Gosei*.

Cílem mé diplomové práce bylo popsat historický vývoj japonské imigrace do Peru od konce 19. do poloviny 20. století. Kromě výčtu historických dat a souvislostí, které dávají možnost fenomén japonské imigrace nahlédnout zblízka, se mi podařilo nahlédnout a popsat příběh japonského imigranta v Peru. Představa Japonce v počátcích přistěhovalectví byla vystavěna na obrazu cizince, který přicházel do země jako námezdní dělník na cukrové a bavlníkové plantáže. Avšak obraz peruánské Japonce v druhé polovině 20. století ukazuje člověka, jenž se stal součástí sebevědomé a etablované složky peruánské společnosti.

Seznam použité literatury

ALBERT, Bill. *The peruvian sugar industry. 1880 - 1920*. Norwich, University of East Anglia, School of Social Studies, 1976. ISBN:8567-348-23-2

ARONA, Juan. *La inmigración en el Perú*. Lima, Ed. Enrique R. Lulli, 1971. ISBN 13: 9781148233253

ARROYO BUGANZA, Dircea. *La migración japonesa a la ciudad de México en la década de los treinta del siglo XX*. Universidad Iberoamericana. Estudios con Reconocimiento de Validez Oficial por Decreto Presidencial del 3 de abril de 1981, México, D.F., 2009.

BALBOA NAVARRO, Imilcy. *La protesta rural en Cuba, resistencia cotidiana, bandolerismo y revolución (1878-1902)*. Colección Tierra nueva e cielo nuevo – Svazek 47. ISSN: 1698-0778

BANCO INTERAMERICANO DE DESAROLLO, *Cuando Oriente llegó a América: contribuciones de inmigrantes chinos, japoneses y coreanos*. Washington D. C., 2004. [cit. 2017-06-20]. Dostupné z: https://issuu.com/idb_publications/docs/book_es_10298

BARNHART, Edward N. *Citizenship and political tests in Latin America republics in World War II*. Hispanic American Historical Review 42: 297 – 332.

BONILLA, Heraclio. *Guano y burguesía en el Perú*. Lima, Instituto de Estudios Peruanos, 1974. ISSN:0079 – 1075.

BUSH, GEORGE B.: "Remarks to World War II Veterans and Families in Honolulu, Hawaii," December 7, 1991. by Gerhard Peters and John T. Woolley, *The American Presidency Project*. [online] 1991 [cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=20316>.

CRAIG M., Albert; REISCHAUER O., Edwin. *DĚJINY JAPONSKA*. Houghton Mifflin Copmpany. 1989. překlad: David Labus, Jan Sýkora, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2006. ISBN: 978-80-7106-513-5

Duvon Clough Corbitt, *A Study of the Chinese in Cuba 1847-1874*, Wilmore, Kentucky, 1971.

ELLEMAN, Bruce. *Japanese-American civilian prisoner exchanges and detention camps, 1941–45*. Routledge, 2006. ISBN 978-0-415-33188-3.

ESTELLÉ MÉNDEZ, Patricio. *Epistolario de Don Bernardo O'Higgins con autoridades y corresposales ingleses, 1817-1831*. Universidad Católica de Chile, 11, 1976.

HU-DEHART, Evelyn. "Chinos comerciantes en el Perú: Breve y preliminar bosquejo histórico (1869-1924)", en Primer Seminario sobre Poblaciones Inmigrantes, 1986. ISBN: 978-9972-51-321-3

FUKUMOTO, Mary. *Hacia un nuevo sol. Japoneses y sus descendientes en el Perú. Historia, Cultura e Identidad*. Lima. Asociación Peruano Japonesa del Perú (APJP), Agencia de Cooperación Internacional del Japón (JICA), 1997.

GALLAGHER, Kevin P. (2010). *China Discovers Latin America*. Berkeley Review of Latin American Studies, University of California, Berkeley Center for Latin American Studies, Fall 2010.

GARDINER, C. Harvey, *The Japanese and Perú. 1873-1973*. Albuquerque, University of New Mexico Press, 1975.

GOMEZ- SCHLAIKIER, Sigrid. *La competencia intercultural como llave para el desarrollo del Peru*. Cuadernos de Difusión, Volumen 14, Número 26, 2009.

GONZÁLEZ, Jaime. *El drama de los peruano-japoneses encarcelados en campos de detención en EE.UU.* BBC. BBC Mundo [online]. 2015 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: www.bbc.com/mundo/noticias/2015/01/141212_eeuu_peru_japoneses_campos_internamiento_guerra_mundial_jg

HARZIG, Christiane; HOERDER, Dirk. *Connecting Seas and Connected Ocean Rims: Indian, Atlantic, and Pacific Oceans and China Seas Migrations from the 1830s to the 1930s*. Brill, 2011. ISBN: 9004193162

HIGA SAKUDA, Enrique. *Justo desagravio a la colectividad nikkei, Alan García: pedimos perdón*. Asociación Peruano Japonesa.[online]2011[cit.2017-07-16]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/journal/2011/9/29/justo-desagravio/>

CHANG-RODRÍGUEZ, Eugenio. *The Chinese in Peru: Historic and Cultural Links*. Review: Literature and Arts of the Americas, Vol. 39, N° 1, 2006, 131-145. Londres: Routledge. ISBN 978-0-313-34339-1

CHOU, Diego L. *Los Chinos en Hispanoamérica*. FLASCO, San José de Costa, 2003.

Inmigración y comunidad de origen japonés en el Perú, en Europa, Asia y África en América Latina. México, UNESCO - Ed. Siglo XXI, 1989; pp. 291 - 322.

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA E INFORMÁTICA. [online] [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://inei.inei.gob.pe>

IRIE, Toraji. *History of the Japanese migration to Peru*, en The Hispanic American Historical Review, N° XXXI, 1951. Dostupné z: URL: <http://www.jstor.org/stable/2509401>

ITO, Luis; GOYA, Ricardo, *Inmigración Japonesa al Perú*. Lima, Ed. Perú Shimpo S.A., traducción parcial de Ch. Saito, 1974, s. 1 - 204 (sección en japonés).

JONES, E., *Agricultural Improvement in Japan (1870 - 1950)*. Londres, Methuen Co. Ltd., 1969.

KABOŇOVÁ, Petra. *Čínští smluvní dělníci na Kubě ve třetí čtvrtině 19. století*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Středisko Ibero-amerických studií. Vedoucí práce Josef Opatrný.

KIKUMURA-YANO, Akemi (ed.). 2002. *Encyklopedia of Japanese Descendants in the Americas*. Walnut Creek, California: Altamira Press-Japanese American National Museum. ISBN-13: 978-0759101494

KLÍMA, Jan. *Dějiny Brazílie*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2011. ISBN: 978-80-7422-107-1

KODANI, June. *La amenaza Japonesa en los escritos sobre la inmigración*. Primer Seminario sobre Poblaciones Inmigrantes. Lima, Consejo Nacional de Ciencia y Tecnología, 1988.

LAUSENT - HERRERA, Isabelle. *Pasado y presente de la comunidad japonesa en el Perú*. Colección Mínima. Francés de Estudios Andinos-Instituto de Estudios Peruanos, 1991. [cit. 2017-7-18] Dostupný z: <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-31295270>

LAUSENT-HERRERA, Isabelle. *The Chinatown in Peru and the Changing Peruvian Chinese Communities*. Journal of Chinese Overseas, Singapore University Press VII. 2011. Dostupný z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/halshs-00598155/document>

LESSER, Jeffrey. *Asians in South America*. [online] 2010 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.everyculture.com/South-America/Asians-in-South-America.html>

MASTERSON, Daniel M.; FUNADA-CLASEEN, Sayaka. *Searching for Home Abroad: Japanese Brazilians and Transnationalism* by Jeffrey Lesser. *The Japanese in Latin America*. Latin American Politics and Society, Vol. 47, No. 4 (Winter, 2005), pp. 184-189 Published by: Distributed by Wiley on behalf of the Center for Latin American Studies at the University of Miami.

MATOS MAR, José. *Yanaconaje y reforma agraria en el Perú*. Lima. Instituto de Estudios Peruanos. 1976. [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://repositorio.iep.org.pe/bitstream/IEP/230/1/peruproblema15.pdf>

MEAGHER, Arnold J. *The Introduction of Chinese Laborers to Latin America. The Coolie Trade (1847- 1874)*, Ph. D. Dissertation, U. of California at Davis, 1975.

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF JAPAN [online] 2017 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/latin/paraguay/data.html>

MORIMOTO, Amelia. *Inmigración y comunidad de origen japonés en el Perú: Balance de los estudios y publicaciones*. Asociación Latinoamericana de Estudios de Asia y África. XIII. Congreso Internacional de ALADAA. Fondo editorial del Congreso de Perú, 2008. Dostupný z: http://ceaa.colmex.mx/aladaa/memoria_xiii_congreso_internacional/images/morimoto.pdf

MORIMOTO, Amelia. *La memoria del ojo; cien años de presencia japonesa en el Perú*, Fondo editorial del Congreso de Perú. Perú, 1999. ISBN: 9789972755163

- MORIMOTO, Amelia. *Población de origen japonés en el Perú: Perfil actual*. Lima, Perú: Comisión Conmemorativa del Nonagésimo Aniversario de la Inmigración Japonesa al Perú, 1991.
- MORIMOTO, Amelia, *Los Japoneses y sus descendientes en el Perú*, Fondo editorial del Congreso de Perú, Perú, 1999. ISBN: 9972-755-17-7
- NAUPARI ROBLEDO, José Luis. *La persecución a la colectividad japonesa en el Perú 1941-1945*. Pontificia Universidad Católica del Perú. Escuela de Posgrado, Lima, 2011. Dostupný z: <http://tesis.pucp.edu.pe/repositorio/handle/123456789/4808?show=full>
- NIEVES AYALA, Arturo, *El Perú y la inmigración de posguerra*. Lima: Imprenta Enrique R. Lulli, 1946.
- NORMANO, J. F., GARBI, Anonello. *The Japanese in South America*. Lima, 1943. ISBN: 9780275975357
- OPATRŇY, Josef. *Amerika v proměnách staletí*. Praha: Libri, 1998. ISBN 80-85983-42-7
- OPATRŇY, Josef: *Kuba - stručná historie států*. Libri. Praha, 2002. ISBN: 80-7277-089
- OVERSEAS COMMUNITY AFFAIRS COUNCIL REPUBLIC OF CHINA. [online] 1991 [cit. 2017-06-26]. Dostupný z: <http://www.ocac.gov.tw/OCAC/Eng/Pages/VDetail.aspx?nodeid=414&pid=336264#>
- PERÉZ DE LA RIVA, Juan. *Los culíes chinos en Cuba, 1847-1880: Contribución al estudio de la inmigración contratada en el Caribe*
- PERU SHIMPO. [online]. [cit. 2017-6-25]. Dostupný z: <http://www.perushimpo.com/>
- RIPPY, J. Fred. *The Japanese in Latin America*. Inter-American Economic Affairs 3(1): 50–65., 1949.
- ROCCA TORRES, Luis, *Japoneses bajo el sol Lambayeque*. Lima: Universidad Nacional Pedro Ruiz Gallo-Asociación Peruano-Japonesa del Perú, Comisión Conmemorativa del Centenario de la Inmigración Japonesa al Perú, 1997. ISBN: 9789972550003
- RODRÍGUEZ, J. M. *La vitalidad del Japón*. El Economista Peruano, num. 2, Lima, 1909, s. 14.
- ROEDL, Bohumír. *Dějiny Peru a Bolívie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-839-6.
- RODRIGUÉZ PASTOR, HUMBERTO. 2000. “*Herederos del Dragón. Historia de la Comunidad China*”. Congreso de la República, Lima. ISBN: 9972-755-54-1.
- SAKUDA, Alejandro. *El futuro era el Perú: Cien años o más de inmigración japonesa*. Lima: Edición Esicos, 1999.

SEOANE, Manuel. *The Japanese Are Still in Peru*. *Asia & Americas*, 43 (December 1943), p. 674 – 676.

STEPHENSON, George M. *A History of American Immigration. 1820–1924*. New York: Russel & Russel. 1964, p. 190

STEWART, Watt, *Servidumbre china en el Perú*. Lima, Ed. Mosca Azul, 1976.

TAKENAKA, Ayumi. *History of Immigrtion, Settlement, and Racionalization*. *Latin American Perspectives*, Vol. 31, No. 3, East Asian Migration to Latin America (May, 2004), pp. 77-98
Dostupný z: <https://ayumitakenaka.files.wordpress.com/2011/02/the-japanese-in-peru-history-of-immigration-settlement-and-racialization.pdf>

TANENBAUM, Barbara E. *Encyklopedia of Latin American History and Culture*, Free Press, 1996. ISBN: 0684804808. s. 363 – 364

THE ASSOCIATION OF NIKKEI & JAPANESE ABROAD. *Who are "Nikkei & Japanese Abroad?"* [online]. 2015 [cit. 2017-7-11]. Dostupný z: <http://www.jadesas.or.jp/en/aboutnikkei/index.html>

THE COMMISSION ON WARTIME RELOCATION AND INTERNMENT OF CIVILIANS, *Personal Justice Denied*. Washington DC, Government Printing Office, 1982.

THOMPSON. Stephen I. *Assimilation and Nonassimilation of Asian-Americans and Asian Peruvians*. *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 21, No. 4 (Oct., 1979), pp. 572-588.

THORNDIKE, Guillermo. *Los Imperios del Sol. Una Historia de los japoneses en el Perú*. Visión del Perú Siglo XX. Lima: BRASA, 1996. ISBN: 9788483893777

TIGNER, James L. *Japanese Immigration into Latin America: A Survey*, *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, vol. 23, No. 4 (Nov. 1981). Dostupný z: <http://www.jstor.org/stable/165454>

TORRES CUZCANO, Victor. *El Perú frente a la Cuenca del Pacífico: flujo comercial con los países asiáticos*. 1991.

TSURUMI, Rebecca Riger. "A Socio-Historical Overview of the Japanese Presence in Peru." *The Closed Hand: Images of the Japanese in Modern Peruvian Literature*, Purdue University Press, 2012, pp. 1–32. JSTOR, Dostupné z: www.jstor.org/stable/j.ctt6wq664.5.

VARGAS HAYA, Sara. *Hacienda Paramonga: un caso de desarrollo capitalista en la costa norte*. Lima, memoria de Br. PUCP – programa de Cs. Ss., Sociología, 1978. ISSN: 0254-8240.

WINKELHOFEROVÁ, V., BOHÁČKOVÁ, L.: *Vějíř a meč*, Panorama, 1987. ISBN: 11-092-87

YAMAWAKI, Chikako. *Estrategias de vida de los inmigrantes asiáticos en el Perú*. Editorial IEP, Perú, 2002. ISBN: 9789972510786

75 años de los campos de concentración en la EE. UU. El País [online]. 21. 2. 2017 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2017/02/17/album-02/1487363301_267437.html

Brasil tem 1,5 milhão de cidadãos de origem japonesa. Portal Brasil [online] 2017 [cit. 2017-11-20]. Dostupné z: <http://www.brasil.gov.br/turismo/2017/06/brasil-tem-1-5-milhao-de-cidadaos-de-origem-japonesa>.

Příloha 1.

Přepis úryvku z oficiálního dokumentu *Tratado de Paz, Amistad, Comercio y Navegación* podepsaného roku 1873 jako stvrzení diplomatických vztahů mezi Japonskem a Peru:

Primer Tratado entre Perú y el Japón
(21 de agosto de 1873)

MANUEL PARDO, Presidente de la República del Perú, y el imperio del Japón, celebró, por los respectivos Plenipotenciarios, en el veintiuno de agosto de mil ochocientos setenta y tres, un TRATADO DE PAZ, AMISTAD, COMERCIO Y NAVEGACIÓN.

Cuyo tenor es el siguiente:

S.E. el Presidente de la República del Perú y su Majestad el Embajador del Japón, animados del deseo de fijar sobre bases sólidas y duraderas las relaciones de paz y amistad que felizmente existen entre ambos países, y de facilitar el comercio entre sus respectivos ciudadanos y súbditos, han resuelto, con tan importante objeto, celebrar un Tratado, y, al efecto, han nombrado por sus plenipotenciarios a saber:

S.E. el Presidente de la República del Perú, a don Aurelio García y García, Capián de Navío de la Marina y Enviado Extraordinario y Ministro Plenipotenciario de aquella República en los Imperios del Japón y China; y
Su Majestad el Emperador del Japón a Soyeshima Tane Omi; Ministro de Negocios Extranjeros de su Majestad Imperial

Los cuales, después de haberse comunicado sus respectivos plenos poderes, hallados en buena y debida forma, y en atención a que en el presente año debe comenzar la revisión de todos los tratados del Japón, y a que el Gobierno Japonés desea establecer con el Perú las mismas relaciones que mantiene con los otros estados, asegurando así eficazmente los intereses de ambas Naciones mientras se verifica la revisión mencionada. han convenido en concluir y firmar un Tratado preliminar de Paz, Amistad, Comercio y Navegación, y estipulado los artículos siguientes...

Příloha 2.

Přepis projevu prezidenta Alana Garcíi u příležitosti sedmdesáti let od zahájení násilných deportací obyvatel japonského původu do internačních táborů ve Spojených státech

14. 6. 2011

„Como ésta puede ser una de las últimas ocasiones en la que esté con ustedes como Presidente, quisiera decir algo que es muy importante y que hay que decir delante de ustedes para que ustedes lo transmitan a todos los peruanos japoneses del Perú.

Perdonen pues a quienes cometieron ese grave delito y miremos hacia el futuro después de haber reconciliado nuestros espíritus. Viva la amistad del Japón y del Perú. Viva la Asociación Peruano Japonesa.

Estos 100 años han sido 100 años de aporte y armónica relación, sin embargo no exenta de graves problemas, y el principal de ellos ocurrió en 1941, cuando miles de ciudadanos japoneses o hijos de japoneses fueron arbitraria e ilegalmente detenidos, muchos de ellos deportados a los Estados Unidos, cientos de ellos encerrados en medio de alambradas en Ancón, y aprovechando esa circunstancia, turbas de bandidaje asaltaron sus viviendas, asaltaron sus comercios, ocuparon sus bienes y de esa manera se perpetró contra los japoneses y peruano-japoneses un atentado por el cual nunca el gobierno peruano ha pedido perdón o disculpas.

Hoy día vengo a decirles como Presidente del Perú que personifica la Nación que pedimos perdón por ese grave atentado contra los derechos humanos y la dignidad de los peruano-japoneses y japoneses en 1941. Porque es fácil dejar al olvido, dejar al silencio temas en los cuales tanto el gobierno peruano de entonces como parte de la población de Lima cometieron en verdad un grave delito.

Muchos de los deportados no volvieron, muchos de los injustamente encarcelados tras alambradas en Ancón vieron cómo sus bienes habían desaparecido y se habían destruido sus pequeños comercios e industrias, y muchos no pudieron recuperar sus granjas y sus tierras agrícolas, y todo eso queda en el silencio como si nada hubiera ocurrido.

Como yo soy amigo de Japón, como yo respeto y admiro la cultura japonesa, y como creo que mi gobierno ha hecho bien en profundizar la relación del Perú con Japón, he venido a decirles en esta última oportunidad a muchos de esos hijos de peruano-japoneses maltratados en 1941, perdonen ustedes a quienes entonces cometieron ese legicidio, no sabían lo que hacían, no comprendían que estaban hiriendo la relación de dos pueblos que se han hermanado a lo largo de la historia por la cuantiosa e importante migración y también por la coincidencia de sus destinos.

Para mí, como Jefe de Estado, es muy importante lo que en este momento estoy haciendo, porque sé que alcanzo al corazón de quienes descienden de esos japoneses y peruano-japoneses, y porque sé que alcanzo al espíritu de quienes, no estando ya entre nosotros, saben que se reconoce que fueron víctimas de una injusticia.

Perdonen pues a quienes cometieron ese grave delito y miremos hacia el futuro después de haber reconciliado nuestros espíritus.

Viva la amistad del Japón y del Perú. Viva la Asociación Peruano Japonesa.“

Zdroj: HIGA SAKUDA, Enrique. *Justo desagravio a la colectividad nikkei, Alan García: pedimos perdón.* Asociación Peruano Japonesa.[online]2011[cit.2017-07-16]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/journal/2011/9/29/justo-desagravio/>

Příloha č. 3

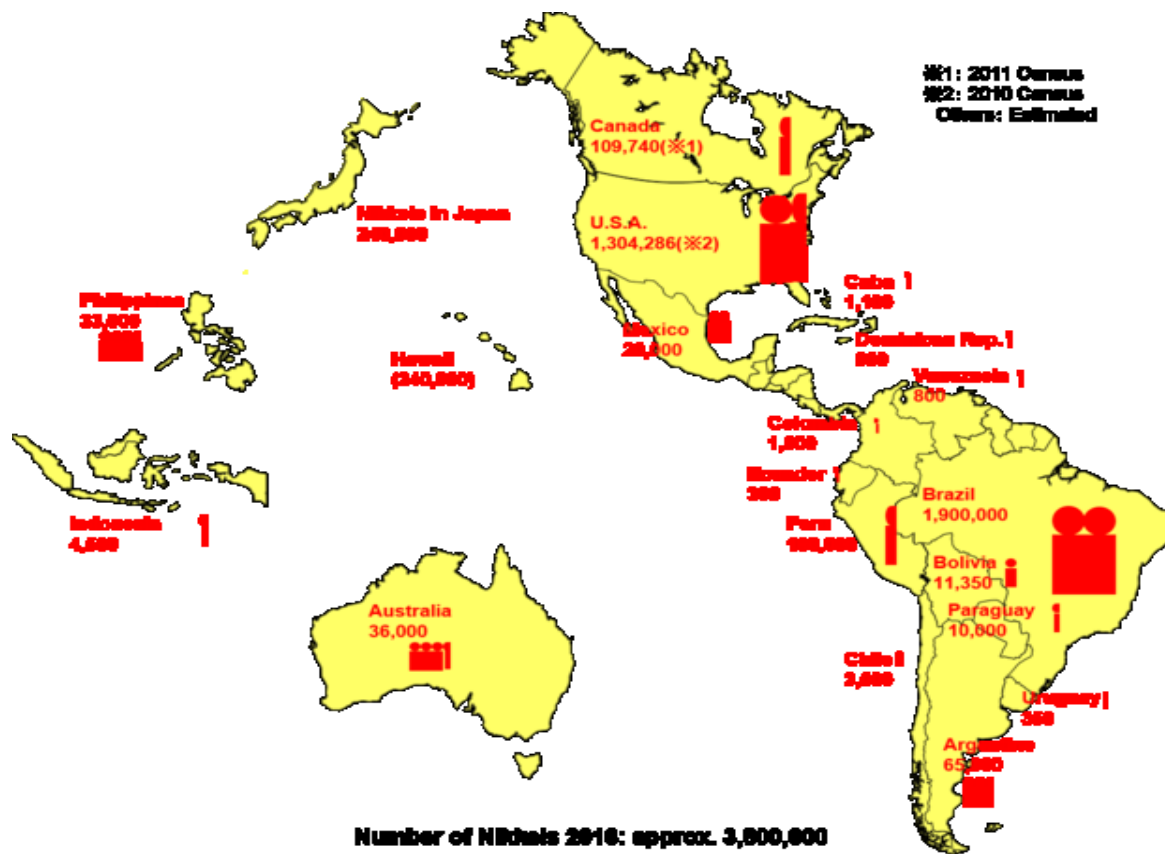
Distribuce japonských přistěhovalců dle místa výkonu práce (1924)

Provincie	Počet japonských imigrantů
Lima	8 755
La Libertad	680
Junín	290
Ancash	211
Ica	199
Lambayeque	176
Madre de Dios	162
Piura	70
Arequipa	50
Cuzco	26
Huánuco	24
Ayacucho	10

Zdroj: IRIE, Toraji. *History of the japanese migration to Peru*, 1951

Příloha č. 4

Počet obyvatel japonského původu ve světě

zdroj: THE ASSOCIATION OF NIKKEI & JAPANESE ABROAD. *Who are "Nikkei & Japanese Abroad?"* [online] 1991 [cit. 2017-06-21]. Dostupné <http://www.jadesas.or.jp/en/aboutnikkei/index.html>

Seznam obrázků:

Obrázek č. 1

Japonská škola v Chancay, 1924; zdroj: *DISCOVER NIKKEI* [online]. 30. 3. 2011 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: <http://www.discovernikkei.org/en/nikkeialbum/items/5329/>

Obrázek č. 2

Japonští námezdní dělníci, Hacienda v San Agustín, Peru; zdroj: MOROMISATO, Doris. *Okinawa Shi Kyoyukai del Perú: testimonios de vida y vigésimo aniversario de vida institucional*. Fondo Editorial OKP, Lima, 1999.

Obrázek č. 3

Japonský obchod „Monhachi Hara“ v Limě, Peru, 1920

Zdroj: Museo Conmemorativo de la Inmigración Japonesa en el Perú

Obrázek č. 4

Naloďování peruánských Japonců ve Spojených státech mířících do Japonska, rok 1945

zdroj: Archivo Nacional de los Estados Unidos, Washington, D.C.

